

ประสิทธิผลของการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
ของโครงการไลออนส์ เคเวสต์



นางสาว นันทพร เจริญวนิชชากร

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3816-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION IN THE LIONS-QUEST PROJECT

“SKILLS FOR ADOLESCENCE“



Miss Nantaporn Chalemvanitchakorn

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-3816-8

นันทพร เจริญนิชชากร : ประสิทธิภาพของการสื่อสารในหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" ของโครงการ
ไลออนส์ เควสต์ (EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION IN THE LIONS – QUEST PROJECT
"SKILLS FOR ADOLESCENCE") อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 201 หน้า, ISBN 974-
14-3816-8

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน และเพื่อศึกษา
ประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร"ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการ
อบรมไปสอนนักเรียนได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
การสัมภาษณ์เจาะลึกประธานโครงการ, วิทยากรของโครงการ และครูที่ผ่านการอบรมจากวิทยากร และการจัดกลุ่มสนทนากับนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน พบว่า มีทิศทางการสื่อสารสองทาง ลักษณะการสื่อสารมีทั้ง
ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสารมีทั้งเชิงวจนภาษาและเชิงอวัจนภาษา มีทิศทางการไหลของข่าวสารจาก
บนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และในแนวราบ ประเภทของสื่อที่ใช้ คือ 1. การใช้สื่อบุคคล ในการเผยแพร่ความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ได้แก่ ครู, ผู้บริหารโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2. การใช้สื่อเฉพาะกิจ ใน
การเผยแพร่ความรู้ และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ได้แก่ ไปสเตอร์, ใบงาน, เสียงตามสาย และวีซีดี 3.
การใช้สื่อกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมในช่วงโมงเย็น เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติร่วมกัน ผีกทักษะให้นักเรียนมีความสามัคคี กลมเกลียว,
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออก 4. การใช้สื่ออินเตอร์เน็ต เป็นสื่อที่ให้นักเรียนใช้ค้นคว้าหาข้อมูล
ต่างๆ ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

2. ประสิทธิภาพของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้
ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้ พบว่า ครูที่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมแล้วนำไปสอนแก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่จะเป็น
ครูที่สอนวิชาแนะแนวและครูที่สอนวิชาโฮมรูม, นักเรียนได้รับการสอนจากหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" ด้วยครูที่ได้รับการอบรม
สามารถนำความรู้จากครูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น, ลักษณะของครูที่
นักเรียนชอบจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียน ลักษณะของครูที่จะสอน
หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนได้ประสิทธิผลสูงที่สุดนั้นจะต้องเป็นครูที่นักเรียนชอบ ครูที่รัก ห่วงใย สนใจในชีวิตของนักเรียน



ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์.....ลายมือชื่อนิสิต นันทพร เจริญนิชชากร
สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์
ปีการศึกษา.....2548.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4785227028 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION / THE LIONS - QUEST PROJECT / " SKILLS FOR ADOLESCENCE "

NANTAPORN CHALERNVANITCHAKORN : EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION IN THE LIONS-QUEST PROJECT "SKILLS FOR ADOLESCENCE". : THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.UBOLWAN PREMSIRAT, 201 pp., ISBN 974-14-3816-8

The objective of this qualitative research on Effectiveness of Communication in the Lions – Quest Project "Skills for Adolescence" were to study the communication pattern of teachers in their communicating with adolescence and to study the communication effectiveness of the teachers who attended the training in the "Skills for Adolescence" in their using the knowledge received with their students. To collect the data, a documentary analysis, participatory observation, and an in-depth interview with the head of project and teachers who attended the training, and a focused group interview conducted with the students were used.

The findings were as follows :-

1. The communication pattern was two-way communication. It was formal and informal communication. Symbols used for communication were verbal and non-verbal. Flow of information was from top-down, bottom-up, and horizontal communication. Types of media in reaching out the knowledge, counseling, and information on the Skills for Adolescence were 1) mediated persons, (teachers, school administrators, and police officers), 2) specialized media (posters, assignment, public address system). 3) activities (games, role play), 4) internet;

2. The teachers who could use the knowledge effectively were the teachers who were counselor and home room teachers. The students who attended the project from their teachers could apply the knowledge received to their daily life which resulted in their better behavior. The favorite characteristics of teachers effected the students' behavior, therefore, the teachers were influential to the opinion and behavior of the students. The most effectiveness of communication of teachers to their students was to be the teachers the students liked, and the teachers who loved, cared for, and paid attention to their students.

Department.....Public Relations..... Student's signature *Nantaporn Chalernvanitchakorn*
 Field of study.....Development Communication..... Advisor's *Ubolwan Premisrat*
 Academic year.....2005..... Co-advisor's.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณคันทรส ดิลกศักยวิฑูร ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและความช่วยเหลือในการขอ เก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน และขอขอบพระคุณ วิทยากร ครู และนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณพี่อ้ม อัมพร จันทร์กระจ่าง สำหรับความช่วยเหลือต่างๆ ความห่วงใย และ กำลังใจ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนสำหรับความช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา โดยเฉพาะ ฝ้าย กัลยกิตติ กิรติอังกูร สำหรับความช่วยเหลือในการจัดทำรูปเล่ม, ปุ่น กนกพร ดุษฎีโสภานพร สำหรับความช่วยเหลือในการทำกราฟ, เมษ์ กาญจนา ปู่ทองคำ สำหรับความช่วยเหลือในการหาหลัก ทฤษฎี, บิ๊ก บวรศักดิ์ รัฐประเสริฐ สำหรับความช่วยเหลือและให้คำแนะนำต่างๆ, พี่เอก อติพล โพฤดม สำหรับการช่วยเหลือต่างๆ ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย และกอล์ฟ ฝั่ง แจง (Dev Comm.) สำหรับความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำต่างๆ และมิตรภาพที่ดี ที่มีให้ผู้วิจัยตั้งแต่วันแรกที่ได้พบกัน

สุดท้ายที่ลืมไม่ได้ ต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คือ คุณพ่อ คุณแม่ สำหรับความรัก ความห่วงใย การดูแล เอาใจใส่ และทุกๆ สิ่ง ทุกๆ อย่าง แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	8
ปัญหาคำถามการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น.....	10
แนวคิดการเรียนรู้กับการสื่อสาร.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและประสิทธิผลของการสื่อสาร.....	31
ทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน.....	41
แนวคิดและปรัชญาการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	75
แหล่งข้อมูล.....	75

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	78
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
การตรวจสอบข้อมูล.....	80
4	
ผลการวิจัย.....	81
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	146
สรุปผลการวิจัย.....	146
อภิปรายผลการวิจัย.....	157
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	161
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	162
รายการอ้างอิง.....	163
ภาคผนวก.....	167
ภาคผนวก ก.....	168
แบบสัมภาษณ์.....	169
ภาคผนวก ข.....	178
รายชื่อโรงเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions – Quest.....	179
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	202

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางเปรียบเทียบบทบาทครูรุ่นเก่ากับครูรุ่นใหม่.....	56



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดเพียเจท์.....	18
2	แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว.....	18
3	แผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่.....	20
4	แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง.....	21
5	แผนภาพแสดงการสื่อสารสองขั้นตอน.....	41
6	แผนภาพแสดงการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.....	43
7	แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารแบบสองทางระหว่างครูกับนักเรียน.....	102
8	แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่างระหว่างครูกับนักเรียน.....	105
9	แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารจากล่างขึ้นบนระหว่างครูกับนักเรียน.....	106
10	แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารแนบราบระหว่างนักเรียนกับนักเรียน.....	106
11	แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารสองขั้นตอนระหว่างวิทยากร ครู และนักเรียน..	119

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศไทยพยายามเร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสความเจริญเติบโตของโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมมากมายทั้งในด้านบวกและด้านลบ แต่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันถือเป็นปัญหาหลักก่อกำเนิดขึ้นตามมานั้นคือ ปัญหาเศรษฐกิจ จากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการขยายของปัญหาความรุนแรงและอาชญากรรม การแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่นักเรียนนักศึกษาอย่างรุนแรงและมีการฆ่าตัวตายในหมู่นักเรียน นักศึกษา (วิทยากร เชียงกูล, 2542) อันเนื่องมาจากการที่บุคคลเกิดความเครียดทางออกให้กับตนเองไม่ได้ ขาดการเตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพราะมุ่งเน้นแต่พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมิได้มีการพัฒนาคน

ดังนั้นการพัฒนาคนต้องเริ่มที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งต้องบูรณาการทั้งความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน โดยต้องมีการพัฒนาเยาวชนของชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเน้นให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และได้มีการพัฒนากระบวนการสอนแนวใหม่เข้ามาบูรณาการในระบบการศึกษา นั่นคือ กระบวนการสอนทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาเยาวชนและเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนเสมือนหนึ่งการ

สร้างภูมิคุ้มกันแก่ร่างกาย (ก่าไลร์ตัน เย็นสุจิตร, 2540) ในการเผชิญปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางเพศ ปัญหาสารเสพติด ปัญหาค่านิยมการบริโภค เป็นต้น ซึ่งเป็นที่คาดหวังกันว่าผู้ที่มีทักษะชีวิตนั้นจะสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ให้กับตนเองและสังคม ทั้งยังมีระบบการคิดที่มีเหตุผล สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้ (ดารณี นันทาวรรณ, 2542)

ทักษะชีวิต (life skills) เป็นความสามารถทางจิตสังคมของบุคคลอันเป็นความสามารถในการที่บุคคลจะเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นความสามารถของบุคคลที่ช่วยให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดี และสามารถที่จะปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม ในขณะที่ต้องเผชิญสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ความสามารถทางจิตสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจและการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (WHO, 1994; 1997:1)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้กล่าวว่า ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะชีวิตหลัก (core life skills) 10 ประการ คือ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการเกี่ยวกับอารมณ์ และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด (WHO, 1994:1-3 ; 1997)

สำหรับแนวคิดในการสร้างทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในประเทศไทยนั้นได้มีการจัดทำโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) ซึ่งเป็นโครงการของสโมสรไลออนส์สากล และได้นำมาใช้ในประเทศไทยในปี พ.ศ.2540 โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และกองการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ส่งครูเข้าอบรมในหลักสูตรนี้ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียน และเริ่มใช้ใน ปี พ.ศ.2542 ซึ่งมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของไทย “เน้นคุณภาพ” โดย “เด็กเป็นศูนย์กลาง” มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ร่วมกับการพัฒนาครูและโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน

โครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) นั้นเป็นโครงการที่นำเอาหลักสูตรและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิไปจัดอบรมครูในโรงเรียนต่างๆ ทำเป็น Work Shop แต่ละครั้งใช้เวลา 2 วัน เพื่อให้ครูทุกท่านได้เข้าใจในหลักสูตร เพื่อไปปรับให้เข้ากับสภาพของแต่ละโรงเรียน แต่ละบทจะเป็นการใช้จิตวิทยาและการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ครูสามารถนำไปสอนโดยตรงหรือยืดหยุ่นตามเวลาให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน ครูสามารถวางแผนในการสอนให้จบหลักสูตรในเวลา 1 ปี, 2 ปี หรือ 3 ปี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มี 7 บท

- บทที่ 1 การย่างเข้าสู่วัยรุ่น ปัญหาที่ต้องเผชิญ
- บทที่ 2 การสร้างความมั่นใจในตนเอง และทักษะการติดต่อสื่อสาร
- บทที่ 3 การจัดการกับอารมณ์ในทางบวก
- บทที่ 4 การปรับปรุงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- บทที่ 5 การกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว
- บทที่ 6 การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด
- บทที่ 7 การตั้งเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตที่ดี

ลักษณะเด่นของหลักสูตร

1. สอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความสามารถทางสังคม เช่น การสร้างวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ฯลฯ
2. กิจกรรมในบทเรียน มุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เช่น กิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน การเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ฯลฯ
3. การใช้คำถามในกิจกรรมเพื่อเป็นการสะท้อนความคิดของผู้เรียน เช่น ใช้คำถามเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ วิจัย การรู้จักหาเหตุผลในการตอบ
4. เทคนิคการสร้างพลังความคิด เช่น กิจกรรมในการสร้างพลังและความกระตือรือร้น เกมการใช้สัญญาณ เพลง การแบ่งกลุ่มสนใจ ฯลฯ

หลักการและเหตุผลของโครงการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2542 ที่ประเทศไทยใช้ในปัจจุบัน นับเป็นก้าวสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยเนื้อหาสาระสำคัญหลายประการมุ่งเน้นถึง “คุณภาพ” ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการมีเป้าหมาย “เด็กเป็นศูนย์กลาง” (Learners Center-Child Center) โดยพิจารณา ร่วมกับ “พัฒนาการของครู” และ “พัฒนาการของโรงเรียน” โดยการตรวจวัดมาตรฐานของโรงเรียน ตลอดจนการสอบวัดทักษะการสอนของครูอย่างเป็นระบบ

Lion-Quest มีหลักสูตร “Skills for Adolescence” (ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน อายุ 11-15 ปี) นับเป็นวิชาที่ครูสามารถนำไปสอนได้โดยตรงหรือจะสอนแทรกไปกับวิชาสามัญก็ได้ ครูสามารถวางแผนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเวลาที่มีการเรียนการสอน หรือปรับให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน (ระดับ ม.1-ม.3)

จึงนับว่า “Skills for Adolescence” เป็นวิชาที่ “แสดงศักยภาพของครูผู้สอน” ในวิชานี้อย่างเด่นชัด เป็นโอกาสดีของครูที่มีเทคนิคการสอนเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นหลักฐานแสดงถึงการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูได้อย่างเด่นชัด ดังนั้น สโมสรไลออนส์ภาครวม 310 ประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ร่วมกันจัดโครงการร่วมมือจัดฝึกอบรม “โครงการ Lion-Quest” ขึ้น เป็นโครงการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งจำนวนการฝึกอบรมในแต่ละปีขึ้นอยู่กับจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปี

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจตนเอง ห่างไกลยาเสพติด สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งโครงการดังกล่าวจะมีการจัดอบรมเยาวชนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การปลูกฝังนิสัยความรับผิดชอบ (Responsibility)
2. การรู้จักตัดสินใจ (Decision Making)
3. การสื่อความ (Communication)
4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence)

5. การกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง (Goal Setting)

ทั้ง 5 เรื่องนี้จะสอดแทรกเข้าไปในแต่ละบทเรียนทั้ง 7 บท แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละบทของหลักสูตรทักษะสำหรับชีวิตเยาวชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สโมสรไลออนส์สากล ภาครวม 310 ประเทศไทย

ประธานโครงการ

ไลออน วุฒิ บุญนิกรวรวิทย์ กรรมการอำนวยการไลออนส์สากล

ขอบเขตของโครงการ

ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ/ สช / สปช. / กทม. / สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น / โรงเรียนสาธิตทุกสังกัด ฯลฯ เข้ารับฝึกอบรมรุ่นละ 40 - 50 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1. เพื่อให้ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนไปในทางที่ดี
2. เพื่อช่วยให้เยาวชนพัฒนาพฤติกรรมที่ดี เช่น การมีวินัยในตนเอง การคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่ถูกต้อง
3. เพื่อให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และชุมชน
4. เพื่อให้โอกาสเยาวชนได้ฝึกการเป็นพลเมืองดี โดยการให้ความร่วมมือและทำประโยชน์ต่อผู้อื่น

5. เพื่อช่วยให้เยาวชนสามารถต้านทานแรงกดดันที่ไม่ดีและสามารถเติบโตขึ้นโดยปราศจากสารเสพติด
6. เพื่อเชิดชูความหลากหลายและส่งเสริมการเคารพตนเองและผู้อื่น

โครงการ Lions-Quest เป็นโครงการที่สโมสรไลออนส์มีความรู้ ความชำนาญ และความพร้อมของวิทยากร แต่ขาดกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน และเนื่องจากครูไม่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับหลักสูตรนี้ที่จะสามารถนำมาสอนแก่นักเรียนของตนเองได้โดยตรง จึงทำให้ทางโรงเรียนร่วมมือกับสโมสรไลออนส์เพื่อให้ได้นำหลักสูตรนี้มาสอนแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สโมสรไลออนส์ เป็นองค์กรการกุศลที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีสมาชิกทั่วโลกทั้งหมด 196 ประเทศ จำนวนสมาชิกประมาณ 1,500,000 คน หน้าที่ของสมาชิกสมาคมสโมสรไลออนส์ คือ เป็นผู้ให้กับสังคมและผู้ด้อยโอกาส โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ในองค์กรของสโมสรจะมีหน้าที่ต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมและทำตามวัตถุประสงค์ จรรยาบรรณ และพันธะตามรัฐธรรมนูญข้อบังคับของสโมสรไลออนส์สากล

ในประเทศไทยก่อตั้งสโมสรไลออนส์ เมื่อปี พ.ศ. 2500 มีสมาชิกประมาณ 10,000 คน และมีสโมสรประมาณ 330 สโมสร ซึ่งแบ่งการดูแลออกเป็น 6 ภาค คือ 310 A1, 310 A2, 310 B, 310 C, 310 D, 310 E ทั้ง 6 ภาค เรียกรวมกันว่า สโมสรไลออนส์ภาครวม 310 ประเทศไทย ซึ่งหมายถึงสโมสรไลออนส์ในประเทศไทย แต่ละภาคจะมีผู้ว่าการภาค คณะกรรมการ และนายกสโมสร ช่วยทำกิจกรรมต่างๆ แก่ผู้ยากไร้และสังคมให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของสโมสรไลออนส์

1. เพื่อส่งเสริมความนึกคิดวิจารณ์ญาณอันดีระหว่างมวลประชาชาติในโลก ด้วยการศึกษาถึงปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างชาติ
2. เพื่อส่งเสริมทฤษฎี และการปฏิบัติในหลักการให้เกิดความเป็นพลเมืองที่ดีและการปกครองที่ดี
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสนใจ และการช่วยเหลืออย่างจริงจังต่อสาธารณกิจ สังคม และสวัสดิภาพทางศีลธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ

4. เพื่อสร้างความสามัคคีธรรมในหมู่สมาชิกของสโมสรให้เกิดไมตรีจิตมิตรภาพและเข้าใจอันดีระหว่างกัน

5. เพื่อส่งเสริมให้มีการประชุมศึกษา และการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้โดยไม่เกี่ยวข้องกับฝักใฝ่กับการเมือง การศาสนา หรือลัทธินิยมใดๆ

6. เพื่อกระตุ้นเตือนและส่งเสริมให้สมาชิกเกิดสมรรถภาพ และรักษามาตรฐานจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจและอาชีพ ทั้งนี้ โดยสโมสรไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำให้เกิดประโยชน์ทางการเงินโดยตรงแก่สมาชิกของตน คติพจน์ สมาชิกไลออนส์มีคติพจน์เป็นประจำว่า "We Serve" ซึ่งมีความหมายว่าสมาชิกไลออนส์พร้อมที่จะบริการอยู่เสมอ

พันธะที่สมาชิกมีต่อสโมสรไลออนส์

1. ให้เวลาและความคิดเห็นอย่างดีที่สุดแก่สโมสรฯ
2. เข้าร่วมประชุมในการประชุมสโมสรฯ ทุกครั้ง นอกจากจะไม่อยู่หรือเจ็บป่วย ซึ่งควรแจ้งให้เลขาธิการทราบก่อนทุกครั้งที่มีความจำเป็นจะต้องขาดการประชุม
3. ถือว่าวันประชุมของสโมสรไลออนส์นั้นสำคัญกว่าการนัดหมายอื่นๆ
4. พร้อมเสมอที่จะยอมรับตำแหน่งการทำงานหน้าที่หนึ่งหน้าที่ใด ซึ่งสโมสรจะมอบหมายให้
5. ควรศึกษาถึงธรรมเนียม กฎหมายข้อบังคับ ภาคผนวกของสโมสรตน ของภาค และของไลออนส์สากล
6. ให้ภรรยา ครอบครัว และมิตรสหายของตน ได้ทราบถึงเรื่องราวและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิกไลออนส์
7. หากยังไม่มีโอกาสที่จะทำหน้าที่บริหารสโมสรฯ ก็ควรจะสนับสนุนเจ้าหน้าที่ของสโมสรฯ ด้วยดี
8. ควรบริจาคเงินค่าบำรุง หรือเงินอุดหนุนอื่นๆ ให้แก่สโมสรฯ ตามกำหนด โดยมีต้องเตือนหรือทวงถาม

ทั้ง 8 ข้อ ที่กล่าวมาแล้วนี้ หมายถึง พันธะที่สมาชิกไลออนส์พึงปฏิบัติต่อสโมสรไลออนส์ของตน เพื่อให้ชื่อเสียงเกียรติคุณ และกิจการของไลออนส์ได้ขยายกว้างขวางออกไป

ปัจจุบันสังคมไทยเริ่มมีการยอมรับและให้ความสำคัญต่อการศึกษาตามแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หลายโรงเรียนเริ่มรับและจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นโครงการที่เน้นการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นโครงการที่ดำเนินมาเป็นปีที่ 7 แต่ยังไม่มีการประเมินผลของโครงการ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ จึงนำมาซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ที่มุ่งศึกษาในประเด็นของรูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารของโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปรับปรุงโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

ปัญหานำการวิจัย

1. รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชนเป็นอย่างไร
2. ครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการ Lions – Quest ได้แก่ โรงเรียนบางชั้น

(ปल्लीมหาวิทยาลัยสุรนารี), โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนวิสุทธิศ เท่านั้น

นิตามศัพท์

1. **รูปแบบการสื่อสาร** หมายถึง รูปแบบการสื่อสารในการสอนของครูไปสู่นักเรียน ได้แก่ ทิศทางการสื่อสาร, ลักษณะการสื่อสาร, สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร และทิศทางการไหลของข่าวสาร
2. **เยาวชน** หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะการดำเนินชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร
3. **ประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรม** หมายถึง การที่ครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะการดำเนินชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร แล้วมาสอนแก่นักเรียนได้อย่างถูกต้อง นักเรียนสามารถเข้าใจแล้วนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. **ทักษะชีวิต** หมายถึง ความสามารถที่ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะเพื่อที่จะจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในสภาพปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับปรุงโครงการ Lions-Quest หลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" (Skill for Adolescence) ให้ดีขึ้น
2. ผลของงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น
3. ผลของงานวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษาที่ผลิตครู ให้สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพทางการสื่อสารในการสอนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของการสื่อสารโครงการ Lions-Quest หลักสูตร ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จำเป็นต้องใช้แนวคิด และ ทฤษฎีทางด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น
2. แนวคิดการเรียนรู้กับการสื่อสาร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและประสิทธิผลของการสื่อสาร
4. ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน
5. แนวคิดและปรัชญาการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น

ความหมายของจิตวิทยาวัยรุ่น

จิตวิทยา หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึง อากัปกริยาและการแสดงออกต่างๆ ที่มนุษย์ได้กระทำหรือแสดงออกมา (เดโช สนวนานนท์, 2514:4 อ้างถึงใน สมิทธิ์ สระอุบล, 2534:22)

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งมีชีวิตกระทำและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้ หรือใช้ เครื่องมือทดลองได้ เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การกิน การเล่น หรือการนอน ฯลฯ ซึ่งการกระทำทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นทราบถึงลักษณะของสิ่งที่เราเรียกว่า พฤติกรรม (โสภา ชูพิกุลชัย, 2517:2 อ้างถึงใน สมิทธิ์ สระอุบล, 2534:22)

วัยรุ่น Good (อ้างถึงใน สมิทท์ สระอุบล, 2534:22) ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่นเป็นระยะที่อยู่ระหว่างการมีประจำเดือนครั้งแรกกับวัยผู้ใหญ่ จะอยู่ระหว่าง 13 หรือ 14 ปี จนกระทั่งอายุ 21 ปี จุดเริ่มต้นก็ตรงที่มีประจำเดือนครั้งแรกแล้วยึดเยื่อต่อไปถึงวัยผู้ใหญ่ วัยรุ่นทั้งหญิงและชายมีลักษณะทางสมอง อารมณ์ สังคม ความรู้สึกทางศีลธรรม แตกต่างกันไปจากวัยเด็กเล็กและวัยผู้ใหญ่ วัยรุ่นเป็นวัยเชื่อมต่อ ซึ่งสังคมของเราไม่ยอมรับให้เขามีความรับผิดชอบและบทบาทในสังคมเท่าเทียมผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีความรู้สึกขัดแย้งกันในความต้องการของระบบสังคมและการยอมรับในเพื่อนฝูง บางคนจะประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ แต่บางครั้งก็ผ่านพ้นระยะนี้ไปด้วยความขัดแย้งเพียงเบาบาง

ในปทานุกรมจิตวิทยา (เดโช สนวนานนท์ ม.ป.ป.:10-11 อ้างถึงใน สมิทท์ สระอุบล, 2534:23) ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกับวัยรุ่นว่า หมายถึง ระยะเวลาของชีวิต ตั้งแต่เริ่มแตกเนื้อหนุ่มสาว จนกระทั่งอายุบรรลุนิติภาวะ (maturity) เป็นระยะของชีวิตที่สำคัญระยะหนึ่ง เป็นระยะเวลาของคนหนุ่มสาวที่จะพัฒนาตนขึ้นเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเองต่อไป การแตกเนื้อหนุ่มของแต่ละคนนั้นไม่ตายตัวว่าจะต้องเริ่มเมื่ออายุเท่าไรนั้นเท่าไร แต่โดยทั่วไป เด็กผู้หญิงจะเริ่มแตกเนื้อสาวเร็วกว่าเด็กผู้ชายแตกเนื้อหนุ่มราวหนึ่งหรือสองปี และเพื่อความสะดวกที่จะอ้างอิงถึงวัยรุ่นในรูปของระยะเวลาเป็นอายุ นักจิตวิทยาจึงมักกำหนดให้อายุระหว่าง 12-21 ปี เป็นวัยรุ่นสำหรับผู้หญิง และอายุ 13-22 ปี สำหรับผู้ชาย ระยะเวลาเกือบ 10 ปีของชีวิตวัยรุ่นนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงมากมายหลายด้านในชีวิต การเปลี่ยนแปลงในทางร่างกายก็จะปรากฏชัด และเป็นไปอย่างฮวบฮาบ การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและทางสังคมก็เช่นเดียวกัน การพัฒนาชีวิตในวัยนี้จึงถือกันว่าสำคัญยิ่งสมควรที่จะได้รับการเอาใจใส่กันเป็นพิเศษ ผลของการพัฒนาชีวิตในวัยนี้ย่อมกระทบต่อชีวิตในวัยผู้ใหญ่ของผู้นั้นอย่างไม่มีปัญหา

Dorothy Rogers (อ้างถึงใน ปราณี รามสูต, 2528) ได้ให้ความหมายของจิตวิทยาวัยรุ่นว่าเป็นการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่างๆ ของบุคคลในช่วงอายุซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากเป็นพิเศษ

การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

สุชา จันทน์เอม (2529) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13-15 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18-21 ปี

ช่วงระยะการเป็นวัยรุ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่หรือมีวุฒิภาวะ (Maturity) ด้วยการพัฒนาการและการเจริญเติบโตด้านต่างๆ ดังนี้ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางจิตใจและอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา (Sroufe et.al, 1992) มีรายละเอียดดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development)

พัฒนาการทางร่างกายเป็นไปในแง่ของการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ของร่างกาย เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตส่วนภายนอกที่สังเกตเห็นได้ง่าย เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง รูปหน้า สัดส่วนของร่างกาย ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายโดยเฉพาะการทำงานของต่อมไร้ท่อ การเจริญเติบโตของต่อมเพศทำให้วัยรุ่นแตกต่างจากเด็กวัยอื่น การพัฒนาทางร่างกายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น โอกาสที่จะได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ภายนอกมีเพิ่มขึ้น เพราะการได้มีโอกาสพบเจอกับประสบการณ์ใหม่ๆ และอยู่นอกเหนือการควบคุมของพ่อแม่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความรู้สึก วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่มีความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตน รวมทั้งมีปัญหาเรื่องการปรับตัว

พัฒนาการทางจิตใจและอารมณ์

อารมณ์ เป็นความรู้สึกหรือความสะเทือนใจที่เกิดจากการที่ร่างกายมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้มีการแสดงออกของอารมณ์ได้ตอบออกมาในลักษณะต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดทั้งความสุขและความทุกข์ การแสดงออกของอารมณ์ในแต่ละบุคคลจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางสังคมอีกด้วย อารมณ์ของวัยรุ่นมีทุกประเภท ทั้งรัก ชอบ โกรธเกลียด อิจฉา สับสน หงุดหงิด ต้อร้อน เห็นอกเห็นใจ

เป็นต้น ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ในวัยรุ่นจะมีความเข้มข้น และรุนแรง เปลี่ยนแปลงง่าย ขาดการควบคุมอารมณ์ที่เหมาะสม บางครั้งก็เก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง อารมณ์อ่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลงจากอารมณ์หนึ่งไปสู่อารมณ์หนึ่งอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จากความยุ่งยากใจต่อการปรับตัวเข้าหาสิ่งแวดล้อมสังคม ทั้งนี้เมื่อพัฒนาการด้านต่างๆ เจริญคงที่แล้วอารมณ์รุนแรงก็จะกลับคืนสู่สภาพปกติ

พัฒนาการทางสังคม (Social Development)

วัยนี้เป็นวัยที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าบุคคลในวัยอื่นๆ การรวมกลุ่มของวัยรุ่นตอนต้นจะเป็นการรวมตัวกับเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กหญิงจะเริ่มสนใจเด็กชายและเรียกร้องความสนใจ ในวัยรุ่นตอนกลางเด็กชายจึงจะเริ่มสนใจเด็กหญิง เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย วัยรุ่นจะเริ่มจับคู่กันเป็นคู่ๆ การรวมกลุ่มของวัยรุ่นจะทำให้ได้เรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการเข้าสังคม ช่วยกันแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่อกัน มีความคิดเห็นคล้ายคลึงตามกัน ในความคิดของวัยรุ่นเพื่อนจึงเป็นผู้ที่เขาสามารถไว้วางใจได้

หลักการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) หลักการที่สำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้อยู่ที่ว่า พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้โดยมีตัวแบบ (Modelling) สำหรับใช้เลียนแบบ บุคคลสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เช่น วิธีคิด วิธีพูด จริยธรรม โดยการสังเกตผู้ใกล้ชิดที่เป็นบุคคลในชีวิตจริงที่เขามีปฏิสัมพันธ์ (Social Interaction) ด้วยหรือบุคคลที่เป็นตัวแบบในโทรทัศน์ การเรียนรู้จากการเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยิ่งถ้าได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) จะกลายเป็นพฤติกรรมถาวรได้ หลักการนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะสร้างและใช้สัญลักษณ์ มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นบุคคลจึงเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มองเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ รอบตัว ในขั้นต้นของชีวิตบุคคลจะเลียนแบบผู้ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมีโอกาเข้าโรงเรียน ตัวแบบของเด็กก็จะเพิ่มมากขึ้น ครูและเพื่อนเริ่มมีบทบาทสำคัญในการวางแนวทางและปั้นแต่งพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก การเรียนรู้ทางสังคมจะเกิดขึ้นกับบุคคลเรื่อยไปจนกระทั่งเขาเติบโตภายในสังคมนั้น โดยที่บุคคลแทบไม่ทันรู้ตัว

ตามที่กล่าวว่าคุณจะเรียนรู้โดยการเลียนแบบอย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ จึงขอกล่าวถึงขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (สุนทรีย์ ชูโต อ้างถึงใน โสภณัท นุชนาท 2542)

1. ความตั้งใจ (Attention Process) ความตั้งใจของคุณในการทำการสังเกต ส่งผลถึงการรับรู้ที่สมบูรณ์ ยิ่งถ้าสิ่งที่จะเลียนแบบนั้นมีความสลับซับซ้อนมากก็จะทำให้ยิ่งต้องใช้ความตั้งใจมากขึ้น เพราะการเลียนแบบจะยากตามไปด้วย

2. การเก็บความจำไว้ (Retention Process) ในขั้นนี้บุคคลจะคงพฤติกรรมที่เขาได้สังเกตเห็นเอาไว้ โดยเก็บไว้เป็นความจำในรูปแบบของสัญลักษณ์ ทั้งในการสร้างภาพพจน์และการใช้ภาษา

3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) บุคคลจะทำการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ที่ตนได้จดจำไว้ในขั้นที่ 2 แสดงออกมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม โดยใช้ความคิดของตนเองรวบรวมองค์ประกอบต่างๆ ของพฤติกรรมที่ได้สังเกตเห็นให้เป็นรูปแบบขึ้นมาใหม่

4. การจูงใจ (Motivational Process) การจูงใจเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้พฤติกรรมของคุณได้แสดงออกมา และคงอยู่ได้นานตลอดไปโดยได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) และการย้อนกลับ (Feed Back)

พัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development)

การคิดของวัยรุ่นอยู่ในขั้นของการใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ (Formal Operation) ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่อายุ 12 ปีขึ้นไป พัฒนาการทางความคิดขั้นนี้จัดเป็นพัฒนาการการรู้คิดขั้นสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งจะสามารถคิดได้โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุเป็นสื่ออีกต่อไป มีความสามารถด้านการคิดแบบนามธรรม ซึ่งบุคคลต้องมีความสามารถในการคิดตามขั้นตอนก่อนหน้ามาแล้วทั้งหมดถึงจะพัฒนามาสู่ขั้นตอนนี้ สติปัญญาหรือการรู้คิด ประกอบด้วย การรับรู้ การจำ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถใช้เหตุและผลในการแก้ปัญหา ทดสอบข้อสมมติฐานในการคิดได้ ประเมินความคิดของตนเองและของผู้อื่น ตลอดจนความสามารถของการคิดในรูปแบบต่างๆ เช่น ความคิดฝัน การคิดแบบรูปธรรม นามธรรม และคิดในสิ่งที่สลับซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนากการทางสติปัญญาเกี่ยวข้องกับความคิดแบบตนเองเป็นใหญ่ (Egocentric) พัฒนาการด้านสติปัญญาจะเจริญควบคู่ไปกับพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของคุณ

เราใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด (Cognitive Development Theory) มาช่วยอธิบายพัฒนาการด้านความคิดของวัยรุ่นว่าเป็นการก้าวเข้าสู่ความสมดุลของความรู้ความเข้าใจในขั้นสูงขึ้นไป มีความคิดเชิงนามธรรม เข้าใจในสิ่งที่ เป็นกฎเกณฑ์ พิสูจน์สิ่งต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ เด็กวัยรุ่นสามารถจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนได้ดีขึ้นเรื่อยๆ ความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจระหว่างขั้นตอนการคิดแบบรูปธรรมและนามธรรม คือ วัยรุ่นจะมีความคิดยืดหยุ่นขึ้นและปรับวิธีการตีความสิ่งต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับความคิดรวบยอดที่มีอยู่ก่อน ซึ่งต่างจากเด็กที่จะสับสนกับเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วัยรุ่นสามารถจำแนกความเป็นจริงในปัจจุบันออกจากความเป็นไปได้ทำให้คิดแบบจินตนาการได้ ยอมรับข้อตกลงต่างๆ ได้

2. แนวคิดการเรียนรู้กับการสื่อสาร

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง อันเป็นผลมาจากการได้รับการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์ โดยที่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวร แต่การตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงครั้งสองครั้งยังไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดการเรียนรู้แล้วหรือไม่ เพราะการตอบสนองครั้งแรกอาจเป็นการลองผิดลองถูก ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ จึงมีองค์ประกอบ คือ สิ่งเร้า ประสาทสัมผัสที่รับสิ่งเร้า การตีความสิ่งเร้าที่เข้ามา การตอบสนอง การสังเกตผลที่ได้รับจากการตอบสนองและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมถาวร คือ การกระทำซ้ำและการให้แรงเสริมที่เหมาะสม

สำหรับ พฤติกรรม (behavior) หมายถึง สิ่งที่คุณกระทำ แสดงออก ตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมนั้นสามารถรับรู้ได้โดยการเห็น การได้ยิน หรือการนับ ไม่ว่าจะการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกายก็ตาม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2524 อ้างถึงใน ประเทือง ภูมิภักทราคม, 2529) ทางจิตวิทยาจะเชื่อในหลักการปรับปรุงพฤติกรรม (behavior modification) โดยการนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรม ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ พอจะสรุปได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม (Behavioristic psychology) กลุ่มทฤษฎีจิตวิทยาปัญญานิยม (Cognitive psychology) และกลุ่มทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic psychology) (รัญจวน คำชिरพิทักษ์, 2538)

1. **กลุ่มทฤษฎีจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม** นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมเป็นสำคัญ ถ้าผลกรรมนั้นมีผลทำให้พฤติกรรมคงอยู่หรือเพิ่มขึ้นผลกรรมนั้นเรียกว่า การเสริมแรง ในทางตรงข้ามถ้าพฤติกรรมนั้นหายไปหรือลดลง ผลกรรมนั้น เรียกว่า การลงโทษ ทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical conditioning) ของ Pavlov และทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (operant conditioning) ของ Skinner

ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก เชื่อว่า การวางเงื่อนไขเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไข (conditioned stimulus) กับการตอบสนองที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยเทคนิควิธีปฏิบัติจะให้สิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไขไปพร้อมๆ กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขซ้ำๆ จนเกิดความต่อเนื่องของสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการตอบสนองที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ในขณะที่ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของ Skinner จะให้ความสำคัญกับ **ก. การเสริมแรง** ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ 1) การเสริมแรงบวก (positive reinforcement) ทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงนั้นมีความถี่เพิ่มขึ้น เนื่องจากได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ 2) การเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้นเนื่องจากเมื่อแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พอใจออกไป การเสริมแรงจะเกี่ยวข้องกับ ตัวเสริมแรง (reinforcer) ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท และเกี่ยวข้องกับจังหวะเวลาที่จะให้การเสริมแรง อีกวิธีหนึ่งที่ Skinner ใช้คือ **ข. การลงโทษ** ซึ่งผลกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการแสดงพฤติกรรม เพื่อให้พฤติกรรมนั้นหายไปหรือลดลง แบ่งออกเป็นสองประเภทเช่นกัน คือ 1) การลงโทษทางบวก (positive reinforcement) ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลงเนื่องจากการได้รับผลกรรมที่ไม่พึงพอใจ 2) การลงโทษทางลบ (negative reinforcement) ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลงเนื่องจากถูกถอดถอนจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539) **ค. วิธีการหยุดยั้ง** มีลักษณะต่อเนื่องและคาบเกี่ยวกับการใช้การเสริมแรง เพราะการหยุดยั้งคือการยุติการให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เคยได้รับการเสริมแรง อันเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มที่จะยุติลง มักจะนำมาใช้หลังจากที่พบว่าได้มีการเสริมแรงกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เข้า (รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์, 2538)

เมื่อมองในแง่ของกระบวนการสื่อสารแล้ว ทฤษฎีในกลุ่มนี้มีความสอดคล้องกับกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างครูผู้สอนและเด็กนักเรียน โดยการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบในสถานการณ์ตัวต่อตัว (face-to-face communication) ในชั้นเรียนหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นผลของการสื่อสารระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนนั่นเอง ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่มีแนวคิดสอดคล้องกับทฤษฎีทางพฤติกรรมของสกินเนอร์ คือ ทฤษฎี Compliance-gaining techniques ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของการสัญญาว่าจะให้รางวัลหรือลงโทษ การสร้างความรู้สึกทางบวกทางลบในจิตใจเช่นเดียวกัน

2. กลุ่มทฤษฎีจิตวิทยาปัญญานิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการคิดของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือการหยั่งรู้ของบุคคลโดยไม่ต้องให้แรงเสริม ทฤษฎีนี้จึงมุ่งให้ความสำคัญกับบุคคล โดยให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดจากการค้นพบ เนื่องจากความอยากรู้อยากเห็นของบุคคลที่ก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทีพบ

จึงสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดในกลุ่มทฤษฎีนี้สอดคล้องกับการสื่อสารในตัวบุคคลหรือการสื่อสารภายในตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางความคิด ซึ่งการสื่อสารในตัวบุคคลนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของบุคคลและสิ่งแวดล้อม

3. กลุ่มทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม นักจิตวิทยากลุ่มนี้เชื่อว่าบุคคลมีจิตใจ มีความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและมีความสามารถเฉพาะตัว มีขีดจำกัดนั้นคือมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งบุคคลต่างก็พยายามจะรู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง และยอมรับในตนเอง แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาการสอน การพัฒนาหลักสูตรเน้นให้นักเรียนรู้จักเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีอิสระในการพูด การคิด การกระทำ สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของตน ในการสอนก็จะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (กันยา สุวรรณแสง, 2532)

สำหรับแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า ในกระบวนการสื่อสารนั้นๆ แต่ละบุคคลมีปัจจัยต่างกันที่จะส่งเสริมให้การสื่อสารเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล

ทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism และแบบจำลองการสื่อสาร

รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียเจท์ (Jean Piaget) เป็นการเรียนรู้แบบเดิมที่เราใช้กันมานาน คือ การจัดการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลและนักเรียนเป็นผู้รับข้อมูล ครูยิ่งให้ข้อมูลมากเท่าไร นักเรียนก็ยิ่งรับข้อมูลได้มากเท่านั้น ซึ่งเสนอในรูปแบบสมการลูกศรทางเดียวได้ดังนี้ (www.thaikids.org)

แผนภาพที่ 1 แผนภาพรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียเจท์



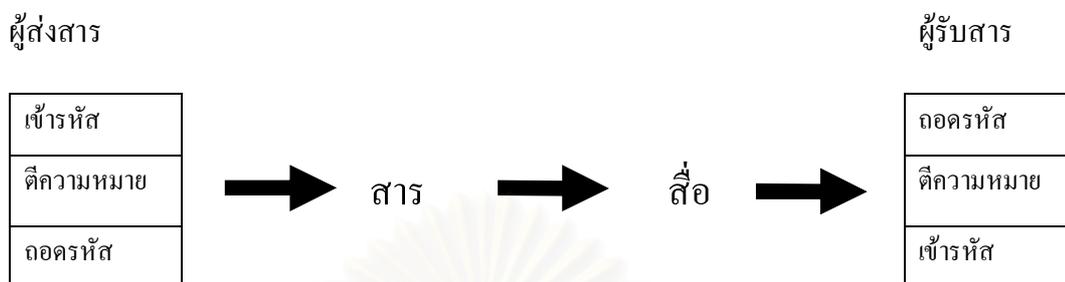
S (Stimulant) คือ แรงกระตุ้น อาจเป็นครู ผู้สอน หรือสิ่งแวดล้อมที่จะไปกระตุ้นนักเรียน หรือผู้เรียน

O (Organism) คือ ผู้ที่ถูกกระตุ้น คือ นักเรียน หรือผู้เรียน

จากสมการข้างต้น ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่อยู่นิ่งๆ (passive) หรือเป็นผู้ที่ถูกกระทำ ซึ่งผู้เรียนจะต้องพึ่งพาสิ่งที่มีกระตุ้นก็คือครู ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากการที่ครูเป็นผู้ให้ความรู้และผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้อย่างเดียว หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนเปรียบเสมือนกล่องเก็บของว่างๆ และครูจะเป็นผู้นำข้อมูลความรู้ต่างๆ มาใส่ให้ นี่คือการเรียนรู้แบบเดิม

จากสมการข้างต้นสามารถเชื่อมโยงกับแบบจำลองกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียว (Model of One – way Communication Process) เพราะมีกระบวนการที่เหมือนกัน คือ แบบจำลองการสื่อสารแบบทางเดียวอธิบายการสื่อสารโดยไม่กล่าวถึงการสื่อสารกลับ (feedback) เป็นการอธิบายกระบวนการการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเท่านั้น ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แบบจำลองกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียว



ที่มา : ประมะ สตะเวทิน, 2540: 55

ในกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียวนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร, สาร, สื่อ และผู้รับสาร

ผู้ส่งสาร (Source) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะทำการสื่อสารความคิด, ความรู้สึก, ความต้องการ, ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตน ดังนั้น ผู้ส่งสารจึงอาจเป็นใครก็ได้, หลายคน เช่น กลุ่มนักเรียน หรือสถาบัน เช่น พรรคการเมือง, บริษัท, รัฐบาล, หน่วยงานราชการ ฯลฯ ก็ได้

สาร (Message) คือ ผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด, ความรู้สึก, ความต้องการ, ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมา (actual physical product of the source) ในรูปของรหัส (code) เช่น เมื่อเราพูด สารก็คือสิ่งที่เราพูด เมื่อเราเขียน สารก็คือสิ่งที่เราเขียน เมื่อเราแสดงกิริยาท่าทาง สารก็คือกิริยาท่าทาง

สื่อ (Channel) คือ สิ่งที่ขนส่งสาร (a carrier of message) หรือเป็นพาหนะของสาร กล่าวอีกนัยหนึ่ง สื่อคือสิ่งที่นำหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสารให้ปรากฏ เช่น เมื่อเราพูดคลื่นเสียงและอากาศเป็นสื่อ

ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ผู้รับสารอาจเป็นใครก็ได้, หลายคน เช่น กลุ่มผู้ฟังการอภิปราย, มวลชน (mass audience) หรือสถาบัน เช่น บริษัท, องค์กร, พรรคการเมือง ฯลฯ

แบบจำลองกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียว อธิบายได้ว่า ในการสื่อสารนั้น เมื่อผู้ส่ง

สารต้องการที่จะทำการสื่อสารความคิด, ความรู้สึก, ความต้องการข่าวสารหรือวัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสารจะต้องทำการเข้ารหัส (encode) เสียก่อน การเข้ารหัส คือ การนำเอาสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารมาใส่ไว้ในรหัส (code) ก่อน เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน รูปภาพ กิริยาท่าทาง เป็นต้น เพื่อส่งออกไปเป็นสาร

เมื่อผู้ส่งสารทำการเข้ารหัสแล้วก็ส่งสิ่งที่ต้องการจะทำการสื่อสารออกไปเป็นสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะทำการถอดรหัส (decode) สารที่ตนได้รับ การถอดรหัส คือ การทำความเข้าใจต่อรหัสและสารที่ได้รับเพื่อส่งต่อไปยังผู้รับสาร นอกจากนี้ผู้รับสารจะทำการถอดรหัสแล้วผู้รับสารยังทำการตีความหมาย (interpret) สารที่ตนได้รับด้วย

อย่างไรก็ตามในกระบวนการการสื่อสารนั้นบุคคลแต่ละคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังนั้น บุคคลแต่ละคนจึงทำหน้าที่ทั้งในการเข้ารหัส ถอดรหัส และตีความหมาย (ปรเมศตะเวทิน, 2540)

สำหรับการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructivism หรือการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง มองว่าการเรียนรู้แบบเดิมไม่ใช่การเรียนรู้ที่ถูกต้อง เพราะไม่ใช่การสอนให้เด็กเรียนรู้ เด็กไม่ได้เรียนรู้เอง ไม่ได้คิดเอง เราพบว่าการพัฒนาศักยภาพสมองไม่ใช่การให้เด็กเป็นผู้รับอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องให้เด็กและครูเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยที่ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ทฤษฎี constructivism หรือทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ คือ การสอนให้เด็กเรียนรู้เอง คิดเอง เด็กและครูจะเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยที่ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตามทฤษฎีการเรียนรู้constructivism ผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์กับผู้สอนดีกว่าการเรียนรู้แบบเดิม เพราะมีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เรียนและผู้ทำหน้าที่สอน ซึ่งจะเสนอในรูปแบบการลูกศรสองทางดังนี้

แผนภาพที่ 3 แผนภาพรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่



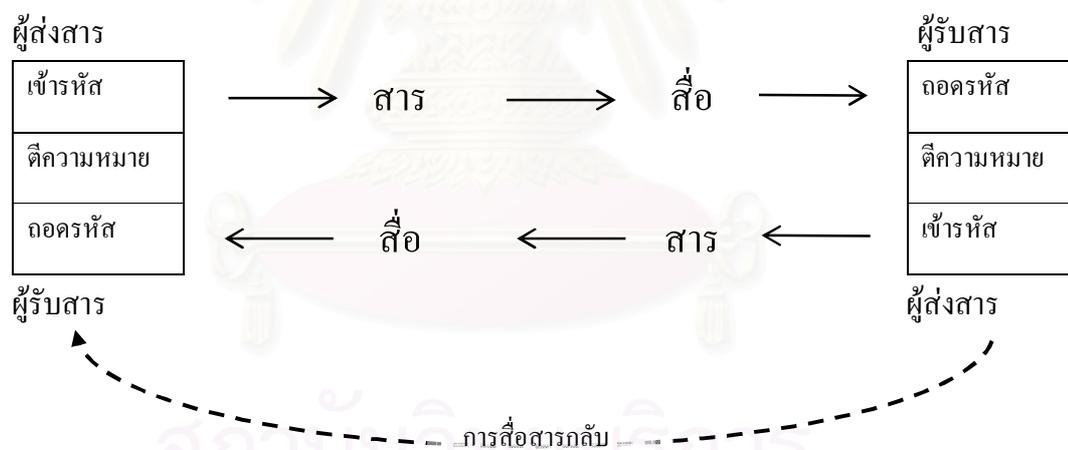
จากสมการ O คือ ตัวนักเรียนหรือผู้เรียนที่เป็นตัวหลักที่มีสิ่งกระทำต่อตัว S คือ ครูหรือ

ผู้สอนด้วย โดยมีลักษณะเป็นลูกศรสองทาง กล่าวคือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นตลอดเวลา ไม่ใช่อยู่นิ่งๆ เหมือนกับในสมการแรกที่เป็นการเรียนรู้แบบเดิม หรือพูดง่ายๆ คือ ครูหรือผู้สอนและสิ่งแวดล้อมไม่ใช่สิ่งที่กระตุ้นหรือสิ่งที่กระทำต่อผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้เรียนก็มีการกระทำต่อครูหรือผู้สอนด้วย นั่นคือผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู มีการสัมพันธ์อย่างไม่อยู่นิ่งทั้งสองฝ่ายเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้

จากสมการข้างต้นสามารถเชื่อมโยงกับแบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง (Model of Two – way Communication Process) เพราะมีกระบวนการที่เหมือนกัน คือ มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยปกติแล้วการสื่อสารของมนุษย์นั้นจะมีลักษณะเป็นการโต้ตอบกัน กล่าวคือ เมื่อมีผู้พูดก็มีผู้ฟัง ผู้ฟังรู้สึกรังเกียจอย่างไร ก็มีปฏิกิริยาตอบกลับ

แผนภูมิที่ 4 แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง

กระบวนการสื่อสารแบบสองทาง เขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้



ที่มา ประมะ สตะเวทิน, 2540: 58

ในการสื่อสารนั้นแต่ละคนจะต้องทำหน้าที่เข้ารหัส (encoding) เมื่อทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและทำการถอดรหัส (decoding) และตีความหมาย (interpreting) สารของอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสารแบบสองทางมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ เช่นเดียวกับ

องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว คือ ผู้ส่งสาร, สาร, สื่อ และผู้รับสาร การสื่อสารกลับ (feedback) เป็นเพียงแต่กระบวนการตอบกลับ (return process) การสื่อสารกลับเป็นแต่เพียงการแสดงให้เห็นลักษณะของการโต้ตอบกัน เป็นแต่เพียงตัวแสดงการสื่อสารทางที่สอง (คือ การสื่อสารจากผู้รับสารมายังผู้ส่งสาร) ซึ่งมีผู้ส่งสาร, สาร, สื่อ และผู้รับสารเป็นองค์ประกอบเช่นเดียวกับการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร การสื่อสารกลับ จึงเป็นแต่เพียงตัวอธิบายให้เห็นถึงการสื่อสารแบบสองทางเท่านั้น

การสื่อสารกลับ คือ ปฏิกริยา (reaction) ของผู้รับสารที่แสดงตอบต่อสารของผู้ส่งสาร

ประโยชน์ของการสื่อสารกลับ

1. ทำให้ผู้ส่งสารทราบผลของการสื่อสารว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของตนหรือไม่ เพียงใด ผู้รับสารตีความหมายตรงกับความหมายที่ผู้ส่งสารตั้งใจหรือไม่
2. ควบคุมพฤติกรรมการสื่อสารในเวลาต่อมาของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารสามารถใช้การสื่อสารกลับเพื่อปรับปรุง, ดัดแปลง, แก้ไข หรือคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระ และวิธีการในการสื่อสารของตน

ชนิดของการสื่อสารกลับ แบ่งออกเป็น 2 ชนิดตามลักษณะของผลที่เกิดจากการสื่อสาร

1. การสื่อสารกลับเชิงบวก (Positive feedback) คือ การสื่อสารกลับที่ทำให้ผู้ส่งสารพอใจในผลของการสื่อสาร
2. การสื่อสารกลับเชิงลบ (Negative feedback) คือ การสื่อสารที่ทำให้ผู้ส่งสารไม่พอใจในผลของการสื่อสาร

ลักษณะของการสื่อสารกลับ

1. การสื่อสารกลับเชิงวัจนะ (Verbal feedback) คือ การสื่อสารกลับที่กระทำโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน
2. การสื่อสารกลับเชิงอวัจนะ (Nonverbal feedback) คือ การสื่อสารกลับที่กระทำโดยไม่ใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน หากแต่ใช้กิริยาอาการ, ปริภาษา เช่น ความค่อน ความดังของ

เสียง, การกระแอม ฯลฯ (ปรมะ สตะเวทิน, 2540)

ทฤษฎี Constructivism ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- ความรู้ประกอบด้วยข้อมูลที่เราเคยมีอยู่เดิม และเมื่อเราเรียนรู้ต่อไปความรู้เดิมก็จะถูกปรับเปลี่ยนไป การปรับเปลี่ยนความรู้ต่างๆ ถือว่าเป็นการรับความรู้เข้ามาและเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้ขึ้น เด็กจะมีการคิดที่ลึกซึ้งกว่าการท่องจำธรรมดา เพียงแต่เขาจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ใหม่ๆ ที่ได้มา และสามารถที่จะสร้างความหมายใหม่ของความรู้ที่ได้รับมานั่นเอง

บางครั้งเราคิดว่าถ้าเรามีหลักสูตรที่ดีพอและเต็มไปด้วยข้อมูลที่สามารถให้กับผู้เรียนได้มากที่สุดเท่าที่เราจะให้ได้แล้ว ผู้เรียนก็จะสามารถเรียนรู้ได้เองและเติบโตไปเป็นผู้ที่มีการศึกษา แต่ทฤษฎี constructivism กล่าวว่าหลักสูตรอย่างนั้นไม่ได้ผล นอกจากว่าผู้เรียนได้เรียนแล้ว สามารถคิดเองและสร้างมโนภาพความคิดด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะการให้แต่ข้อมูลกับผู้เรียน ไม่ได้ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสมองของคนเรามีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้นแล้วนำมาทำความเข้าใจว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งจะต้องนำมาสร้างความรู้ ความรู้สึก และมโนภาพของเราเองด้วย

ดังนั้นถ้าพูดถึงระบบการศึกษาแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ได้หมายความว่ามีการสอนแล้วเราละทิ้งให้ผู้เรียนเรียนไปคนเดียว แต่การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด หมายความว่าผู้เรียนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้น สิ่งกระตุ้นในที่นี้ หมายถึง ครู ผู้สอน หรือสิ่งแวดล้อมที่จะไปกระตุ้นผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยชี้แนะแนวทางการคิดให้กับผู้เรียน นอกจากนี้การสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งกระตุ้นต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างเป็นความรู้ขึ้นในสมอง

- ตัวกระตุ้นที่มีความสำคัญมากต่อการเกิดการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructivism คือ ความรู้เกิดจากความฉงนสนเท่ห์ทางเขาวงกตปัญญา วิธีการที่เราสามารถทำให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้คือมีตัวกระตุ้นที่ทำให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัยอยากรู้ และผู้เรียนต้องมีเป้าหมายและจุดประสงค์ที่อยากที่จะเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ทั้งนี้เพราะว่าเวลาคนเราเกิด

ความสงสัยเกี่ยวกับอะไร ก็มักจะเกิดข้อคำถามที่ไม่สามารถตอบได้ขึ้นมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้น เป็นเป้าหมายที่จะทำให้ต้องเรียนรู้ เพื่อที่จะตอบคำถามนั้นให้ได้

ดังนั้นครูจึงต้องพยายามดึงจุดประสงค์ ความต้องการ และเป้าหมายของผู้เรียนออกมาให้ได้ อาจจะเป็นโดยกำหนดหัวข้อหรือพูดคร่าวๆ ว่าเราจะศึกษาหรือเรียนรู้อะไรบ้าง เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางเข้าเมือง ให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายว่าเขาต้องการที่จะเรียนรู้อะไร มีคำถามอะไรบ้าง ซึ่งเป้าหมายจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนและทำให้ผู้เรียนพยายามที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น และมีความเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้น

- อีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มนักจิตวิทยา ได้ให้ความคิดเห็นว่าคุณสมบัติจากการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม จากการที่เราได้ทบทวนและสะท้อนกลับไปของความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เราเข้าใจ

กระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นสังคม กล่าวคือ ความรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคม ความรู้มาจากการที่คนอื่นได้แสดงออกของความคิดที่แตกต่างกันออกไป และกระตุ้นให้เราเกิดความสงสัย เกิดคำถามที่ทำให้เราอยากรู้เรื่องใหม่ๆ

ดังนั้นการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องมีสังคม ต้องดึงเอาความรู้เก่าออกมาและต้องให้ผู้เรียนคิดและแสดงออก ซึ่งจะทำให้เฉพาะกับสังคมที่มีการสนทนากัน แม้ว่าบางครั้งการสนทนาหรือการแสดงความคิดเห็นอาจจะไม่ตรงกันหรือมีความขัดแย้งกัน แต่ความขัดแย้งจะทำให้เราเกิดการพัฒนาและได้ทางเลือกใหม่จากที่คนอื่นเสนอ ฉะนั้นต้องทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกมาว่ารู้อะไร และให้พูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้โดยที่ครูหรือผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือเขา

สิ่งสำคัญมากประการหนึ่ง คือ ครูจะต้องมีเวลากลับไปทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการออกแบบชั้นเรียน และถ้าผู้เรียนสามารถสร้างวิธีการประเมินตนเองในการเรียนรู้ที่ผ่านมา ก็จะประเมินตนเองได้ว่าได้ทำอะไรเพิ่มเติมจากที่ครูประเมิน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเขา และสะท้อนว่าเขาได้ เรียนอะไรและทำได้ดีเพียงไร

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism จะดีที่สุดสำหรับห้องเรียนที่มีเด็กประมาณ 20 คน แต่อย่างไรก็ดียังสามารถใช้ได้กับห้องเรียนที่มีเด็ก 60-70 คน ถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ยากสำหรับครูก็ตาม

พฤติกรรมที่สำคัญสำหรับครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism คือ

1. ครูจะต้องดึงความรู้เดิมของผู้เรียนออกมาให้ได้ว่าผู้เรียนมีความรู้เดิมอะไรอยู่บ้างแล้ว
2. จากนั้นครูต้องสร้างสิ่งกระตุ้นที่ทำทนายผู้เรียน ให้เขาตั้งสมมุติฐาน ตั้งคำถาม และคิด ทบทวนว่าความรู้เดิมที่เขาอยู่คืออะไร ครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างคำถาม ตั้งสมมุติฐาน และหาวิธีที่จะตอบคำถามนั้นให้ได้
3. ครูต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ไม่ใช่ให้นั่งดูเฉยๆ ผู้เรียนจะทำอะไรก็ทำไป ครูต้องเน้นถึงกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ

ครูจะทำอย่างไรจึงจะรู้ว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีการเรียนรู้เกิดขึ้น ครูจะรู้ได้โดยให้ผู้เรียนแสดงออก บางครั้งครูอาจตั้งคำถามและบอกให้ผู้เรียนเขียนและยกคำตอบขึ้นมา หรือบางครั้งอาจจะให้ผู้เรียนบอกเพื่อนข้างๆ หรือให้ผู้เรียนอภิปรายกันเองในกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้น เพราะการที่ครูมองหน้าผู้เรียนเพื่อจะหาคำตอบว่ารู้เรื่องที่พูดถึงหรือไม่ ครูจะไม่ได้รับคำตอบ ดังนั้น ครูจึงต้องหาวิธีที่จะดึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ออกมา และครูจะต้องทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการที่ต้องคิดและพูดในเรื่องที่ครูได้พูดและแสดงออกมาในรูปแบบใดก็ได้ ว่ากำลังเรียนรู้

4. ครูที่จัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism ต้องวางแผนการสอนอย่างมากที่จะคิดคำถามล่วงหน้าเพื่อที่จะถามผู้เรียนเพื่อให้เขาได้แสดงออก และควรจดลงในแบบเตรียมการสอนด้วยโดยคำกริยาที่ครูควรใช้ในการตั้งคำถามกับผู้เรียน คือ วิเคราะห์ ตั้งสมมุติฐาน ทำนาย ประเมิน เปรียบเทียบ สร้างสรรค์ เพราะคำกริยาต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่ลึกซึ้ง คิดวิเคราะห์และหาทางพิสูจน์มากขึ้นกว่าการใช้คำว่า บอกมา บ่งชี้มา หรืออธิบายมา คำถามที่ใช้คำกริยาเหล่านี้เป็นคำถามที่เด็กปัญญาเลิศจะลุกขึ้นตอบ และจะกระตุ้นให้เด็กท้าวๆ ไปคิดมากขึ้น ไม่ใช่ให้เด็กนั่งเฉยๆ แล้วครูคิดว่ามีอะไรที่จะต้องให้เด็กท่องจำ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะ

ต้องเป็นเช่นนั้นแต่ไม่ใช่การสอนทั้งหมด

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism จะต้องอยู่บนพื้นฐานที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้และสามารถสร้างงานออกมาจากการเรียนรู้นั้น ครูจะต้องไม่ทิ้งหลักสูตรทั้งหมดและไม่ใช้สอนเฉพาะสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเท่านั้น เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้สนใจว่าหลักสูตรเป็นอย่างไร แต่ครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ครูจะสอน ไม่ใช่เอาความสนใจของผู้เรียนมานำสิ่งที่ครูจะสอน ต้องใช้วิธีการสอนที่กระตือรือร้น ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีการซักถาม มีลักษณะการคุยกันเป็นสังคม จัดห้องเรียนที่ให้ผู้เรียนสามารถแสดงออก พูดคุยระหว่างกัน สามารถทบทวน สะท้อนความคิดออกมาให้เห็นว่าเกิดการเรียนรู้

5. ครูจะต้องให้เวลาผู้เรียนที่จะทำงานคนเดียว หรือทำงานกับเพื่อน หรือทำงานเป็นกลุ่ม และต้องให้มีการติดต่อเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ติดต่อกับโลกความเป็นจริงด้วย ต้องเน้นว่าสิ่งที่เรียนรู้เชื่อมโยงกันอย่างไร และเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในโลกของเขาอย่างไร

วิธีการหนึ่ง คือ จัดกลุ่มผู้เรียนกลุ่มเล็กๆ อาจจะมีประมาณ 4-5 คนต่อกลุ่ม และมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องบอกด้วยว่างานนั้นคืออะไร กำหนดหน้าที่และมอบหมายหน้าที่ให้ทำ เช่น เป็นคนเขียน เป็นคนจับเวลา เป็นต้น ครูต้องช่วยประสานงานให้งานดำเนินไปได้ ต้องสอนบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่มว่าต้องมีบทบาทอะไร ซึ่งถ้าไม่ทำเช่นนั้น อาจทำให้ผู้เรียนลอยละล่องหลุดออกไปจากสิ่งที่แนะนำ หรือผู้เรียนฟังคำชี้แจงแล้วไม่ทำงาน ฉะนั้นจึงต้องเน้นบทบาทของผู้เรียนให้ชัดเจนในกลุ่ม และให้โอกาสเขาสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน และหาแนวทางว่ากลุ่มจะไปในแนวทางไหน เพราะถ้าไม่มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในกลุ่มแล้ว จะพบว่าการเรียนรู้จะไม่เกิด แต่ถ้าเขาสามารถทำเป็นกลุ่มเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นดีมากกว่าการที่ครูจะพูดและเด็กนั่งนิ่งๆ คนเดียวหรืออ่านหนังสือคนเดียว

6. เทคนิคการสอนของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructivism คือ

การสอนบรรยาย ในขณะที่บรรยาย ครูอาจจะหยุดบอกผู้เรียนให้จดสิ่งสำคัญที่ครูพูดไป และให้ผู้เรียนพูดคุยกับเพื่อนว่าสิ่งที่พูดไปคืออะไร

การตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนพูดคุยกันถึงสิ่งที่พูด และถามตอบกันเองในกลุ่มเล็กๆ

การให้เด็กทำนาย โดยการเล่านิทาน หลังจากนั้นหยุดให้ผู้เรียนทำนายว่าตอนจบของเรื่องจะเป็นอย่างไร พร้อมทั้งให้บอกเหตุผลว่าทำไมจึงทำนายอย่างนั้น

การวิเคราะห์ เช่น การสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศหนึ่ง ครูให้การบ้านให้ผู้เรียนไปอ่านเกี่ยวกับพลเมืองโดยมีข้อมูลเบื้องต้นอยู่ในหนังสือ เมื่อเขามาโรงเรียน ให้เขาทำเป็นรายงานในชั้น เป็นการนับพลเมืองและให้กำหนดแผนนโยบายของประเทศนั้น สิ่งที่ครูใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพลเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

สรุปทฤษฎีการเรียนรู้แนว constructivism

ตามสถิติทั่วโลกมีเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็ก Gifted ประมาณร้อยละ 5 ของเด็กนักเรียนทั้งหมด และทฤษฎีการเรียนรู้แนว constructivism ไม่ได้จำกัดการใช้เฉพาะในเด็กที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้น แต่สามารถที่จะนำไปใช้ได้กับเด็กปกติหรือเด็กที่มีปัญหาด้วย

ลักษณะทั่วไปของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่พ่อแม่จะสังเกตเห็น คือ ถึงแม้ว่าเขาจะอายุแค่ 6-7 ขวบ แต่เขาพูดจาเฉลียวฉลาดมีความสามารถในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการเรียนมากกว่าเด็กวัยเดียวกัน เขาจะมีความคิดสร้างสรรค์ เวลาพูดจะแสดงความคิดเห็นแปลกๆ ใหม่ๆ

ส่วนในห้องเรียนครูก็สามารถสังเกตเห็นลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จากการที่เขาจะเป็นเด็กเจ้าคำถาม จะถามโน่น ถามนี่ และจะถามด้วยว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น จะเริ่มวิเคราะห์ว่าทำไมไม่เป็นอย่างนี้ ควรจะเป็นอย่างนี้มากกว่าอย่างนั้น และจะมีความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ เริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ ของตนเอง ไม่ตามแบบฉบับของคนอื่น เป็นคนที่ชอบแสดงความคิดเห็น และสามารถที่จะปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงได้ จุดนี้เป็นสิ่งสำคัญในการที่เราจะปลูกฝังให้กับเด็กของเราทุกๆ คน ควรจะมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อจะได้ช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในโลก เช่น ถ้าไม่มีใครคิดเรื่องคอมพิวเตอร์เมื่อหลายสิบปีมาแล้ว เราก็คงไม่มีอินเทอร์เน็ตหรือการสื่อสารซึ่งทำประโยชน์ให้กับทุกๆ หน่วยงาน ทำประโยชน์ให้กับโลก

นอกจากนั้นแล้วเด็กที่มีความสามารถพิเศษยังเป็นคนที่ค่อนข้างไวต่อความรู้สึกของคนอื่น สามารถอ่านคนอื่นออกโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด เช่น ถ้าหากว่าเขาพูดอะไร แล้วเพื่อนมีปฏิกิริยาที่ไม่จำเป็นต้องพูดออกมา เขาก็สามารถอ่านออกว่าคำพูดของเขาดีหรือไม่เป็นที่

น่าชื่นชมหรือไม่ หรือเป็นคำพูดที่อาจทำให้อีกคนฟังแล้วไม่สบายใจ นอกจากพฤติกรรมต่างๆ ไปแล้ว เขายังอาจมีความสามารถพิเศษอีกบางอย่าง เช่น ในเรื่องของดนตรี กีฬา ซึ่งสังเกตเห็นได้จากทักษะต่างๆ ของเด็กเหล่านี้

พ่อแม่มักจะคิดว่าเด็กที่เก่งและมีความสามารถขนาดนี้ ไม่น่าจะมีปัญหาในการเรียน แต่จริงๆ แล้วเขาอาจมีปัญหการเรียนได้มาก เนื่องจากว่าสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ เทคนิคการสอน อาจไม่เหมาะกับเขา พบว่ามีเด็กหลายคนที่มีไอคิวสูงมาก มีความสามารถสูงมากแต่มีปัญหาในการเรียน บางคนมีอาการคล้ายๆ สมาธิสั้น เพราะว่ามีอะไรที่นำพาทำทนายจึงทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้เกิดปัญหาได้ เทคนิคที่จะกระตุ้นให้เขาคิดสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของความเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้ดีขึ้น

เมื่อพูดถึงทฤษฎีการเรียนรู้แนว constructivism เห็นได้ว่าเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่เรื่องใหม่มากในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาและในหลายๆ ประเทศมีการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แนว constructivism คือ การสอนให้เด็กคิด กระตุ้นให้เด็กคิด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ดีสำหรับประเทศไทย เป็นสิ่งสำคัญที่นอกจากทางโรงเรียน ทางด้านการศึกษาให้ความสนใจแล้ว ยังเป็นสิ่งสำคัญมากๆ ที่พ่อแม่ก็ต้องเข้าใจถึงระบบการเรียนรู้ แบบแผนการเรียนรู้แบบใหม่ เพราะถ้าพ่อแม่เดินเข้าไปในห้องเรียน อาจจะไม่เข้าใจ เพราะเมื่อก่อนมีแต่โต๊ะเก้าอี้ นักเรียนนั่งเรียนเป็นแถว จดงานและยกมือตอบคำถาม แต่การเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างความคิดของเด็กอาจไม่ใช่แบบนั้นแล้ว รูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนจะเปลี่ยนไปไม่มีการบ้านมาท้อมากๆ แต่จะต้องพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความกังวลในจิตใจของพ่อแม่หลายๆท่าน เพราะฉะนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ปกครองด้วย

เมื่อก่อนเราเข้าใจว่าการเรียนรู้ คือการที่ครูให้ข้อมูลกับนักเรียนนำข้อมูลมาเป็นเล่มหนาๆ และให้กับเด็ก ยิ่งเด็กรับได้มากเท่าไรก็ยิ่งดี แต่ในทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ที่เรียกว่า constructivism มองว่านั่นไม่ใช่การเรียนรู้ที่ถูกต้อง ไม่ใช่เป็นการสอนให้เด็กเรียนรู้ เรียนเองคิดเอง ปัจจุบันทุกๆ ประเทศกำลังหันมาของระบบการศึกษา ระบบการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้ต้องเกิดตลอดชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่จบระดับปริญญาออกไปทำงานแล้วไม่เรียนรู้อีก ในชีวิตจริงเมื่อจบมาทำงานเราต้อง

เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา ฉะนั้นทักษะตรงนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีการเรียนรู้แนว constructivism เริ่มจากสิ่งที่เรารู้อยู่แล้ว มีข้อมูลอยู่ในสมอง นั่นคือ จะมีเครือข่ายเส้นใยสมองสำหรับข้อมูลที่เราที่มีอยู่แล้ว เป็นข้อมูลความสนใจที่ได้รับมาตั้งแต่เด็ก จนโต เช่น ความสนใจทางการเมืองก็จะมีเครือข่ายเส้นใยสมองที่เกี่ยวกับการเมืองอยู่ หลังจากนั้นเราจะต้องนำความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสาน มาประมวลเข้ากับความรู้เดิมที่เราที่มีอยู่ แล้วสร้างเป็นความรู้ขึ้นมา เหล่านี้เป็นกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมอง

ต่อไปจะต้องมีสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญมาก คือ คำถามของปัญหา "ทำไมจึงต้องรู้" "ทำไมถึงต้องเป็นอย่างนี้" เมื่ออยากรู้ว่าทำไม ก็ต้องไปหาข้อมูล ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อีกแบบหนึ่ง ทำให้เด็กอยากจะเรียนรู้ ตรงนี้จะเป็นตัวกระตุ้นสมองให้พร้อมที่จะรับข้อมูล เรียนรู้ข้อมูล และปัจจัยสุดท้ายคือ การเรียนรู้มาจากการพูดคุยกัน แสดงความคิดเห็นกัน ในลักษณะปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม

ตัวอย่างง่ายๆ ถ้าเรามีความรู้แบบหนึ่ง และคิดว่าแบบนี้ควรจะเป็นอย่างนี้ ถ้าเราไม่พูดคุยกับใครเลย เราก็จะอยู่เฉยๆของตัวเอง แต่ถ้าเราไปพูดคุยกับคนอื่น เราก็จะได้ความรู้เพิ่มมากขึ้นถึงแม้บางครั้งจะมีการโต้แย้งกัน ถกเถียงกัน แต่ก็ไม่ใช่การเกิดความขัดแย้งที่รุนแรง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นได้

นั่นคือทฤษฎีการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือแม้แต่เด็กทั่วๆ ไปทุกคนสามารถที่จะเป็นคนที่คิดและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาได้ กระบวนการจะต้องเกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในห้องเรียนและที่บ้าน เช่น ในห้องเรียนให้เด็กเอากระดาษมาและเขียนคอลัมน์เป็นแถว 3 ช่อง ช่องแรกให้เขียนว่ารู้อะไรมาแล้ว เช่น เราจะเรียนรู้สังคมไทย รู้จักอะไรบ้างเกี่ยวกับประเทศไทย ให้เขียนมาให้หมด และตามด้วยอยากรู้อะไรอีกเกี่ยวกับประเทศไทย ตรงนี้เป็นสิ่งที่เด็กจะต้องคิด

การรู้อะไรเป็นแค่การดึงเอาความจำหรือข้อมูลเดิมออกมาจากสมอง แต่เมื่อถามว่าอยากรู้อะไรอีก เด็กจะต้องคิดแล้วว่ามิ้อะไรบ้าง ตรงนี้เป็นกระบวนการกระตุ้นให้เด็กต้องคิด หลังจากคิดแล้วต้องนำออกมาสังเคราะห์ว่า เมื่อเราอยากรู้อะไรแล้ว เราอยากเรียนอะไรเพิ่มเติม ฉะนั้นนี่เป็น

เทคนิคอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้เด็กคิด

ยกตัวอย่าง เทคนิคที่กระตุ้นการคิดของเด็ก เช่น ถ้าเราสอนแบบบรรยายตั้งแต่ต้นชั่วโมง จนถึงปลายชั่วโมง คือการใส่ข้อมูลไปที่สมองเด็กเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าครูยื่นสอน และครูก็หยุดระหว่างการสอน และบอกให้จดประเด็นสำคัญที่พูดไปว่ามีอะไรบ้าง โดยให้เด็กปรึกษาหารือกัน เสนอความคิดเห็นอย่างสุภาพ อ่อนน้อม เด็กจะต้องคิดว่าประเด็นที่พูดออกมาเป็นสิ่งที่คิดว่าสำคัญ คือการคิดในกรอบของเขาโดยนำความรู้พื้นฐานมาใช้ ตรงนี้เด็กก็จะได้ทักษะของการปรึกษาหารือกันด้วย

เทคนิคต่อไป คือ การเล่าเรื่องละคร หรืออ่านหนังสือให้เด็กฟัง แทนที่จะถามว่าตัวละครแต่ละคนมีลักษณะอย่างไรบ้าง อาจตั้งคำถามใหม่ว่าลองอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้ง 3 ตัว ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร ทำไมถึงสัมพันธ์กันแบบนั้น ก็จะเป็นการกระตุ้นให้เด็กคิดมากกว่าการจำว่าลักษณะเป็นอย่างไร

อีกเทคนิคหนึ่ง คือ ครูอ่านนิทานให้เด็กฟัง อ่านไปเรื่อยๆ ก่อนจบครูหยุดก่อน แล้วให้เด็กลองเดาว่าจะจบอย่างไร และอธิบายว่าทำไมจึงคิดว่าจะจบอย่างนั้น ซึ่งเด็กจะต้องคิดว่าจะจบอย่างไรดี จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการคาดการณ์ซึ่งจะนำเอาประสบการณ์เก่ารวมทั้งข้อมูลใหม่มาประกอบกันและตอบคำถามด้วยเหตุผลว่าทำไม หรือเราอาจให้เด็กไปศึกษาก่อนก็ได้ เช่น ให้เด็กไปศึกษาเรื่องประชากรของประเทศใดประเทศหนึ่งซึ่งจะได้ข้อมูลพื้นฐานมา นี่เป็นการจำเท่านั้น หลังจากนั้นให้เด็กคิดว่านโยบายในเรื่องประชากรของประเทศนั้นๆ ควรจะเป็นอย่างไร นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามความคิดของเขา บางครั้งอาจจะต้องไปหาข้อมูลเพิ่มเติมก็ได้

เพราะฉะนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่าเด็กเป็นศูนย์กลางไม่ใช่เด็กเป็นผู้รับอย่างเดียว หรือไม่ใช่เด็กจะเรียนอะไรตามใจชอบก็ได้ แต่เด็กจะต้องมีส่วนในการที่อยากจะทำอะไรด้วย นอกจากนั้น การสร้างหลักสูตรต้องไม่เชิงเป็นหลักสูตรทางวิชาการอย่างเดียว แต่ควรมีกระบวนการให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ นอกเหนือจากวิชาการ แต่อย่างไรก็ตามวิชาการก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่

ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ ครู และด้วยความร่วมมือของพ่อแม่จะต้องเป็นผู้ที่ตั้งคำถามและแนะแนวทางให้แก่เด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกลึกซึ้ง ชงนสนทน่อยากจะเรียนรู้ ซึ่งจะสะสม

ไปจนกลายเป็นผู้ใหญ่ที่อยากจะเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ ในอนาคต

การเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม จะเกิดจากปฏิกิริยาของเรากับโลกภายนอก การมองโลกตามข้อมูลที่เรามีโอกาสจะไม่เหมือนกับที่คนอื่นมองตามข้อมูลที่เขาได้ ฉะนั้นการเรียนรู้โดยที่เราเอาข้อมูลของคนอื่นเข้ามา จะทำให้เราเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ได้ข้อมูลมากขึ้น คิดสร้างสรรค์ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและประสิทธิผลของการสื่อสาร

การสื่อสารและประสิทธิผลของการสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นแนวคิดที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางสังคมของมนุษย์ กล่าวคือ การที่มนุษย์สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม นับตั้งแต่ สังคมขนาดเล็กในระดับครอบครัว จนกระทั่งการรวมตัวเป็นสังคมขนาดใหญ่ในระดับประเทศนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม ตลอดจนการใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างกฎระเบียบเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเป็นที่ยอมรับกันระหว่างสมาชิกในสังคม

ชแรมม์ (Schramm, 1973:2-4) ให้ความเห็นว่า เมื่อไรก็ตามที่เราทำการศึกษาถึงการติดต่อสื่อสาร เมื่อนั้นก็หมายความว่าเรากำลังศึกษาถึงคนซึ่งมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน รวมทั้งการเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่างๆ เป็นองค์การเป็นสังคมและมีอิทธิพลต่อซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงสู่กันและกัน

ดังนั้น การสื่อสารก็คือ การสร้างความเหมือนกันหรือความเข้าใจร่วมกันในข่าวสารหรือเรื่องราว (Message) กับผู้อื่นหรือในระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ผู้ให้ก็คือ ผู้ที่ทำการสื่อสาร (Sender) ซึ่งเป็นผู้ส่งสัญญาณหรือสื่อสารไปยังผู้รับ (Receiver) โดยผ่านทางช่องทางการสื่อสารต่างๆ (Channel) เพื่อให้สาร ไปถึงผู้รับได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาว่ามนุษย์มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างไรบ้างในกระบวนการสื่อสาร

ประมวลระเทศะเวทิน (2538:61) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร อันได้แก่ แหล่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร ว่าเป็นตัวกำหนดถึงประสิทธิผลของการสื่อสาร กล่าวคือ หากองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารมีประสิทธิภาพสูง ประสิทธิผลของการสื่อสารก็จะมีมากในทางตรงกันข้าม หากองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารนั้นประกอบแต่ละองค์ประกอบจะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีผลต่อการสื่อสารด้วย ดังนั้น ประสิทธิผลของการสื่อสารจะมีมากที่สุดก็ต่อเมื่อทุกองค์ประกอบมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

รูปแบบของการสื่อสาร

การสื่อสารมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะการสื่อสารดังนี้

1. จำแนกตามทิศทางการสื่อสาร
2. จำแนกตามลักษณะการใช้
3. จำแนกตามสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร
4. จำแนกตามการไหลของข่าวสาร

1. ทิศทางการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1.1 การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) คือ การสื่อสารที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัย ทำให้ปริมาณข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) มีน้อยหรือไม่มีเลย โดยที่ผู้ส่งสารไม่สนใจต่อปฏิกิริยาสะท้อนกลับนี้ การสื่อสารในรูปแบบนี้จะมีลักษณะเป็นไปในรูปของนโยบาย คำสั่งของผู้บริหาร หรือผู้นำ โดยผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น เสียงตามสาย เอกสารสิ่งพิมพ์

1.2 การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) คือ การสื่อสารที่ผู้ส่งสารส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร ในขณะเดียวกันเมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลแล้วก็ส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้ส่งสารด้วย จึงเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็สลับบทบาทในการรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการโต้ตอบกัน ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะตอบสนองต่อกัน เพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน โดยการสื่อสารแบบนี้ผู้ส่งสารจะให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาโต้กลับ (Feedback) ส่งผล

ทำให้การสื่อสารที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเสมอภาคกันในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การเปรียบเทียบระหว่างการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง

1. การสื่อสารทางเดียวยรวดเร็วกว่าการสื่อสารสองทาง
2. การสื่อสารสองทางมีความถูกต้องมากกว่าการสื่อสารทางเดียว
3. การสื่อสารสองทางสามารถสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับสารมากกว่าการสื่อสารทางเดียว
4. การสื่อสารทางเดียวมีความเป็นระเบียบมากกว่าการสื่อสารสองทาง
5. การสื่อสารสองทางมักมีการรบกวนและยุ่งเหยิงมากกว่าการสื่อสารทางเดียว

2. ลักษณะการใช้ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication)

คือ เมื่อสารถูกส่งต่อตามลำดับชั้น หรือตามลักษณะหน้าที่ของภารกิจ สารนั้นจะไหลผ่านไป ตามสายใยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ จะถูกส่งขึ้นบนหรือลงล่างไปตามการมองหมายอำนาจหน้าที่และการตัดสินใจ สารจะถูกส่งข้ามหน่วยงานก็ต่อเมื่อกำหนดไว้โดยหน้าที่การปฏิบัติ จะสังเกตได้ว่า ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการภายในองค์กร จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการไหลของสาร โดยมักจะเน้นสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากกว่าคำพูด

2. การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication)

คือ การสื่อสารในลักษณะที่ฝ่ายต่างๆ กระทำกันเองเป็นการส่วนตัว โดยใช้คำพูดเป็นส่วน ใหญ่ และเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทางส่วนตัวมากกว่าอำนาจหน้าที่

3. สัญลักษณ์ที่ใช้ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การสื่อสารเชิงวัจนะภาษา (Verbal Communication)

คือ การสื่อสารที่อาศัยคำพูดหรือตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ของข่าวสาร สัญลักษณ์นี้อาจเป็นในรูปของภาษาพูด ภาษาเขียน หรือ ภาษาทางคณิตศาสตร์ เพื่อใช้ในการสื่อความหมายให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน และตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการ ลักษณะการสื่อสารแบบนี้ ได้แก่ การสนทนา การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก การเขียนรายงาน การประกาศข่าว การประชุม เป็นต้น

2. การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication)

คือ การสื่อสารโดยปราศจากคำพูด แต่แสดงออกทางท่าทาง สีหน้า การเคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายตามธรรมชาติของคน ซึ่งแต่ละบุคคลก็สื่อสารกับบุคคลอื่นโดยมีความหมายเฉพาะของตนเอง ซึ่งทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเราอยู่ในสภาพใด เช่น การสิ้นศรัทธาแสดงถึงการปฏิเสธ การพยักหน้าแสดงถึงการเข้าใจหรือเห็นด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การตีความหมายของแต่ละคน ที่รับข่าวสารว่าจะสอดคล้องและตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการหรือไม่

4. การไหลของข่าวสารหรือช่องทางเดินสาร แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down communication) คือ การส่งข่าวสารจากบุคคลที่มีตำแหน่งสูงกว่าลงมายังตำแหน่งที่ต่ำกว่า การสื่อสารแบบนี้มักจะแสดงออกมาในรูปแบบของนโยบาย แผนงาน ประกาศ เป็นต้น ส่งผลทำให้ผู้รับสารที่อยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าไม่เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ขาดความริเริ่ม คอยรับฟังคำสั่งอยู่เสมอ หลีกเลี่ยงการตัดสินใจ และไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up communication) คือ การส่งข่าวสารจากผู้ส่งสารซึ่งอยู่ในระดับหรือตำแหน่งที่ต่ำกว่าขึ้นไปสู่ผู้รับสารซึ่งอยู่ในระดับสูงหรือตำแหน่งที่สูงกว่า การสื่อสารรูปแบบนี้จะออกมาในลักษณะของการประชุม ปรึกษาหารือ การสัมมนา การร้องทุกข์ เป็นต้น ทั้งนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เสริมสร้างให้มีความคิดสร้างสรรค์ และทำให้สมาชิกทุกส่วนของสังคมมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มที่

3. การสื่อสารตามแนวนอนหรือแนวราบ (Horizontal communication) คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่มีระดับหรือตำแหน่งที่เสมอกันหรือใกล้เคียงกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง การสื่อสารรูปแบบนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของหมู่คณะ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม

การจำแนกประเภทการสื่อสารโดยใช้การเห็นหน้าค่าตากันเป็นเกณฑ์

1. การสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตากัน (Face-to-face Communication)

ในการสื่อสารประเภทนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเห็นหน้าซึ่งกันและกันได้ สามารถสังเกตกิริยาท่าทางของฝ่ายตรงข้ามได้ ตัวอย่างของการสื่อสารประเภทนี้ได้แก่ การพูดคุยกันต่อหน้า, การประชุมย่อย, การเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

2. การสื่อสารแบบไม่เห็นหน้าค่าตากัน (Interposed Communication)

การสื่อสารในลักษณะนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่เห็นหน้าค่าตากัน เพราะอยู่ห่างไกลกันด้วยระยะทางและสถานที่ ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถสังเกตเห็นกิริยาท่าทางของฝ่ายตรงข้ามได้ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันจึงมักจะเป็นสื่อโทรคมนาคม และสื่อมวลชน ตัวอย่างของการสื่อสารประเภทนี้ได้แก่ การเขียนจดหมายถึงกัน, การพูดโทรศัพท์, การส่งโทรเลข ซึ่งเป็นการสื่อสารโทรคมนาคม ส่วนในการสื่อสารมวลชน ก็ใช้สื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์, วิทยุและโทรทัศน์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

เป็นการสื่อความหมายระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป บุคคลทั้งสองมีการส่งสารและได้ตอบซึ่งกันและกัน อาจเรียกการสื่อสารแบบนี้ว่า การสื่อสารแบบ “มนุษย์สัมพันธ์” การสื่อสารแบบนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. การสื่อสารจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง เป็นการสื่อสารในลักษณะการพูดคุยสนทนาเผชิญหน้ากัน ซึ่งเราเรียกว่า Person to Person หรือ Face to Face Communication
2. การสื่อสารในระหว่างบุคคลกลุ่มย่อย หรือ Small Group Communication
3. การสื่อสารกับบุคคลกลุ่มใหญ่ หรือ ฝูงชน Large Group Communication, Public Speaking

การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ จะให้ปฏิกิริยาโต้ตอบ หรือ feedback ที่เร็วกว่าการสื่อสารมวลชน การสื่อสารแบบนี้ ได้แก่ การพูดคุย การอภิปราย ได้ว่าที่ สัมมนา หรือแม้แต่การสอนหนังสือ การสั่งงาน และการติดต่ออื่นๆ ในชีวิตประจำวัน กล่าวได้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้เป็นการสื่อสารที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผู้ที่ทำการสื่อสารแบบนี้จะต้องยอมเป็นส่วนหนึ่งของมันและกัน คือ ต้องพยายามเข้าใจความคิดของผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็ยินยอมให้ผู้อื่นมามีส่วนเข้าใจในความคิดของตนเองด้วย การสื่อสารแบบนี้จึงจำเป็นต้องมีการเสี่ยงเป็นหลัก เพราะว่าการสื่อสารแบบนี้เป็นการยินยอมให้ผู้อื่นมาล่วงรู้เท่าทันความคิดของเรา การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงนับเป็นรากฐานของการเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน (Trust) และเป็นต้นตอของการสื่อสารที่แท้จริง (Genuine Communication) การสื่อสารประเภทนี้จำเป็นต้องมีทั้งการเสนอและการตอบสนอง ผู้ที่ต้องการจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารประเภทนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง
2. ความรู้สึกที่มีต่อผู้ที่ตนกำลังพูดหรือฟังอยู่
3. ความรู้สึกคาดคะเนถึงปฏิกิริยาโต้ตอบที่จะได้รับ

Katz and Lazarsfeld (1964) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากที่สุด

การสื่อสารกลุ่มย่อย (Small Group Communication)

กลุ่มย่อย คือ การรวมตัวกันของคนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป รวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่องานพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง

การที่มนุษย์เราเข้ามาช่วยกันแต่ครั้งจะมีผลที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกัน ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. สมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันในการแสดงความคิดเห็นด้านต่างๆ
3. สมาชิกในกลุ่มมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน
4. สมาชิกในกลุ่มมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง
5. ผลสรุปที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มอาจสร้างความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจให้กับสมาชิกของ

กลุ่มได้

6. การรวมตัวกันของสมาชิกในกลุ่มย่อยเพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ลักษณะของกลุ่มย่อย

กลุ่มย่อยจะมีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 6 ประการ คือ

1. มีการสื่อสารแบบเผชิญหน้า
2. มีลักษณะของการพูดคุยสนทนา
3. สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีโอกาสเท่าเทียมกันในการพูดคุยและสังเกตการณ์
4. ปฏิกริยาโต้ตอบที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง
5. สมาชิกในกลุ่มมีจุดมุ่งหมายและความสนใจร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน
6. มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สามารถพัฒนาต่อไปได้

โดยลักษณะของกลุ่มย่อย จะสามารถนับได้ว่าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้า สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะสื่อสาร ปฏิกริยาโต้ตอบมีอย่างรวดเร็ว มีความเข้าใจในสารและสามารถเก็บข้อมูลต่างๆ ได้ทันที และนอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกยังสามารถพัฒนาไปถึงขั้นลูกซึ่งได้อีกด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมี

ความสนใจและมีจุดมุ่งหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน สมาชิกในกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นผู้ชักจูงให้สมาชิกคนอื่นปฏิบัติตาม หรือในทางตรงกันข้ามอาจจะเป็นผู้ถูกชักจูงจากสมาชิกคนอื่น ๆ ได้

สื่อและประสิทธิผลของการสื่อสาร

สื่อ (Media) คือ พาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งในการเผยแพร่ข่าวสารนั้น การเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไป อาจสามารถจำแนกประเภทของสื่อได้ดังนี้ คือ

1. **สื่อมวลชน (Mass Media)** หมายถึง สื่อที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารที่มีจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสื่อมวลชนมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสารจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว
2. สามารถให้ความรู้และข่าวสารได้ดี
3. สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาได้

2. **สื่อบุคคล (Interpersonal Media)** หมายถึง ตัวบุคคลผู้นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อแบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

สื่อบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อมวลชนในการจูงใจผู้รับสารที่มีความเฉยเมยหรือมีปฏิกิริยาต่อต้านสารจากผู้ส่งสาร สื่อบุคคลจะสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ต่อไปนี้ได้ดี (เสถียร เขย ประทับ, 2526) คือ

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจสารก็สามารถไต่ถาม หรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน ทำให้สามารถลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร เลือกแปลหรือตีความสารและเลือกจดจำสารได้

2. สามารถจูงใจให้บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาได้

3. **สื่อเฉพาะกิจ (Special Media)** ได้แก่ สื่อประเภทโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เสียงตามสาย สไลด์ แผ่นพับ โปสเตอร์ โบปปลิว เทป เป็นต้น

สมควร กวียะ (อ้างใน อรรถวรรณ ปีลันธนโอรพาท, 2537) ได้อธิบายว่า สื่อเฉพาะกิจ จัดว่าเป็นแขนงหนึ่งของสื่อมวลชน แต่ได้พัฒนาเนื้อหาเพื่อประโยชน์เป็นเรื่องๆ ไป ฉะนั้น สื่อเฉพาะกิจนี้จะมีกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมายแน่นอน มีการส่งเนื้อหาต่างๆ อันเป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

4. **สื่อกิจกรรม** ซึ่ง ณรงค์ สมพงษ์ (2535) ได้อธิบายว่า คำว่า “สื่อ” นั้นได้กินความไปถึงกิจกรรม (activities) หรือ วิธีการ (methods) ที่นำมาสนับสนุนหรือจัดการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้สิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งเป็นสื่อที่นับว่ามีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานส่งเสริมและเผยแพร่ เนื่องจากได้เรียนรู้จากสิ่งเร้าหลายทาง สื่อเหล่านี้ อาจจัดอยู่ในรูปของกลุ่มหรือมวลชนก็ได้ตามลักษณะของกิจกรรม เช่น การจัดนิทรรศการ หรือ การแสดงสาธิต เป็นต้น ดังนั้นอาจพูดได้ว่า “สื่อกิจกรรม” เป็นการรวบรวมเอาอุปกรณ์หรือสื่อหลายประเภทมาใช้ร่วมกัน

โดยคุณลักษณะที่สำคัญของสื่อกิจกรรม คือ

1. ช่วยรวมวัสดุ อุปกรณ์หรือสื่อต่างๆ ไว้ในที่แห่งเดียว
2. ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสแสดงออกถึงความสามารถของตนเองทำให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน
3. เร่งเร้าให้มีการยอมรับปฏิบัติได้เร็วขึ้น
4. ช่วยให้มีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างบุคคลในฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. สื่อกิจกรรมสร้างการรับรู้ที่เป็นรูปธรรมมาก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสสัมผัสด้วยตนเอง บางอย่างได้ทดลองด้วยตนเองอีกด้วย

ประสิทธิผลในการสื่อสาร หมายถึง การได้รับสิ่งที่ต้องการ เบอร์โล (Berlo, 1960:40) นั่นคือ เมื่อผู้ทำการสื่อสารที่ต้องการโน้มน้าวใจออกไป ผู้รับสารเห็นด้วยและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสารนั้น แสดงว่าการสื่อสารนั้นมีประสิทธิผล เพราะที่เกิดขึ้นตรงนั้นตรงกับความต้องการของผู้ส่งสารเมื่อพิจารณาจากแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (Berlo, 1960:41-70) จะเห็นว่าการสื่อสารที่มี

ประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาร เขาได้กล่าวในส่วนนี้ไว้ว่า สาร (message) ที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ

1. เนื้อหาสาร (content) เป็นเรื่องราวที่ผู้ส่งสารให้ผู้รับสารได้รับรู้ เข้าใจ และอาจนำไปปฏิบัติ
2. การจัดสาร (treatment) เป็นการจัดเรียงลำดับสารให้สละสลวย เข้าใจง่ายเพื่อที่ผู้รับสารจะได้ไม่ต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจเนื้อหาสารมากนัก
3. รหัสสาร (code) รหัสสารในที่นี้ หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน และอวัจนภาษา ซึ่งได้แก่ การจัดหน้า การวางภาพ ขนาดตัวอักษรใช้ในการสื่อสารนั้นที่จะต้องดูสวยงาม ชัดเจน และเข้าใจง่าย

ทั้งนี้เนื้อหาสาร การจัดสาร และการเข้ารหัสสารนี้จะต้องคำนึงถึงในส่วนที่เป็นองค์ประกอบย่อย และโครงสร้างในแต่ละส่วนของมันอีกด้วย

นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการสื่อสารในส่วนที่เป็นช่องทางในการรับสารหรือสื่อ (channel) นั้น ผู้รับสารจะรับสารโดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ ได้แก่

1. ทางตา (seeing) ด้วยการมองเห็น สื่อที่ใช้ก็จะมีโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ
2. ทางหู (hearing) ด้วยการได้ยิน สื่อที่ใช้จะเป็นวิทยุ เทปบันทึกเสียง
3. ทางสัมผัส (touching) ด้วยการทดลองให้ปฏิบัติ
4. ทางจมูก (smelling) ด้วยการทดลองให้ดมกลิ่น
5. การชิมรส (testing) ด้วยการทดลองชิม

การสื่อสารที่จะมีประสิทธิภาพยังขึ้นอยู่กับการใช้สื่อ โดยจะพิจารณาจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้คือ

1. ความชอบในสื่อชนิดต่างๆ ของผู้รับสาร
2. สื่อที่จะมีผลกระทบต่อผู้รับสารมากที่สุด
3. สื่อที่ผู้ส่งสารสามารถนำมาปรับใช้ได้ตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

4. สื่อที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ

4. ทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน

แผนภาพที่ 5 แผนภาพแสดงการสื่อสารสองขั้นตอน



ที่มา ปรมะ สตะเวทิน, 2540: 143

ทฤษฎีนี้ค้นพบโดยพอล.เอฟ. ลาซาร์เฟลด์ และคณะ (Paul F. Lazarsfeld and other) สารสำคัญของทฤษฎี คือ การแพร่กระจายข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชนนั้น จะผ่านขั้นตอนสองขั้นตอน กล่าวคือ ข่าวสารจะไปถึงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำความคิดเห็น (opinion leaders) ในขั้นแรก และกลุ่มผู้นำความคิดเห็นจะเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารต่อไปยังประชาชนอื่นๆ ในขั้นที่สอง (พัชนี เชยจรรยา และคณะ, 2538 : 189)

แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่า บุคคลทุกคนไม่ได้โดดเดี่ยวในสังคม แต่ทุกคนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันในสังคม ซึ่งทำให้แต่ละคนมีความสัมพันธ์กัน และในทุกๆ สังคมจะต้องมีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำทางความคิด ซึ่งมักจะได้รับข่าวสารก่อนผู้อื่น และทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารที่ได้รับไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคม

จุดเด่นของทฤษฎีการสื่อสารแบบสองทอด คือ การที่ได้พิจารณาความจริงที่ว่า มนุษย์ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวในสังคม แต่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิ เสมอ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มต่างๆ ในสังคมนี้ได้ก่อให้เกิดเป็นเครือข่าย (interpersonal network) ในการสื่อสารมวลชน ซึ่งมีหน้าที่ คือ (พีระ จิรโสภณ, 2539)

1. เป็นช่องทางการถ่ายทอดข่าวสารในสังคม

2. เป็นแหล่งของอิทธิพลกลุ่ม หรืออิทธิพลบุคคลที่มีผลกระทบต่อความคิด และการกระทำของสมาชิกในสังคม

แบบจำลองการสื่อสารแบบสองชั้นตอนนี้ เน้นบทบาท และความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชน และสื่อระหว่างบุคคล คือ แทนที่จะมองว่ามวลชน คือ บุคคลจำนวนมากที่ไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ต่างคนต่างอยู่ ต่างถูกเชื่อมเข้ากับสื่อมวลชน แต่ไม่มีการเชื่อมระหว่างกันเอง แบบจำลองของการสื่อสารแบบสองชั้นตอนมองมวลชนว่า ประกอบไปด้วยบุคคลจำนวนมาก ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีการโต้ตอบซึ่งกันและกัน การสื่อสารแบบสองชั้นตอนให้ความสำคัญกับประชาชนในการสื่อสารมากขึ้น และเห็นว่าสื่อมวลชนไม่ได้มีพลังอย่างยิ่ง หรือมีอำนาจโดยตรงๆ คนๆ หนึ่งอาจจะได้รับข่าวสารแล้ว บุคคลนั้นอาจแลกเปลี่ยนความคิด หรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆ กับบุคคลอื่นๆ ได้ (เสถียร เขยประทับ, 2530: 130)

ผลของการวิจัยของลาซาร์สเฟลด์และคณะ นอกจากนี้จะชี้ให้เห็นว่าข่าวสารจากสื่อมวลชน มิได้เข้าถึง หรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับแล้ว ยังได้มีการค้นพบปัจจัยแทรกที่สำคัระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร คือ อิทธิพลของบุคคล (Personal influence) หรือความเป็นผู้นำทางความคิดเห็น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลที่เรียกว่า “ผู้นำทางความคิดเห็น” วิจัยในหลายสาขาวิชา นอกเหนือจากการสื่อสาร เช่น สังคมวิทยาชนบท การตลาด การศึกษา และการแพทย์ เป็นต้น ทั้งนี้โดยเน้นในเรื่องอิทธิพลและบทบาทของผู้นำทางความคิดเห็นเป็นการชักจูงใจให้ยอมรับนวัตกรรม หรือสิ่งใหม่ๆ

จากการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนพบว่าประชาชนแต่ละคนนั้นมีการติดต่อซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวัน และเป็นสมาชิกของสถาบันสังคมต่างๆ คนแต่ละคนมีการใช้สื่อมวลชนไม่เท่ากัน และมีอิทธิพลในการเป็นผู้นำไม่เท่ากัน ในสังคมแต่ละสังคมหรือในชุมชนแต่ละแห่ง จะมีบุคคลซึ่งเป็นผู้นำความคิดเห็น (opinion leaders) ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารจากสื่อมวลชนไปยังประชาชนคนอื่น และมีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของประชาชนคนอื่นด้วย (ปรมะ สตะเวทิน, 2540)

5. **แนวคิดและปรัชญาการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ได้คิดค้นความรู้และลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการเรียนรู้จนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีความสุขในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยึดหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้ (เบญญรัตน์ อติชาตนาพันธ์ , 2542)

1. จากการใช้ปฏิบัติไปสู่ทฤษฎี

เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ได้จับต้อง สังเกต เรียนรู้ ผ่านการลงมือทำจริง โดยเริ่มต้นจากการใช้ความรู้และนำเอาผลการปฏิบัติมาสรุปรวมกันเป็นความคิดรวบยอด หลังจากนั้นจึงใช้ความคิดรวบยอดหลายๆ อย่างสรุปรวมเป็นหลักการและทฤษฎีในภายหลัง การเรียนรู้จึงเริ่มจากประสบการณ์จริงที่แคบๆ สัมผัสได้แล้วจึงขยายไปสู่ประสบการณ์ที่กว้างเป็นนามธรรมมากขึ้นสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6 แผนภาพแสดงการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง



2. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนโดยเริ่มต้นจากตัวผู้เรียน มีใช้ผู้เรียนเป็นเพียงผู้ดูกิจกรรมต่างๆ ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมหรือปฏิบัติอยู่ในกิจกรรมนั้นๆ เสมอ ผลการปฏิบัติต้องมาถึงตัวผู้เรียน การคิดตัดสินใจต้องออกไปจากตัวผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นหรือจุดสุดท้ายของผลกระทบบเพื่อสร้างให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของบทเรียนแห่งการเรียนรู้

3. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้เอง

เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวิธีสร้างสรรค์ความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้เอง ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดแผนงานหรือวิธีปฏิบัติต่างๆ นำความรู้เดิมมาต่อเติมเสริมแต่งให้เป็นรูปใหม่ ดังนั้นการเรียนรู้ลักษณะนี้จึงไม่เน้นคำตอบที่ถูกต้องตายตัวเพียงคำตอบเดียวผลงานการสร้างของผู้เรียนย่อมมีรูปแบบเปลี่ยนแปลงได้มากมายแต่ยังคงเน้นความคิดรวบยอดเดิม ครูผู้สอนจึงต้องรับคำถามของผู้เรียนทั้งหมดแล้วพยายามให้ผู้เรียนสร้างคำตอบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. เน้นความรู้สึกรู้สึกชื่นชมยินดี

การเรียนรู้มุ่งเน้นการสร้างความรู้สึกรู้สึกชื่นชมยินดี ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องเน้นย้ำถึงความรู้สึกอยู่เสมอ ความพึงพอใจ ความยินดีเป็นองค์ประกอบและผลที่สำคัญยิ่ง จึงต้องตรวจสอบอยู่เสมอ ครูผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน พึงพอใจ ให้ผู้เรียนได้พูด ได้แสดงความรู้สึกรู้สึกอยู่บ่อยๆ

5. ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

การเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเอง คิดเอง ตัดสินใจเลือกเอง ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องใช้คำถามนำเป็นหลัก ไม่บอกผลหรือคำตอบล่วงหน้า แต่ชี้นำโดยการใช้คำถามเสมอๆ คำถามที่ควรใช้ได้แก่ คำถามชั้นบูรณาการที่ผู้เรียนต้องใช้ความคิดในการตอบ เช่น การถามด้วยคำถาม ทำไมอย่างไร การเปรียบเทียบ ฯลฯ การใช้คำถามประเภทนี้ ผู้เรียนจะต้องตอบยาวๆ ตอบได้อย่างเสรีและไม่ต้องระมัดระวังว่าต้องตอบให้เหมือนในตำรา

6. ใช้ผลงานเป็นหลักฐานในการประเมิน

การเรียนรู้มีได้เน้นที่คำตอบถูกต้องตายตัวเพียงคำตอบเดียว ดังนั้นการประเมินผลจึงต้องดูที่ "คุณภาพของผลงานและการแสดงออก" ทั้งท่าทางและคำพูดของผู้เรียนในระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงการประเมินแบบมีคำตอบให้เลือกหรือการประเมินด้วยการถามผ่าน

ตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว กิจกรรมการปฏิบัติจริงและผลงานจริง จึงนับเป็นผลงานและหลักฐาน ร่องรอยสำคัญสำหรับใช้ในการประเมินผล มิใช่คำตอบหรือคำพูดของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว

หลักการเรียนรู้พื้นฐานทั้ง 6 ประการ ดังกล่าวข้างต้นมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนโดยถือว่าผู้เรียน เป็นบุคคลที่กำลังพัฒนา มีศักยภาพในการพัฒนา ดังนั้นการสอนจึงเป็นเพียงการจัดสภาพแวดล้อม หรือเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนเท่านั้น

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวทางการสอน

1. การสอนควรเริ่มจากสภาพจริง
2. การคิดหาคำตอบมีหลายวิธี แต่ละคนไม่จำเป็นต้องคิดหาคำตอบด้วยวิธีเดียวกันทั้งหมด
3. เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทำกิจกรรมภายใต้การจัดสถานการณ์ของครูหรือการชี้แนะจาก บัตรกิจกรรม
4. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในการทำ กิจกรรม
5. บทบาทของครู คือ ผู้ออกแบบกิจกรรมหรือกำหนดใบงานที่จะให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ร่วมกัน เรียนรู้การคิด การแก้ปัญหา และสรุปความรู้ที่ได้ร่วมกัน

จุดมุ่งหมายของการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถต่างๆ ตามศักยภาพของตน
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำปฏิบัติแก้ปัญหาหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
4. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถของตนเอง
5. เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงการเรียนรู้กับสภาพชีวิตประจำวัน
6. เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการเรียนการสอนตามความสนใจ ความสามารถ ตั้งแต่การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และการวัดผล ประเมินผล
2. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรมการปฏิบัติการแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากสื่อ หรือเพื่อน หรือครู
3. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการคิด การวิเคราะห์ การสังเกต การค้นคว้าทดลอง การจดบันทึก ตลอดจนการสังเคราะห์และสรุปข้อความรู้ต่างๆ ของตนเอง
4. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
5. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดกับเพื่อน จากการทำกิจกรรมต่างๆ

ประเภทของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. **แบบเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก** การสอนแบบนี้ ได้แก่ การสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Co-Operative Learning) การสอนแบบเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การสอนแบบฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

2. **แบบเน้นสื่อ** การสอนแบบนี้ ได้แก่ การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมการสอน การสอนโดยใช้ชุดการสอนรายบุคคล การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้การสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

การวิเคราะห์และประเมินผลตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนิยมใช้การวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงในห้องเรียน (Authentic Assessment) เนื่องจากการประเมินผลลักษณะนี้สามารถบอกถึงความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนซึ่งมาจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรืองานจนกระทั่งได้ชิ้นงานในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งออกมาในที่สุด เทคนิคที่นิยมใช้ตามแนวการสอนประเมินสภาพจริงในห้องเรียนนี้ ได้แก่ การใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) การใช้แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic Test) การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การแสดงความรู้สึกร การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

บทบาทของครูตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ครูผู้สอนจะมีบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีบทบาทใหม่ดังนี้

1. **เป็นผู้จัดการ (Manager)**

เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

2. **เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นแหล่งความรู้ (Helper and Resource)**

ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียนในเวลาที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพสูง

3. **เป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอน (Supporter)**

ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น

4. **เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor)**

คอยตรวจสอบกระบวนการทำงาน ผลงานของผู้เรียนรวมทั้งการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

5. **เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน (Co-Learner)**

บทบาทของผู้เรียนตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. **เป็นผู้ลงมือกระทำ** ผู้เรียนจะต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ด้วยตนเอง เพื่อเกิดผลการเรียนรู้

2. **เป็นผู้มีส่วนร่วม** ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

3. **เป็นสมาชิกของผู้เรียน** ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ ความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

4. **เป็นผู้ประเมิน** ผู้เรียนจะต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินผู้เรียนในกลุ่ม

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายวิธี เช่น

1. การสอนแบบใช้เกม (Educational Game)
2. การสอนแบบให้สถานการณ์จำลอง (Simulation)
3. การสอนแบบใช้กรณีตัวอย่าง (Case Study)
4. การสอนแบบใช้บทบาทสมมติ (Role - Play)
5. การสอนแบบเผชิญสถานการณ์
6. การสอนแบบเรียน / โปรแกรมสำเร็จรูป (Programmed Instruction)
7. การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)
8. การสอนแบบใช้ชุดการสอน (Instructional Center)
9. การสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)

10. การสอนแบบโครงการ (Project)
11. การสอนแบบการทดลอง (Experimental)
12. การสอนแบบการถาม – ตอบ (Question - Answer)
13. การสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)
14. การสอนแบบการแก้ปัญหา (Problem - Solving)
15. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry)
16. การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation)
17. การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process)
18. การสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)
19. การสอนแบบความคิดรวบยอด (Concept Attainment Model)
20. การสอนแบบให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self Directed Learning)
21. การสอนแบบทัศนศึกษานอกสถานที่ (Field Trip Study)
22. การสอนแบบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science Process Skill)

ฯลฯ

ปรัชญาการศึกษาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดอยู่ในกลุ่มปรัชญาการศึกษา กลุ่มเสรีนิยมสาขาพัฒนานิยม (Progressivism) ซึ่งปรัชญาสาขานี้ ไพอูร์ย สินลาร์ตัน (2524: 87-88) ได้รวบรวมไว้ ปรัชญากลุ่มเสรีนิยม (Liberal View) เป็นกลุ่มปรัชญาที่มีแนวคิดไม่ยึดติดกับเนื้อหาที่ตายตัว ไม่ยึดติดแบบแผนแน่นอน ไม่ยึดมั่นกับมรดกทางวัฒนธรรมมากเกินไป โดยมีความคิดว่าการศึกษาคควรคำนึงถึงความรู้ใหม่ๆ ประสบการณ์ผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบสารสนเทศต่างๆ ดังนั้นปรัชญาการศึกษากลุ่มเสรีนิยมจะเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของการศึกษาไทยมากที่สุด ปรัชญาในกลุ่มนี้มี 2 สาขาใหม่ๆ คือ พัฒนานิยม (Progressivism) และ ปฏิรูปนิยม (Peconstructionism)

ปรัชญาการศึกษาสาขาพัฒนานิยม (Progressivism Education) เฟื่องฟูมากในระหว่างปี 1910 ถึง 1950 แนวคิดหลักการของการศึกษาแบบพัฒนานิยมเป็นการศึกษาที่พัฒนาเด็กทุกด้านไม่

เฉพาะสติปัญญาเท่านั้น โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น เด็กจะต้องพร้อมที่จะอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างมีความสุข ปรับตัวได้อย่างดี กระบวนการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญพอๆ กับเนื้อหาเรื่องของปัจจุบันมีความสำคัญมากกว่าอดีตหรืออนาคต จึงเรียกได้ว่ามีความเป็นเสรี (Liberal) มากกว่า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ปรัชญาการศึกษากลุ่มเสรีนิยมสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

มีนักการศึกษาไทยหลายท่านให้ความสนใจกับแนวคิดเรื่องนี้และได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา : เอกสารลำดับที่ 7/2541 SBM : 100410... คู่มือการบริหารและการจัดการเพื่อการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. มีนาคม 2541: 7-8)

สงบ ลักษณะ กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่ควรจะเป็นไว้ว่าควรเป็นการเรียนการสอนที่นักเรียนได้รับการยอมรับนับถือในการเป็นเอกัตบุคคล ได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับความสามารถ ได้เรียนสิ่งที่สนใจ ต้องการหรือมีประโยชน์ ได้ปฏิบัติตามกระบวนการเพื่อการเรียนรู้ ได้รับการเอาใจใส่ ประเมิน และช่วยเหลือเป็นรายบุคคลและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและสำเร็จตามอัตภาพ

โกวิท วรพิพัฒน์ กล่าวว่าการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ หมายถึง กระบวนการพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

โกวิท ประวาลพฤษย์ อธิบายไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร หมายถึง กระบวนการใดๆ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ เช่น กระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการ 9 ชั้น กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างเจตคติ ฯลฯ

อัจฉรา วงศ์โสธร กล่าวว่าการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้โดยการเตรียมด้านเนื้อหา

วัตถุประสงค์ สื่อการเรียนต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตลอดจนเป็นผู้คอยสอดส่องสำรวจในขณะผู้เรียนฝึกและให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองและเกิดการพัฒนารับรู้

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของการเรียนรู้

ประกอบด้วย

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
4. ผู้เรียน เรียนรู้ได้จากการสัมผัสและสัมพันธ์
5. สาระที่สมดุล เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541: 5)

จากแนวคิดนักการศึกษาต่างๆ ท่าน เป็นแนวคิดที่สอดคล้องและส่งเสริมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นเป็นศูนย์กลาง

หลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทีศนา แคมมณี ได้เสนอหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีคุณสมบัติดังนี้ (กรมสามัญศึกษา : เอกสารลำดับที่ 7/2541 SBM : 100410...คู่มือการบริหารและการจัดการเพื่อการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. มีนาคม 2541 : 8-10)

1. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เป็นผู้สร้าง (Construct) ด้วยตนเองทำความเข้าใจสร้าง ความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเองค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วม (Participation) ในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด

4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” (Process) ควบคู่ไปกับ “ผลงาน” (Product)
5. ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (Application)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นสร้างและสรุปความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมุ่งยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนดังนี้

1. การเรียนเป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกร่วมกันคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญหากผู้เรียนเข้าใจและทักษะในเรื่องนี้แล้ว จะสามารถใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนเองต้องการ
5. การเรียนรู้มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวัน

**หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ทั้ง 5 ประการ
ดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนดังนี้**

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุย ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และผู้อื่น และการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญ การเรียนรู้โดยผู้สอนพยายามจัดการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและเกิดความคงทนของความรู้

4. เป็นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมิใช่จะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. เป็นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

หลักการจัดการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งรวบรวมและเรียบเรียงโดย คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรและแนวปฏิบัติ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้ทั้งหมดมีความหมายกับผู้เรียน (Meaningful) สิ่งที่จะมีความหมายกับผู้เรียน โดยทั่วไปแล้ว สิ่งนั้นจะต้องมีความสำคัญ (Importance) และมีความหมายเกี่ยวกับตัวเขาและการดำรงชีวิตของเขาทางใดทางหนึ่ง (Relevance) และทำให้เขาแตกต่างไปจากที่เขาไม่มีสิ่งนั้น (Significance) ดังนั้นกิจกรรมทางการศึกษาต่างๆ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง ค้นพบและเข้าใจสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง

2. การเรียนรู้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะบุคคล (Process Possession) และสามารถนำสิ่งที่เขาเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การที่ผู้เรียนจำได้ครอบครองทรัพย์สินทางปัญญา เขาต้องฝึกฝนด้วยตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing) จึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาตามแนวคิดนี้

3. การเรียนรู้ที่ดีต้องสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง (Generalization and Application) การจัดการศึกษาโดยทั่วไปเป็นกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และเตรียมตัวเพื่ออนาคต ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้น่าจะเป็นสิ่งที่สามารถใช้ได้ สถานการณ์ต่างๆ อย่างกว้างขวางและสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ จึงเป็นการเตรียมผู้เรียนเพื่อการดำรงชีวิต (Education for Life)

4. การเรียนรู้ควรตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) คำนี้ถึงประสบการณ์เดิม จุดอ่อน จุดแข็ง ของผู้เรียนแต่ละคนจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ไม่ได้หมายความว่าโรงเรียนต้องจัดหลักสูตรให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล แต่โรงเรียนควรใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเดิมเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้เขาได้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของเขาเพื่อให้เขามีแบบฉบับและลีลาเฉพาะเป็นของตนเองต่อไป

5. ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Agents of Learning) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนมุมมองต่อผู้เรียนจากการเป็นผู้รับและเป็นครูให้ความรู้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อเกิดการรู้แจ้งเห็นจริง (Insight) “ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy)” และ “ความมีเสรีภาพในการเรียนรู้ (Freedom)” ตามข้อตกลงของสังคม ซึ่งหมายความว่าไม่ทำอะไรตามใจทุกอย่าง แต่ต้องเป็นไปตามกติกาเหมือนกับการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ทุกคนมีเสรีภาพ มีสิทธิในการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูต้องมีความสามารถในการมองภาพ รวมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Map of Knowledge) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย

6. การจัดการเรียนการสอนควรเป็นบูรณาการและพัฒนาในตัวผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ (Wholeness) เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ต่างๆ และความหมายของ

สิ่งที่เรียนรู้โดยการจัดสภาพแวดล้อมและบริบทการเรียนรู้เป็นไปเพื่อความสนใจ การสร้างวินัยในตนเองและการพัฒนาทัศนคติของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ผลสำเร็จในการจัดการศึกษา ดูได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ สถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ คือ สถานศึกษาที่สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการบูรณาการความรู้ในทักษะใหม่ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา โดยให้เขาเป็นคนเก่งและคนดี คุณธรรมสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพสุจริต ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สมาน อัครวภูมิ และคณะ, 2539 : 8-10)

จากหลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันต่อไป

รูปแบบหรือระดับของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – directed หรือ Learner Independence) โดยมีหลักสำคัญ คือ ผู้เรียนจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเตรียมเนื้อหาเพื่อทำกิจกรรมในชั้นเรียนโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ และความชำนาญของผู้เรียนแต่ละคนเป็นฐาน Campbe 11 และ Krysazewaka ได้เสนอรูปแบบหรือระดับการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ไว้ 3 ระดับ คือ

1. Student – Centred Class รูปแบบนี้ครูจะยังมีบทบาทอยู่โดยเป็นผู้เตรียมเนื้อหา วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อทั้งหมด นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม โดยมีครูคอยดูแลกำกับกิจกรรมในลักษณะนี้ส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือจับคู่

2. Learner – bases Teaching รูปแบบนี้ครูจะลดบทบาทลงโดยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น หรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลเรื่องที่จะเรียนหรือจัดทำสื่อการเรียนขึ้น โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญพิเศษของผู้เรียน

3. Learner Independence หรือ Self – Directed Learning เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาจากสื่อที่จัดไว้ในห้องหรือศูนย์การเรียนด้วยตนเอง แล้วเลือกทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามต้องการ ความสนใจและศักยภาพของตน โดยอาจศึกษาตามลำพัง หรือจับคู่กับเพื่อนก็ได้ (กรมสามัญศึกษา : เอกสารลำดับที่ 7/2541 SBM : 100410...คู่มือการบริหารและการจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. มีนาคม 2541 : 10)

บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

เมื่อแนวโน้มการเรียนการสอนเปลี่ยนไป บทบาทของผู้เรียนเด่นชัดมากขึ้น บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนจะต้องปรับเปลี่ยนจากเดิมจากบทบาทที่มีความสำคัญยิ่งในฐานะผู้บอกเล่าข้อความรู้ทั้งหมดแก่ผู้เรียนมาเป็นบทบาทในการสนับสนุนสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความรู้มากที่สุด ดีที่สุด ได้ผลที่สุด ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ดังที่ Bennett (1969, cited in Brenfes and Ginnis, 1986) ได้เปรียบเทียบบทบาทของครูรุ่นใหม่กับครูรุ่นเก่าไว้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา : เอกสารลำดับที่ 7/2541 SBM : 100410...คู่มือการบริหารและการจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. มีนาคม 2541 : 10-13)

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบบทบาทของครูรุ่นใหม่กับครูรุ่นเก่า

ครูรุ่นใหม่ (Progressive)	ครูรุ่นเก่า (Traditional)
1. สอนผู้เรียนโดยวิธีการบูรณาการเนื้อหา	1. สอนแยกเนื้อหาวิชา
2. แสดงบทบาทในฐานะผู้แนะนำ (guide) ประสบการณ์ทางการศึกษา	2. มีบทบาทในฐานะตัวแทนของเนื้อหาวิชา (Knowledge)
3. กระตือรือร้นในบทบาท ความรู้ของผู้เรียน	3. ละเลย เฉยเมยต่อบทบาทของผู้เรียน
4. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนของหลักสูตร เห็นเกี่ยวกับหลักสูตร	4. นักเรียนไม่มีส่วนร่วมแม้แต่จะเสนอความคิด
5. ใช้เทคนิคการค้นพบด้วยตนเองของผู้เรียน เป็นกิจกรรมหลัก	5. ใช้เทคนิคการเรียนโดยการท่องจำเป็นหลัก
	6. มุ่งเน้นการให้รางวัลภายนอก เช่น การลงโทษ มีการใช้แรงจูงใจภายในการเรียน แรงจูงใจ

6. มีการส่งเสริมหรือให้รางวัลมากกว่าระดับผลการลงโทษ	ภายนอก
7. ไม่เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการ	7. เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการจนเกินไป
8. มีการทดสอบเล็กน้อย	8. มีการทดสอบ สม่่าเสมอเป็นระยะๆ
9. มุ่งเน้นการทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ	9. มุ่งเน้นการแข่งขัน
10. สอนโดยไม่ยึดติดกับห้องเรียน	10. สอนในขอบเขตของห้องเรียน
11. มุ่งสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน	11. เน้นย้ำประสบการณ์ใหม่เล็กน้อย
12. มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการและทักษะด้านจิตพิสัยเท่าเทียมกัน	12. มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการเป็นสำคัญ ละเลยความรู้สึกหรือทักษะด้านจิตพิสัย
13. มุ่งเน้นการประเมินกระบวนการเป็นสำคัญ	13. ประเมินกระบวนการเล็กน้อย

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งครูจะต้องมีบทบาทเตรียมการและดำเนินการต่างๆ ให้จัดประสบการณ์การเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนี้ บทบาทด้านการเตรียมการประกอบด้วย

บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

1. การเตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบายแนะนำ ให้ข้อมูลความรู้ชัดเจนแก่ผู้เรียนรวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้

2. การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่าความรู้อีกต่อไป ครูต้องเตรียมแหล่งความรู้แก่ผู้เรียนทั้งในรูปแบบของการสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑ์

3. การเตรียมกิจกรรมการเรียน บทบาทครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาความรู้อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามที่กำหนด

4. การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใดเพื่อให้กิจกรรมการเรียนดังกล่าวบรรลุแล้วจัดเตรียมให้พร้อม

5. การเตรียมการวัดและประเมินผลบทบาทในเรื่องการเตรียมการ อีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการจัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่คุณเรียนต้องการให้เรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมสร้าง (Supporter and Encourage) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การเป็นผู้ร่วมกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิดและความคิดเห็น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

4. การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปเป็นข้อความที่ได้จากการเรียนรู้

5. การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และอภิปรายโต้แย้งด้วยท่วงทำนองนุ่มนวล ให้เกียรติกันอย่างเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

บทบาทด้านการประเมินผล โดยการตรวจสอบว่า การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตาม จุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งในการวัดและประเมินผล นอกจากครูจะเป็นผู้วัดผลแล้ว ผู้เรียนควรเข้ามา มีบทบาทในการประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

ผู้ศึกษาค้นคว้าข้อสรุปรูปแบบของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นั้น ครูและนักเรียนจะต้องเปลี่ยนบทบาทในการปรับกระบวนการของการเรียนการสอน โดยสอดคล้อง เหมาะสมให้ผู้เรียนเกิดความรู้มากขึ้น

ข้อดีของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้หากครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องยึดหลักแนวคิด ดังที่ได้กล่าวมา การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก

1. ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน เพราะผู้เรียนแต่ละคนก็ต่างมีความคิดเห็น ประสบการณ์ และความชำนาญด้านต่างๆ ติดมาด้วยกันทุกคน อาจจะมากน้อยต่างกัน การที่ผู้เรียน ได้มีโอกาสร่วมแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะเป็นสิ่งสำคัญ ต่อพวกเขามาก
2. ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่เรียนมาก่อนแล้ว เพราะการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็น ี่ศูนย์กลางนั้น กิจกรรมที่จัดในลักษณะปลายเปิดจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเติม รายละเอียดลงไป ดังนั้น กรอบแนวคิดอันเดียวกันอาจมีรายละเอียดแตกต่างหลากหลายวิธี เมื่อผู้คิด อยู่ต่างกลุ่มกัน ทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ขึ้นได้อีก
3. ผู้เรียนให้ความสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะผู้เรียนต้องปฏิบัติกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายและ สนใจอยากจะทำอะไรบ้าง เพราะไม่รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อน
4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานทางด้านเนื้อหาวิชา หรือประสบการณ์ต่างกัน ดังนั้น ในขณะที่ร่วมกิจกรรมร่วมกัน ผู้เรียนแต่ละคนต้องตั้งใจฟังว่าเพื่อนพูด อะไร ผู้เรียนสามารถช่วยสอนหรือแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถดึงเอา ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

5. ผู้เรียนมีความสามัคคีในกลุ่ม เพราะในการทำงานร่วมกลุ่มนี้ ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำไม่ใช่แข่งขันกัน

จากแนวความคิดดังกล่าว สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน (พ.ดร.) เพื่อทำงานตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในแผนปฏิบัติงานหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน การดำเนินงานของศูนย์ มีศาสตราจารย์สงบ อมรวิวัฒน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาประจำโครงการคณะทำงานได้สรุปหลักการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์เอาไว้ดังนี้

หลักของการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและที่ว่ามีส่วนร่วมก็คือ จิตใจของเขาเข้าร่วม มิฉะนั้นจะไม่เกิดการเรียนรู้เลย

การจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อหลักการข้างต้นก็คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (กรมสามัญศึกษา : เอกสารลำดับที่ 7/2541 SBM : 100410...คู่มือการบริหารและการจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. มีนาคม 2541 : 13-14)

6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1967:271) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่วไป ไปถึงวิธี กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973:325) ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์รับได้ และรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2526:16) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2525:16) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกหรือโดยการมองเห็น ได้ยิน หรือจำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหา

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มนุษย์ได้สะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ ประมวลเก็บไว้ และสามารถระลึกออกมาได้เมื่อจะใช้ประโยชน์

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1967:271) ได้ยกระดับความรู้ไว้ 6 ระดับ คือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำแนกและการระลึกถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งเป็น

- 1.1 ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาโดยเฉพาะ
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- 1.3 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehensive) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น แบ่งเป็น

- 2.1 การแปลความ คือ แปลจากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่งโดยรักษาความหมายให้ถูกต้อง
- 2.2 การตีความหมาย คือ ขยายจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขึ้นในรูปแบบใหม่

3. การนำไปใช้ (Application) สามารถนำเอาข้อเท็จจริง และความคิดเป็นนามธรรม (Abstract) ปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม

4. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือการนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติตนเอง

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำเอาข้อมูล แนวความคิด มาประกอบกันแล้วนำไปสู่ การสร้างสรรค์ (Creative) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม

6. การประเมินผล (Evaluation) คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ (Criteria) การรวบรวมผล ผลวัดข้อมูลมาตรฐาน เพื่อให้ตั้งข้อตัดสินถึงระดับของกิจกรรมแต่ละอย่าง

อย่างไรก็ตาม การเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิด ซึ่ง เชื่อมโยงกับสภาพจิตใจของบุคคลแตกต่างกันไป ทั้งนี้เป็นผลมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมรวมทั้ง สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิด และแสดงออกตามความคิด ความรู้สึกของตน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งทัศนคติ

แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

ความหมายของทัศนคติ

ชอร์ และ ไรท์ (Shaw and Wright, 1963:3) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ ของบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางใด ทางหนึ่ง การตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือจินตนาการต่างๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง

นอร์แมน แอล มูนน์ (Norman L. Munn, 1971:71) ได้ให้คำจำกัดความของทัศนคติว่า คือ ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคลมีต่อสถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใดๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรม อย่างเดียวกันตลอด

กู๊ดส์ (Goods อ้างถึงในพจนานุกรม เศรษฐศาสตร์, เมตตา วิวัฒน์านุกูล และฉัตรนันทน์ อนุวัชศิริวงศ์, 2538:116) ได้ให้คำนิยามทัศนคติว่า เป็นแนวโน้มในการที่แสดงหรือมีปฏิกิริยาในทางบวกหรือในทางลบต่อสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของบุคคล และประสบการณ์ทางสังคมที่ฝังรากลึกอยู่

เจเลียว บุรีภักดี (2517:218) ให้ความหมายว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทัศนคติที่เรามีต่อสิ่งต่างๆ เกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงอาจจะเร็วหรือช้าแล้วแต่ทัศนคติและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ

ประกาเพ็ญ สุวรรณ (2526:3) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นความคิดซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

จากความหมายต่างๆ ที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อที่หมาย ซึ่งอาจจะเป็นตัวบุคคล แนวความคิด คำพูด สิ่งของ หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทัศนคติก่อรูปขึ้นจากประสบการณ์ส่วนบุคคล มีลักษณะค่อนข้างยั่งยืนคงทน แต่ก็เปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีเหตุผลหรือเหตุการณ์ที่สำคัญเพียงพอ

แคท และ สตูลแลนด์ (Katz and Stotland) ได้แยกส่วนประกอบของทัศนคติไว้ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ในการคิด ซึ่งความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันออกไป

2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่ง ถ้าหากบุคคลมีความรักความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ก็จะแสดงออกขณะคิดถึงสิ่งนั้นออกมาในลักษณะที่ต่างกัน เช่น ความรู้สึกในด้านบวก (Positive Affective Component) ก็จะมีความรู้สึกในด้านบวกเป็นไปในทางที่ดี ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความรู้สึกในด้านลบ (Negative Affective Component) ก็จะมีความรู้สึกในด้านลบเป็นไปในทางที่ไม่ดี

3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางการกระทำหรือพฤติกรรมในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เมื่อมีบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทางที่ดี (ปาริฉัตร มั่นคง, 2534:22 อ้างถึงในดามินทร์ กิจนิชี, 2540:28)

จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งใด ก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่างกัน ก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจ หรือมีแนวความคิด (Concept) ต่างกัน

ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวก และทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้นที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการให้ความเห็นว่า สิ่งที่เกิดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง คือ แหล่ง (Source) ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจเป็นบุคคลเดี่ยว กลุ่มบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งที่เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่างๆ จะมีลักษณะแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถที่สามารถดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร จากการศึกษาพบว่า แหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถดึงดูดความสนใจ และมีอำนาจ จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้ นอกจากนี้องค์ประกอบอื่นๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความยากง่าย คำที่ใช้ ฯลฯ) และตัวผู้รับ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (สุภาพงษ์ ระรวยทรง, 2535:18)

การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ทักษะเกิดจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่างๆ ทักษะของคุณเกิดจากประสบการณ์ทั้งในทางตรง (Direct Experience) และประสบการณ์ในทางอ้อม (Indirect Experience) ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้แก่ สิ่งของ บุคคล กลุ่มสังคม เรื่องราว หรือสถานการณ์ต่างๆ ประสบการณ์ต่างๆ ได้แก่ การได้พบ การได้เห็น ได้ปฏิบัติด้วยตนเองต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น ประสบการณ์ทางอ้อม ได้แก่ การได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน ได้ดูรูปภาพเกี่ยวกับสิ่งเร้าดังกล่าว ทั้งทางประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมต่างทำให้บุคคลเกิดทักษะได้ทั้งสิ้น หากบุคคลไม่เคยมีประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งเร้าแล้ว บุคคลก็จะมีทักษะต่อสิ่งเร้านั้น

2. ทักษะเกิดจากระบบค่านิยมและการตัดสินใจตามค่านิยม ทักษะของคุณเกิดจากระบบค่านิยม (Value System) และการตัดสินใจตามค่านิยม (Value Judgement) ในสังคมโดยที่กลุ่มชนแต่ละกลุ่ม มีค่านิยมและการตัดสินใจที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือมีความรู้สึกรู้สึกว่าสิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม หรือมาตรฐานของกลุ่มหรือสังคมที่สังคมนั้นร่วมใช้ชีวิตอยู่

แหล่งของทักษะ

ทักษะเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทักษะต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526:64-65)

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อเรื่องสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทักษะต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication) การได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นจะทำให้เกิดทักษะจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากบุคคลอื่นได้

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลือกเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทักษะขึ้นได้ โดยขั้นแรกเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะสังเกตว่าบุคคลอื่นปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแปลความหมายของการปฏิบัติในรูปของทักษะ

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของทัศนคติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงทำให้มนุษย์เกิดทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะไม่ว่าทัศนคติจะเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สิ่งที่เป็นแบบอย่างหรือความเกี่ยวข้องกับสถาบัน ก็มักจะมีการติดต่อสื่อสารแทรกอยู่เสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่าการติดต่อสื่อสารเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างมากที่มีผลทำให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ขึ้นได้

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจโดยวิธีที่ให้บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งมาจากบุคคลอื่น หรือสื่อมวลชนต่างๆ ข่าวสารที่ได้รับจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของทัศนคติด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นที่เชื่อกันว่าถ้าองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าองค์ประกอบด้านการเรียนรู้เปลี่ยนแปลง ก็จะมีแนวโน้มทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกเปลี่ยนแปลงไปด้วย

แหล่งสาร (Source) อาจจะเป็นบุคคล กลุ่มคน หรือสื่อมวลชนก็ได้ แหล่งสารดังกล่าวนี้จะผลิตข่าวสารผ่านทางคำพูด ทางการกระทำของบุคคล ทางการตัดสินใจของกลุ่ม หรือเป็นข้อความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือการกระทำที่จัดผ่านทางวิทยุหรือโทรทัศน์ โดยแหล่งสารนี้จะต้องมีลักษณะน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ จึงจะมีอิทธิพลทำให้เกิดความเห็นด้วยคล้อยตาม หรือมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526)

นอกจากนี้ จุมพล รอดคำดี 2532 อ้างถึงในदानินทร์ กิจนิตี, 2540:23) ยังอธิบายว่าในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้นจะมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะมาจากแหล่งข้อมูลใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล

2. การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงระดับนี้ จะมาจากประสบการณ์ หรือความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความสะท้อใจ

3. การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งไม่มีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องเปลี่ยนนิสัยเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ถ้าความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมถูกกระทบในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร ลักษณะของข่าวสาร คุณสมบัติของช่องทางการสื่อสาร และคุณสมบัติของผู้รับสาร ล้วนมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม (Practice)

ความหมายของพฤติกรรม

ปกิจ พรหมายน (2531:29) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ การกระทำหรือการตอบสนองของมนุษย์ ต่อสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด หรือสิ่งกระตุ้น โดยการกระทำนั้นเป็นไปด้วยมีจุดมุ่งหมาย และเป็นไปอย่างใคร่ครวญมาแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้สึกรู้ตัว และไม่ว่าสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ของคนเรา ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานที่มาจากความรู้ และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกันอันเนื่องมาจากการมีความรู้ และความแตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นได้ เพราะความแตกต่างอันเนื่องมาจากเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกันอันจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้ และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลต่อ

พฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชนคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุก ระดับของการสื่อสารมวลชน อาจผ่านทางสื่อโดยอาศัยวิธีการดังนี้ (สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร, 2533:123-124)

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าจะด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยายภาคในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร สถานการณ์ที่น่าวิตกและน่าเป็นห่วงต่างๆ

2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปราณี ยอมแพ้เพื่อความเป็นพระ ก็อาจโน้มน้าวใจให้ผู้คนยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าที่ห้อนั้นๆ และผลของการโน้มน้าวด้วยวิธีการข้างต้นก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่าๆ (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้งเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหาการจตุททวิธีกรดำเนินงาน และการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาช (Cronbach อ้างถึงใน ปกิจ พรหมายน, 2531:29-30) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นเฉพาะองค์ประกอบ 7 ประการ ต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานานจึงจะสามารถบรรลุความต้องการ คนเราจะมีความต้องการหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง
2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ หรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของเขา
3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรม เพื่อสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป เขาจะต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่คาดหวังว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นแปลความหมาย
6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจตรงตามที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหมาย (Contradict) ก็ได้
7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ก็กล่าวได้ว่าเขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายเสียใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดุษฎี เจริญสุข (2540) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยนำแนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลกและทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของเบนดูรามาประยุกต์ เพื่อพัฒนานักเรียนในด้านความรู้สึกต่อคุณค่าในตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการปฏิเสธ โดยกลุ่มทดลองจะได้รับการสอนด้วยโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตกลุ่มควบคุมสอนโดยหลักสูตรของโรงเรียน พบว่ากลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยของด้านทักษะการปฏิเสธและพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และพบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการปฏิเสธสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกต่อคุณค่าในตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลในระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งอาจเนื่องมาจากทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนาและระยะติดตามผลความรู้สึกต่อคุณค่าในตนเองของกลุ่มเปรียบเทียบสูงกว่ากลุ่มทดลองเล็กน้อย เพราะความรู้สึกต่อคุณค่าในตนเองจะเกิดขึ้นได้นอกเหนือจากกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแล้วยังเกิดจากสภาพแวดล้อมอื่นๆ ด้วย ผลจากการวิจัย พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกต่อคุณค่าในตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ทักษะการปฏิเสธกับพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

พิสมัย สุขอมรัตน์ (2540) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกและกรมอนามัย พบว่าภายหลังการใช้โปรแกรมทักษะชีวิต กลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจไม่สูบบุหรี่ ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ และมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดีกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2541) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสอนสำหรับวิชาสอนโดยทั่วไปแบบเน้นกรณีตัวอย่างเพื่อนส่งเสริมความสามารถการศึกษาของครู ด้านการคิดวิเคราะห์แบบโต้ตอบในศาสตร์ทางการสอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบศาสตร์ตอบโต้ทางการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักศึกษากลุ่มควบคุมทดลองส่วนใหญ่เห็นว่า การเรียนแบบเน้นกรณีตัวอย่าง ช่วยทำให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้มากขึ้น ช่วยกระตุ้นให้อยากรู้และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง มีความพึงพอใจต่อการเรียนแบบเน้นกรณีตัวอย่างในระดับดีกว่าเดิม

สมควร สีทาพา (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการอบรมครูสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์และสารเสพติดในนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการอบรมครูเรื่องการสอนทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเอดส์และสารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง วิธีการอบรมครูประจำชั้น 56 คน ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง ส่วนครูของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการอบรม แล้วปล่อยให้ครูทั้งสองโรงเรียน สอนตามปกติตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงโดยไม่มีการควบคุมตัวแปรใดๆ ในระหว่างดำเนินการได้ประชุมครูโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง 1 ครั้ง เพื่อเสนอผลการสำรวจทักษะชีวิตของนักเรียนก่อนการดำเนินการกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนกลุ่มทดลอง คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 5 จำนวน 236 คน กลุ่มควบคุม 238 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า มีครูที่ผ่านการอบรมนำทักษะชีวิตไปใช้สอนนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 7 คน การเปลี่ยนแปลงของเจตคติก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการลองใช้สารเสพติด พบว่า ก่อนทดลองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) หลังทดลองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

พัชรี ชันอาสาชะวะ (2544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ (1) กำหนดตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) พัฒนาเครื่องมือวัดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และ (3) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การ

- อาจารย์ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีการเปิดรับข่าวสารที่ไม่แตกต่างกัน แต่มีความรู้ ทักษะ และ การนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอนแตกต่างกัน
- การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะ ต่อรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอน
- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความสัมพันธ์กับทักษะต่อรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความสัมพันธ์กับการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอน
- ทักษะต่อรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความสัมพันธ์กับการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอน
- ตัวแปรที่สามารถอธิบายการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอนได้ดีที่สุด คือ ทักษะ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ที่ได้จากแหล่งข้อมูลทั้งประเภทบุคคล (Key-Informant Interview) ประเภทเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) จากนั้นจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

แหล่งข้อมูล (Data Sources)

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่างๆ ของ โครงการ Lion-Quest คือ ประธานฝ่ายโครงการภาค 310 อี, วิทยากร จำนวน 3 คน, ครูจากโรงเรียนต่างๆ ที่ได้รับอบรมจากวิทยากรโครงการ Lion-Quest จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Interviews) นักเรียนของแต่ละโรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 6 คน เกณฑ์ในการเลือกครูและนักเรียน คือ เลือกจากความแตกต่างของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหญิงล้วน, โรงเรียนชายล้วน, โรงเรียนสหศึกษา, โรงเรียนรัฐบาล, โรงเรียนเอกชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและประมวลเป็นผลการวิจัย

ประธานฝ่ายโครงการ

- คุณคันทรส ดิลกศักดิ์วิฑูร ประธานฝ่ายโครงการ ภาค 310E

วิทยากร

- นางรัชณี ภูมิแดนดิน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดบ้านทอง

2. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ ศึกษานิเทศก์ 7 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา
3. นางสาวประภาศรี ฉายาสุตบุตร ศึกษานิเทศก์ 9 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา

โรงเรียนบางชั้น (ปลื้มวิทยานุสรณ์)

ครู

1. นายปัญญา น้อยผาดิ ครูประจำวิชาคณิตศาสตร์มัธยมศึกษาปีที่ 2
2. นางปรียาวรรณ ปานคาม ครูประจำวิชาภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 3

นักเรียน

1. นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย อายุ 16 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. นายนิคม ดาษพิมพ์ อายุ 16 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
3. นางสาวชนิพันธ์ โกยเนียม อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
4. นางสาวพัชรี พรหมพิมพ์ อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
5. นางสาวปาติดา บัดตาเคสา อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นางสาวเพียงหทัย วงษ์เดิม อายุ 16 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์

ครู

1. นางสาวศรีวรรณ ส่งเสริม ครูประจำวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ประถมศึกษาปีที่ 1-6
2. นางสาวจิรัชฌัย ดลชม ครูประจำวิชาแนะแนวมัธยมศึกษาปีที่ 1

นักเรียน

1. ด.ญ. นวพรรณ ปิณฑศิริ อายุ 11 ปี ประถมศึกษาปีที่ 6
2. ด.ญ. พรนภา อ่อนละม้าย อายุ 12 ปี ประถมศึกษาปีที่ 6
3. ด.ญ. ศิริพร ใ้ศิริ อายุ 13 ปี ประถมศึกษาปีที่ 6
4. ด.ช. นพพร พุ่มพวง อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 2
5. นายบัณฑิต งามพลกรัง อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นางสาวปิยวรรณ เกิดแดง อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม

ครู

1. นางสาวณัฐธยาน์ ศักดิ์ดี ครูประจำวิชากิจกรรมแนะแนว ประถมศึกษาปีที่ 2
2. นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์ ครูประจำวิชาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

นักเรียน

1. ด.ญ. ผาดี พบสุข อายุ 13 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ด.ญ. ณัฐธิดา สาหราบ อายุ 13 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 1
3. ด.ช. สถาพร รอดทัศนาก อายุ 13 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 1
4. ด.ญ. สลักฤทัย พวงหงษ์ อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 2
5. นางสาวอรทัย การหมั่นดี อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นางสาวธัญญา เหลืองวรัญญ อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

ครู

1. นายสิงหา สุวรรณศรี ครูประจำวิชาแนะแนว มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 6
2. นางสาวผ่องจิต เณรจิตร ครูประจำวิชาแนะแนว มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 6

นักเรียน

1. นายภูมิ สุนทรวรเชษฐ อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. นายธนวัฒน์ ไชยก่ออน อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
3. ด.ช. สรวีย์ แซ่ตัน อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
4. นายสิทธิ ทรัพย์ศุกุล อายุ 18 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 6 วิทย์-คณิต
5. นายพลวิทย์ ลาภเอี่ยมไพศาล อายุ 18 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 6 วิทย์-คณิต
6. นายบุญญนันท์ ปิ่นสุข อายุ 17 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 6 วิทย์-คณิต

โรงเรียนวิสุทธิศ

ครู

1. นางประไพ พุ่มเทศ ครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. นางสาวสุชีลา วิเศษสม ครูประจำวิชาวิทยาศาสตร์ มัธยมศึกษาปีที่ 3

นักเรียน

1. ด.ญ. อรุณรัตน์ สุขธรรม อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ด.ญ. เฉลิมขวัญ ทับทิมอ่อน อายุ 13 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 1
3. ด.ช. จารุวัช บุญชู อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 2
4. ด.ช. รัชฎวิทย์ เกียรติลีลานันท์ อายุ 14 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 2
5. นางสาวจินตนา อินทร์แก้ว อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นางสาววิกานดา พรหมดวง อายุ 15 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 3

2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ ดังนี้

- เอกสารข้อมูลรายละเอียดโครงการ Lions-Quest
- เอกสารรายชื่อผู้ผ่านการอบรมโครงการ Lions-Quest
- เอกสารเสริมบทเรียน

3. แหล่งข้อมูลประเภทการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการอบรมครูโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) จากวิทยากร เมื่อวันที่เสาร์ที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2549 และวันอาทิตย์ที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ณ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลประเภทบุคคล

ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Interviews) ตามแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้พร้อมบันทึกเสียงบทสัมภาษณ์ลงเทปบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลจากเทปมาวิเคราะห์

ข้อมูลประเภทเอกสาร

ทำการเก็บรวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ Lion-Quest จากโครงการ

ข้อมูลประเภทการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ทำการเก็บข้อมูลโดยการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการอบรมครูโครงการ Lions-Quest โดยการสังเกต เข้าร่วมทำกิจกรรม ได้รับการอบรมจากวิทยากร และได้ใบวุฒิบัตรผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” ของโครงการ Lion-Quest

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหาที่ได้จากแหล่งข้อมูลดังกล่าวทั้ง 3 ประเภท โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ออกเป็นประเด็นหลักๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง และนำมาปรับปรุงให้สอดคล้อง ครอบคลุมจุดมุ่งหมาย และขอบเขตของการวิจัย และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ซึ่งแบ่งออกเป็นแบบสอบถามสำหรับประธานฝ่ายโครงการ, แบบสอบถามสำหรับวิทยากร, แบบสอบถามสำหรับครู และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน

แบบสอบถามสำหรับประธานฝ่ายโครงการ แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับหลักสูตร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและนักเรียน

แบบสอบถามสำหรับวิทยากร แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเป็นวิทยากร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการอบรมครูที่เข้าร่วมโครงการ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและนักเรียน

แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสอนแก่นักเรียน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับนักเรียน

แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของครูที่ใช้ในการสอน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการสอนของครู

การตรวจสอบข้อมูล

นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข และเลือกเฉพาะข้อความที่มีความเที่ยงตรง แล้วนำไปสอบถามให้ตรงกับข้อมูลจริง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” ของโครงการ ไลออนส์ ควอสต์” เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากวิทยากร และรูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสโมสรไลออนส์, โครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) บุคคลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องจำนวน 14 คน และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Interviews) นักเรียน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน

สำหรับการนำเสนอผลการวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็นประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น แบ่งออกเป็น

- 1.1 ข้อมูลของสโมสรไลออนส์
- 1.2 ข้อมูลของโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence)

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น

- 2.1 รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน
- 2.2 ประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ข้อมูลของสโมสรไลออนส์

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

เนื่องจากโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) เป็นโครงการหนึ่งของสโมสรไลออนส์ ผู้วิจัยจึงขอเริ่มด้วยประวัติความเป็นมาของสโมสรไลออนส์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

สมาคมสโมสรไลออนส์สากล

THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF LIONS CLUBS (LIONS CLUBS INTERNATIONAL)

สมาคมสโมสรไลออนส์สากลหรือเรียกกันโดยย่อว่า “สโมสรไลออนส์สากล” ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2460(ค.ศ.1917) โดยมีนายเมลวิน โจนส์ (Melvin Jones) นักธุรกิจประกันชีวิตชาวอเมริกัน แห่งนครรัฐชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสมาชิกสโมสรนักธุรกิจแห่งหนึ่งในนครชิคาโก ได้เป็นผู้ริเริ่มชักชวนสโมสรนักธุรกิจอื่นๆ ในนครชิคาโกและเมืองใกล้เคียงให้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมสโมสร โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันที่จะทำประโยชน์ให้สังคมให้ความสะดวกช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโชควาสนากว่าตน โดยไม่หวังผลประโยชน์อื่นใดตอบแทน และไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา กับไม่เกี่ยวข้องกับลัทธิการเมือง การศาสนาใดๆ ทั้งสิ้น ผู้แทนสโมสรต่างๆ ได้ประชุมกันที่นครชิคาโก เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ.2460 ลงมติยอมรับอุดมการณ์ดังกล่าว และยินยอมใช้ชื่อสโมสรว่า “ไลออนส์ (LIONS)” ร่วมกัน กับให้เรียกชื่อสมาคมดังกล่าวว่า “สมาคมสโมสรไลออนส์”

ต่อมาเมื่ออุดมการณ์นี้แพร่ขยายออกไปสู่มลรัฐอื่นๆ ก็มีสโมสรที่เห็นชอบด้วยมากขึ้น ในวันที่ 8-10 ตุลาคม พ.ศ.2460 ได้มีการประชุมใหญ่ของสมาคมสโมสรไลออนส์ขึ้นที่ เมืองดัลลัสในมลรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา เป็นครั้งแรกในโลก มีสโมสรมาร่วมประชุม 23 สโมสรด้วยกัน และในการประชุมครั้งนี้ได้มีการรับรองร่างธรรมนูญและข้อบังคับของสมาคม กำหนดจรรยาบรรณของไลออนส์ ตลอดจนการจัดรูปองค์กรของสโมสรไลออนส์ และสมาคมสโมสรไลออนส์ให้เป็นหลักฐานด้วย การประชุมครั้งนี้

นับว่ามีความสำคัญมาก เป็นการประชุมใหญ่ครั้งแรก ชาวไลออนส์ในสมัยต่อๆ มาจึงถือเอาวันที่ 8 ตุลาคม ของทุกปีเป็น “วันไลออนส์สากล”

การขยายตัว

กิจกรรมสโมสรไลออนส์ในสหรัฐอเมริกาได้เจริญยิ่งขึ้น จนในปี พ.ศ.2463 ได้แพร่ออกไปยังประเทศแคนาดาเป็นประเทศแรก และปี พ.ศ.2469 แพร่ออกไปยังประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ครั้งปี พ.ศ.2470 ก็ได้แพร่ออกไปยังประเทศเม็กซิโก และคิวบา เมื่อเป็นเช่นนี้กิจการไลออนส์เดิมที่มีจำกัดอยู่เพียงในสหรัฐอเมริกา ก็แพร่หลายออกไปยังประเทศอื่นๆ อีกมากมาย จนปี พ.ศ.2470 นั้นมีสโมสรไลออนส์ทั้งในต่างประเทศและสหรัฐอเมริกาถึง 1,183 สโมสร มีสมาชิกเกือบ 60,000 คน นับว่าได้เป็นองค์การระหว่างประเทศหรือองค์การสากล (International Organization) ตั้งแต่นั้นมา

สมาคมสโมสรไลออนส์ได้จดทะเบียนเป็น “สมาคมสโมสรไลออนส์” ในมลรัฐอเมริกา เดิมมีสำนักงานใหญ่อยู่ในนครชิคาโก เมื่อกิจการไลออนส์ขยายตัวออกไปในประเทศต่างๆ มากยิ่งขึ้นก็ได้รับบริจาคเงินจากสโมสรไลออนส์ทั่วโลก เพื่อจัดให้มีสำนักงานถาวรของสมาคม โดยจัดซื้อที่ดินและสร้างอาคารสำนักงานใหญ่เป็นของสมาคมเองขึ้น ณ เมืองไอคิบรูค ในมลรัฐอิลลินอยส์ ปัจจุบันสมาคมสโมสรไลออนส์สากลได้จัดตั้งขึ้นในประเทศต่างๆ รวม 192 ประเทศ และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นจำนวนถึง 46,000 สโมสร มีสมาชิกเพียง จำนวน 1.4 ล้านคน นับได้ว่าเป็นสโมสรการกุศลสากลที่ใหญ่ที่สุดในโลก

สมาคมสโมสรไลออนส์สากล มีสโมสรไลออนส์เป็นสมาชิกแต่เพียงอย่างเดียว นับตั้งแต่ พ.ศ. 2460 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ.2511 (ค.ศ.1968) คณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากลจึงได้มีมติให้สโมสรไลออนส์จัดตั้ง และให้ความอุปถัมภ์สโมสรลีโอ (LEO CLUB) ซึ่งเป็นสโมสรสำหรับเยาวชนชายหญิงขึ้นได้ ต่อจากนั้นในปี พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) ก็ได้อนุมัติให้จัดตั้งสโมสรไลออนส์สตรี (LIONESSE CLUB) สำหรับเลดี้ไลออนส์หรือสุภาพสตรีที่มีใบอนุญาต ซึ่งมีศรัทธาในอุดมการณ์ของไลออนส์ขึ้นได้อีกประเภทหนึ่ง ให้อยู่ในความอุปถัมภ์ของสโมสรไลออนส์ด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้น หลังจากการก่อสร้างสำนักงานใหญ่ไลออนส์สากลถาวร ที่เมืองไอคิบรูค ในมลรัฐอิลลินอยส์เสร็จ จนเปิดดำเนินงานได้เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากล ได้

มีมติให้นำเงินที่สโมสรไลออนส์ทั่วโลกบริจาคสมทบทุนสร้างสำนักงานใหญ่ไลออนส์สากล และยังคงมีเหลืออยู่ตั้งเป็นเงินกองทุนในรูปแบบมูลนิธิ สำหรับให้ความสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยพิบัติทั่วโลก โดยใช้ชื่อว่า “มูลนิธิไลออนส์สากล” (LIONS INTERNATIONAL FOUNDATION) และต่อมาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2523 (ค.ศ.1980) ได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิที่ถูกต้องตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และเปลี่ยนชื่อภาษาอังกฤษเป็น “LIONS CLUBS INTERNATIONAL FOUNDATION” ส่วนภาษาไทยยังคงเรียกว่า “มูลนิธิไลออนส์สากล” ตามเดิม

สโมสรลีโอ

สโมสรลีโอ (LEO CLUB) เป็นสโมสรสำหรับเยาวชน ที่สโมสรไลออนส์อนุมัติให้จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนทั้งชายหญิง ไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา และฐานะ ได้เข้ามาฝึกฝนตนเองเพื่อให้บริการแก่สังคมตามอุดมการณ์ของไลออนส์และเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

คำว่า ลีโอ (LEO) เป็นคำขวัญที่ย่อมาจากคำต่อไปนี้

L	มาจากคำว่า	LEADERSHIP	คือความเป็นผู้นำ
E	มาจากคำว่า	EXPERIENCE	คือความมีประสบการณ์
O	มาจากคำว่า	OPPORTUNITY	คือความเป็นผู้นำ

สโมสรไลออนส์สตรี

แต่เดิมาสโมสรไลออนส์เป็นสโมสรสำหรับผู้ชายเท่านั้น แต่ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของสโมสร ภรรยาของไลออนส์เรียกว่า “เลดี้ไลออนส์” (LADY LION) มักจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือให้ งานได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอมา แต่บรรดาเลดี้ไลออนส์เหล่านั้นไม่ได้รับการยกย่องเป็นทางการแต่ประการใด ในปี พ.ศ.2516 (ค.ศ.1973) คณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากลได้พิจารณาเห็นความตั้งใจดีของเลดี้ไลออนส์ดังกล่าว จึงได้มีมติให้สโมสรไลออนส์จัดตั้งเป็นชมรมเลดี้ไลออนส์ขึ้น เรียกว่า “ชมรมสตรีผู้ช่วยเหลือไลออนส์” (LADY LIONS AUXILIARY) เพื่อช่วยสโมสรไลออนส์ในการกระทำกิจกรรมเกี่ยวกับสตรี คนชราและเด็ก โดยถือว่าชมรมนี้เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของสโมสร แม้กระนั้นในขั้นนี้เลดี้ไลออนส์ก็ยังคงปฏิบัติงานแบบปิดทองหลังพระอยู่นั่นเอง

จนเมื่อปี พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) คณะกรรมการอำนวยการสมาคมสโมสรไลออนส์สากล จึงได้มีมติให้มีการจัดตั้ง “สโมสรไลออนส์สตรี” (LIONESSE CLUB) ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยจัดให้เป็นโครงการถาวร โครงการหนึ่งของสโมสรไลออนส์สากล สโมสรไลออนส์สตรีสามารถมีธรรมเนียมและข้อบังคับของตนเอง แต่การจัดตั้งต้องให้สโมสรไลออนส์ชายให้ความอุปถัมภ์ จัดตั้งขึ้นเป็นสโมสรไลออนส์ที่มีชมรมสตรีผู้ช่วยเหลือสโมสรไลออนส์อยู่แล้ว ยกฐานะชมรมขึ้นเป็นสโมสรไลออนส์สตรี หรือสโมสรไลออนส์ใดจะจัดตั้งสโมสรไลออนส์สตรีขึ้นใหม่ก็ได้ ตามหลักเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากลกำหนดไว้

มูลนิธิไลออนส์สากล

มูลนิธิไลออนส์สากล เป็นองค์การนิติบุคคล เพื่อการกุศลที่ไม่หวังกำไรที่สมาคมสโมสรไลออนส์สากลจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา จึงได้รับการยกเว้นภาษีจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา มูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ยากไร้ประสบทุกข์ภัยทั่วโลก โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิการเมือง โดยใช้เงินดอกผลที่ได้รับบริจาคจากไลออนส์ ไลออนส์สตรี หรือผู้ที่มีใจกุศลทั่วโลก

มูลนิธิไลออนส์สากล บริหารงานโดยคณะกรรมการอำนวยการมูลนิธิไลออนส์สากล (L.C.I.F. BOARD OF TRUSTEES) ประกอบด้วยกรรมการซึ่งนายกสโมสรไลออนส์สากลแต่งตั้ง โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากล จำนวน 7 คน โดยมีอดีตนายกสโมสรไลออนส์สากลที่เพิ่งผ่านพ้นหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ นอกจากนั้นเป็นกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากลทั้งอดีตและปัจจุบันรวมทั้งอดีตนายกสโมสรไลออนส์สากลอื่นๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิไลออนส์สากล คือ การให้ทุนสงเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

1. ผู้ประสบภัยพิบัติอันเกิดจากภัยธรรมชาติหรือเหตุอื่นที่มีความหายนะสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินอย่างร้ายแรง (Major Disaster Relief)

2. งานบริการสงเคราะห์ด้านมนุษยธรรมต่างๆ เช่น การพิทักษ์สายตา – หู การสร้างโรงพยาบาล และสถานเอนามัย สร้างสถานรับเลี้ยงเด็ก สร้างโรงเรียน ฯลฯ (Humanitarian Services)

3. งานช่วยเหลือการอาชีพของราษฎร เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่นักเรียนหรือผู้ว่างงาน (Vocational Assistance)

ก่อกำเนิด “สโมสรไลออนส์ไทย”

แรกเริ่ม

ประมาณกลางปี พ.ศ.2500 ไลออน เอช. บันโคล ซึ่งเป็นผู้แทนสมาคมสโมสรไลออนส์สากล ประจำภาคเอเชียตะวันตก และมีสำนักงานประจำอยู่ที่นครบอมเบย์ ประเทศอินเดีย ได้เดินทางเข้ามาประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมาหาทางดำเนินการก่อตั้งสโมสรไลออนส์ขึ้นในกรุงเทพมหานครให้ได้ เขามุ่งตรงไปสำนักงานยูซิส ของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาและได้มีโอกาสพบปะคนไทยคนแรก คือ น.พ.บันต์ เลาะห์พันธ์ ซึ่งทำงานอยู่ที่นั่น ได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องของสโมสรไลออนส์สากล ต่อจากนั้น น.พ. บันต์ ได้พา ไลออน บันโคล ไปพบ ม.ล.จิตรสาร ชุมสาย ซึ่งเป็นเพื่อนกัน และทำงานอยู่ที่สายการบินแอร์อินเดียในเวลานั้น ทั้งสามได้สนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องไลออนส์กันอย่างกว้างขวาง และได้แนะนำให้ ไลออน บันโคล ได้พบปรึกษากับ ม.จ.อาชวดิศ ดิศกุล, ดร.บุญรอด บิณฑสันท์, คุณตี๋ วัชรารุท, คุณวิชา เศรษฐบุต และหากท่านเห็นด้วยในความคิดเห็นนี้ ก็ขอให้ท่านแนะนำคนอื่นให้อีก ไลออน บันโคล เป็นผู้ที่มีความมานะและความตั้งใจเด็ดเดี่ยวจริงๆ ได้ไปพบท่านเหล่านั้นแต่ละคนด้วยตนเองทั้งสิ้น ปีนั้นผ่านไปโดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะแต่ละท่านยังไม่ให้ความสนใจในเรื่องนี้กันเท่าใด ไลออน บันโคล ไม่ละความพยายามได้เดินทางเข้ามาเมืองไทยอีกหลายครั้ง ในปีต่อมาได้เข้าเฝ้าฯ และพบบุคคลผู้กล่าวพระนามและนามดังกล่าวบ่อยครั้ง จนสามารถโน้มน้าวให้เกิดศรัทธาในอุดมการณ์ของสโมสรไลออนส์สากล ในที่สุดสามารถรวบรวมบุคคลได้ 9 ท่าน คือ ม.จ.อาชวดิศ ดิศกุล, ดร.บุญรอด บิณฑสันท์, คุณอนันต์ จินตกานนท์, คุณสุรทิน บุณนาค, คุณตี๋ วัชรารุท, คุณฉุน ประภาวิวัฒน์, คุณทวี เนียรกุล, น.พ.บันต์ เลาะห์พันธ์ และม.ล.จิตรสาร ชุมสาย ได้นัดหมายให้พบปะกันที่วังของ ม.จ.อาชวดิศ และได้ปรึกษาหารือกันอย่างจริงจัง ในที่สุดก็ได้ตกลงยอมรับที่จะร่วมมือก่อตั้งสโมสรไลออนส์ขึ้น ในระยะแรกของการเตรียมการ ม.จ.อาชวดิศ ดิศกุล ได้ทรงพระกรุณาอนุญาตให้บุคคลกลุ่มนี้ไปประชุมที่ตำหนักของท่านที่ถนนเพชรบุรี ทุกเย็นวันอาทิตย์ ให้ช่วยกันแปลธรรมนูญและข้อบังคับของสโมสรไลออนส์สากลออกเป็นภาษาไทย เพื่อเป็นหลักให้สโมสรไลออนส์อื่นๆ

ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป เมื่อได้ตรวจพบทวนธรรมนูญและข้อบังคับฟภาคภาษาไทยจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็ตกลงใจกันที่จะดำเนินการก่อตั้งสโมสรไลออนส์ขึ้นเป็นแห่งแรกในเมืองไทยและช่วยกันไปชักชวนผู้ที่สนใจและใฝ่ใจในทางประกอบกิจกรรมเพื่อการกุศลให้ได้อย่างน้อย 30 ท่าน มาร่วมเป็นสมาชิกก่อตั้งสโมสรไลออนส์ขึ้น

การก่อตั้งสโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ

หลังจากมีสมาชิก 30 ท่านแล้ว ได้มีการประชุมกันอีกหลายครั้งที่ปาล์มเรสต์วอร์ด หลังโรงแรมเอราวัณ โดยมี ไลออน บันโคล มาร่วมประชุมด้วยเกือบทุกครั้ง ในที่สุดสามารถรวบรวมสมาชิกก่อตั้งได้ถึง 30 ท่านจริงๆ ได้ให้ความเห็นชอบที่จะให้ชื่อสโมสรว่า สโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า LIONS CLUB OF BANGKOK โดยมี ดร.บุญรอด บิณฑลพันธ์ เป็นนายกสโมสรคนแรก ที่ประชุมยังได้มีมติให้ใช้ภาษาในการประชุมเป็นภาษาอังกฤษอีกด้วย สโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ ได้ทำการจดทะเบียนต่อไลออนส์สากลขึ้นเป็นสโมสรไลออนส์แห่งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 และได้จัดให้มีงานฉลองบัตรชาเตอร์ขึ้น ในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2502 ต่อมาสโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2506 นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเป็นเกียรติอย่างสูงแก่สโมสรและแก่สมาชิกทุกคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การตั้งภาค 310

กิจการไลออนส์ในประเทศไทย ได้เจริญก้าวหน้าอย่างแข็งแกร่งช่วงระยะ 6-7 ปีแรก เพราะยังเป็นของใหม่ต่อคนไทยอยู่ สโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ ยังคงดำเนินการเป็นเอกเทศอยู่สโมสรเดียวในประเทศไทย ไลออนส์สากลได้เสนอให้ไปรวมกับสโมสรไลออนส์ในประเทศพม่า สโมสรไลออนส์แห่งกรุงเทพฯ ได้ตอบปฏิเสธไป โดยขออยู่อย่างโดดเดี่ยวและขึ้นตรงต่อไลออนส์สากล ไลออนส์ภาค 308 (มาเลเซีย-สิงคโปร์) ก็ได้เชิญให้ไปรวมอยู่ในสังกัดภาคเดียวกันอีก ก็ได้รับการตอบปฏิเสธไปอย่างนุ่มนวลด้วยเหตุผลเดียวกันจนกระทั่ง พ.ศ.2507 ไลออนส์ในประเทศไทยได้เริ่มสโมสรที่สองขึ้น คือ สโมสรไลออนส์ชลบุรี และในปีต่อๆ มา ก็ได้มีสโมสรเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด รวมถึง 8 สโมสร ในระยะระหว่าง พ.ศ.2509 นั้น ไลออนส์สากลได้ขอให้สโมสรไลออนส์ในเวียดนามใต้ ซึ่งมีอยู่ 6 สโมสรแล้ว มาร่วมอยู่ในสังกัดประเทศไทยรวมเป็น 14 สโมสร สโมสรไลออนส์ไทยจึงได้รับการ

แต่งตั้งจากไลออนส์สากลให้เป็นภาค 310 (ชั่วคราว) ระหว่างปี พ.ศ.2509-2511 ไลออน ม.จ.อาชวติศ ดิศกุล ได้รับการแต่งตั้งจากไลออนส์สากลให้ทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการภาค 310 (ชั่วคราว) ถึง 2 ปีติดกัน เนื่องจากในระยะนั้นยังมีสโมสรไม่ครบ 20 สโมสร ในปี พ.ศ. 2511 สโมสรในประเทศไทยได้ขยายเพิ่มเป็น 14 สโมสร และเวียดนามได้มีสโมสรเพิ่มขึ้นเป็น 8 สโมสร เมื่อมีรวมกันเกิน 20 สโมสร ตามธรรมนูญไลออนส์สากลได้กำหนดให้มีผู้ว่าการภาคฯ ด้วยการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ประจำปี ไลออน ม.จ.อาชวติศ ดิศกุล ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการภาคฯ อีกจึงทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการภาค 310 ถึง 3 สมัย ต่อมาในปี พ.ศ.2511 สโมสรไลออนส์ในเวียดนามได้ขอแยกเราไปตั้งเป็นภาคของตนเองเป็นภาค 311 ดังนั้นภาค 310 คงมีแต่เฉพาะสโมสรไลออนส์ไทยเท่านั้น แต่ในต้นปี พ.ศ. 2513 ได้ดำเนินการก่อตั้งสโมสรไลออนส์เวียงจันทน์ แห่งราชอาณาจักรลาวขึ้น ภาค 310 ในระยะนั้นจึงได้รับการขนานนามว่าไลออนส์สากลภาค 310 (ไทย-ลาว) แต่หลังจากนั้นประมาณ 5 ปีเศษ สโมสรไลออนส์เวียงจันทน์ไม่สามารถประกอบตัวอยู่ได้ ภาค 310 จึงได้เสนอให้ไลออนส์สากลตัดสโมสรไลออนส์เวียงจันทน์ออก จึงเป็นภาค 310 ที่มีสโมสรในประเทศไทยล้วนๆ แต่นั้นมาจนถึงบัดนี้

การขยายตัว

ในปี พ.ศ.2512 สโมสรไลออนส์ในประเทศไทย ได้จัดให้มีงานฉลองครบรอบ 10 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธาน ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของคณะกรรมการจัดงานฯ ขณะนั้นปรากฏว่ามี สโมสรไลออนส์อยู่เพียง 23 สโมสร ในระยะ 10 ปีต่อมา องค์กรไลออนส์ในประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก เพราะประชาชนทั่วไปได้รู้จักและยอมรับในผลงานของสโมสรไลออนส์ ปรากฏว่าในปี พ.ศ.2522 มีสโมสรไลออนส์เพิ่มขึ้นเป็น 87 สโมสร และอยู่ในจังหวัดต่างๆ ถึง 57 จังหวัด มีสมาชิกไลออนส์ทั้งสิ้นประมาณกว่า 5,000 คน

นอกจากนั้นยังได้ก่อตั้งสโมสรสำหรับเยาวชน คือ สโมสรลีโอ (LEO CLUB) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2512-2516 โดยมีวัตถุประสงค์ที่ฝึกอบรมเยาวชนให้รู้จักเป็นผู้นำ หาประสบการณ์และหาโอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ที่ได้ฝึกฝนมารับใช้ชุมชนต่อไป ทั้งนี้โดยมีสโมสรไลออนส์เป็นผู้ก่อตั้งดูแลอุปถัมภ์โดยตลอด ยิ่งกว่านั้นในปี พ.ศ.2518 ไลออนส์สากลยังส่งเสริมให้สโมสรไลออนส์ตั้งสโมสรไลออนส์สตรี (LIONESSE CLUB) ขึ้นอีกประเภทหนึ่ง เพื่อสนับสนุนให้สตรีได้ออกประกอบกิจกรรมอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับไลออน และให้อยู่ในความอุปถัมภ์ เช่นเดียวกับสโมสรลีโอ จึงได้มีการก่อตั้ง

สโมสรไลออนส์สตรีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2519-2520 ทั้งสโมสรลีโอ และสโมสรไลออนส์สตรีนี้ต่อไปจะทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติอีกเป็นอย่างมาก

เนื่องจากในปี พ.ศ.2520 ได้มีจำนวนสโมสรไลออนส์ในประเทศไทยกว่า 70 สโมสร ดังนั้นเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ว่าการภาค ซึ่งมีหน้าที่ต้องเยี่ยมเยียนสโมสรไลออนส์ให้ครบทุกสโมสรในหนึ่งปีที่ยี่ดำรงตำแหน่ง และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสโมสรไลออนส์สากลที่กำหนดว่า ในภาคหนึ่งๆ ให้มีสโมสรไลออนส์อย่างน้อย 35 สโมสร ที่ประชุมใหญ่ประจำปี ภาค 310 ปีพ.ศ.2520-2521 จึงลงมติให้ขออนุมัติไปยังคณะกรรมการอำนาจการสโมสรไลออนส์สากล แยกการบริหารภาค 310 ออกเป็น 2 ภาค คือ ภาค 310 เอ และภาค 310 บี แต่คงรวมอยู่ในภาค 310 ตามเดิม ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น “ภาครวม 310” ซึ่งก็ได้รับการอนุมัติ ดังนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2522 เป็นต้นมา สโมสรไลออนส์ในประเทศไทย จึงมีภาค 310 เอ ภาค 310 บี และภาครวม 310

การตั้งไลออนส์สตรีภาค

นับตั้งแต่สโมสรไลออนส์สากลได้อนุมัติให้สโมสรไลออนส์ ตั้งสโมสรไลออนส์สตรีขึ้นได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา กิจการของไลออนส์สตรีได้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีสโมสรไลออนส์ในประเทศต่างๆ ตั้งสโมสรไลออนส์สตรีมากขึ้นๆ เป็นลำดับ ดังนั้นในปี พ.ศ.2523 คณะกรรมการอำนาจการสโมสรไลออนส์สากล จึงได้อนุมัติให้มีการจัดตั้ง ไลออนส์สตรีภาค (LIONESSE DISTRICT) ขึ้นได้ โดยกำหนดว่าไลออนส์สากลภาค ที่จะจัดตั้งไลออนส์สตรีภาคขึ้นได้จะต้องมีสโมสรไลออนส์สตรีอย่างน้อย 12 สโมสร และ 75% ของจำนวนสโมสรเหล่านั้นได้ร้องขอให้จัดตั้งเป็นไลออนส์สตรีภาค

ในปี พ.ศ.2524-2525 สโมสรไลออนส์สตรีในภาค 310 เอ มีจำนวนครบ 12 สโมสร และได้ขอก่อตั้งไลออนส์สตรีภาคขึ้น คณะกรรมการบริหารภาค 310 เอ จึงอนุมัติให้ก่อตั้งไลออนส์สตรีภาคขึ้น ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2525 และได้รับรองสถานภาพจากสโมสรไลออนส์สากล เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2526 โดยมีชื่อว่า “ไลออนส์สตรีภาค 310 เอ” จัดเป็นไลออนส์สตรีภาคที่ 20 ของโลก ครั้งเมื่อมีจำนวนสโมสรไลออนส์สตรีครบจำนวน 12 สโมสร ในภาค 310 บี แล้ว ได้มีการจัดตั้ง “ไลออนส์สตรีภาค 310 บี” ขึ้นอีก จนเมื่อมีการแบ่งการบริหารภาคเป็น 3 ภาคแล้ว ก็ได้จัดตั้ง “ไลออนส์สตรีภาค 310 ซี” ขึ้นตามลำดับ

การแบ่งการบริหารภาคออกเป็น 3 ภาค

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2522 เป็นต้นมา สโมสรไลออนส์ของทั้ง 2 ภาค ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอีก จนถึงปี พ.ศ. 2524-2525 มีจำนวนสโมสรไลออนส์ในภาครวม 310 กว่า 105 สโมสร ซึ่งสามารถจะแยกการบริหารออกเป็น 3 ภาค ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นในการประชุมใหญ่ประจำปี พ.ศ.2525-2526 ของภาครวม ที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้แยกการบริหารของ สโมสรไลออนส์ในภาครวม 310 ออกเป็น 3 ภาค คือ ภาค 310 เอ, ภาค 310 บี และภาค 310 ซี และให้ดำเนินการขออนุมัติไปยังคณะกรรมการอำนวยการสโมสรไลออนส์สากลตามระเบียบซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2526 ดังนั้นในการประชุมใหญ่ประจำปี พ.ศ.2527 ของภาครวม ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงมีการเลือกตั้งผู้ว่าการภาคเป็น 3 ภาค และภาคทั้ง 3 เริ่มบริหารงาน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2527 เป็นต้นมา

เมื่อภาค 310 ได้แยกออกเป็น 2 ภาค และเป็นภาครวม 310 แล้ว การบริหารของภาครวม 310 ก็มีการจัดตั้ง “สภาผู้ว่าการภาครวม” (MULTIPLE GOVERNOR COUNCIL) ขึ้น ประกอบด้วยผู้ว่าการภาคของภาคทั้ง 2 กับมือดีดีผู้ว่าการภาคที่เพิ่งผ่านพ้นหน้าที่เป็นประธานสภาฯ ต่อมาเมื่อแยกออกมาเป็น 3 ภาค ผู้ว่าการภาคทั้ง 3 คงเป็นสมาชิกของสภาผู้ว่าการภาครวม และเลือกอดีผู้ว่าการภาคคนใดคนหนึ่ง ขึ้นเป็นประธานสภาผู้ว่าการภาครวมด้วย

เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2533 การประชุมใหญ่ประจำปีของภาครวมได้มีข้อยุติรับรองการบริหารออกเป็น 5 ภาค เนื่องจากมีสโมสรไลออนส์ทั้งสิ้น 227 สโมสรด้วยกัน และในปี พ.ศ.2535 ซึ่งมีการประชุมใหญ่ประจำปี ที่จังหวัดภูเก็ต จึงได้แยกการบริหารสโมสรไลออนส์ในภาครวม 310 ออกเป็น 5 ภาค คือ ภาค 310 เอ, ภาค 310 บี, ภาค 310 ซี, ภาค 310 ดี และภาค 310 อี

และในการประชุมใหญ่ประจำปีของภาครวม 310 ครั้งที่ 30 ปี พ.ศ.2539 เมื่อวันที่ 22-24 มีนาคม พ.ศ. 2539 ณ โรงแรมริเจนท์ชะอำ ได้มีข้อยุติรับรองการแบ่งภาคออกเป็น 6 ภาค คือ 310-เอ 1, 310-เอ2, 310-บี, 310-ซี, 310-ดี และ310-อี สโมสรไลออนส์ในภาครวมทั้งสิ้นขณะนี้จำนวน 302 สโมสร

1.2 ข้อมูลของโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence)

โครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นหลักสูตรร่วมระหว่าง เควสต์ อินเตอร์เนชั่นแนล และไลออนส์คลับ อินเตอร์เนชั่นแนล

ไลออนส์คลับ อินเตอร์เนชั่นแนล เป็นองค์กรช่วยเหลือที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีสมาชิกมากกว่า 1.6 ล้านคน ในเกือบ 170 ประเทศ สมาชิกไลออนส์เป็นผู้ให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์ที่สำคัญของหลักสูตรนี้ ในปีค.ศ.1989 ไลออนส์คลับ อินเตอร์เนชั่นแนล ได้รับรางวัลเกียรติยศจากประธานาธิบดีด้านกิจกรรมอาสาสมัครในนามของเยาวชน และด้านการป้องกันยาเสพติด โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ Lions-Quest

เควสต์ อินเตอร์เนชั่นแนล ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1975 เป็นองค์กรเพื่อการศึกษาที่ไม่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงเยาวชนทั่วโลกได้มากกว่า 2 ล้านคนต่อปี ได้มีโครงการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ได้แก่ ช่วยประสานครอบครัว นักการศึกษา และชุมชนต่างๆ ให้ร่วมมือกันช่วยพัฒนาเยาวชนด้วยการสร้างทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและในการเป็นพลเมืองดีของประเทศ เควสต์ จัดทำโครงการพัฒนาเยาวชนและโครงการป้องกันสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีองค์กรอื่นๆ ที่สนับสนุนโครงการ Lions-Quest หลายแห่ง ตลอดจนมีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนของเควสต์มากกว่า 40 กองทุนใหญ่อีกด้วย

โครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) ซึ่งเป็นโครงการของสโมสรไลออนส์สากล และได้นำเข้ามาในประเทศไทยในปี พ.ศ.2540 โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และกองการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ส่งครูเข้าอบรมในหลักสูตรนี้ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียน และเริ่มใช้ในปี พ.ศ.2542 ซึ่งมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของไทย “เน้นคุณภาพ” โดย “เด็กเป็นศูนย์กลาง” มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ร่วมกับการพัฒนาครูและโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2540 ได้นำหลักสูตรเข้ามาในประเทศไทย เพื่อแปลเอกสารต่างๆ จากภาษาอังกฤษ ให้เป็นภาษาไทย เพื่อสะดวกแก่การสอน การเรียนรู้ และการนำไปใช้ของครูคนไทย และมีการจัดอบรม

ครูขึ้นเป็นครั้งแรกโดย มาสเตอร์ เทรนเนอร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 10 – 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ในครั้งนี้ได้มีครูที่เข้าร่วมการอบรมรวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน จากจำนวน 8 โรงเรียน ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเพื่อมองหาบุคคลที่มีความสามารถที่จะมาเป็นวิทยากรประจำประเทศไทย เพื่อให้ไปเป็นวิทยากรในการอบรมครูในครั้งต่อไป เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของวิทยากรในการอบรม หากไม่ต้องใช้วิทยากรจากต่างประเทศ และในปี พ.ศ. 2542 เริ่มมีการจัดอบรมครูขึ้นเป็นครั้งแรกโดยวิทยากรคนไทย และครูที่ผ่านการอบรมได้นำไปใช้กับโรงเรียนของตนเอง

โครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) นั้นเป็นโครงการที่นำเอาหลักสูตรและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิไปจัดอบรมครูในโรงเรียนต่างๆ ทำเป็น Work Shop แต่ละครั้งใช้เวลา 2 วัน เพื่อให้ครูทุกท่านได้เข้าใจในหลักสูตร เพื่อไปปรับให้เข้ากับสภาพของแต่ละโรงเรียน แต่ละบทจะเป็นการใช้จิตวิทยาและการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ครูสามารถไปปรับสอนนักเรียน ทั้งเป็นชั่วโมงแฉะแนวโดยตรง สอนสอดแทรกไปในวิชาต่างๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระหรือยืดหยุ่นตามเวลาให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ประกอบด้วยบทเรียน 7 บท และเอกสารเสริมดังนี้

- บทที่ 1 การย่างเข้าสู่วัยรุ่น ปัญหาที่ต้องเผชิญ
- บทที่ 2 การสร้างความมั่นใจในตนเอง และทักษะการติดต่อสื่อสาร
- บทที่ 3 การจัดการกับอารมณ์ในทางบวก
- บทที่ 4 การปรับปรุงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- บทที่ 5 การกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว
- บทที่ 6 การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด
- บทที่ 7 การตั้งเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตที่ดี

เอกสารเสริมบทเรียน

1. คู่มือสำหรับครู “แนวทางการใช้หลักสูตร”
2. แนะนำการจัดประชุมผู้ปกครอง “การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่น”
3. คู่มือสำหรับผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง “ปีอันน่าอัศจรรย์ใจ”

4. แบบฝึกหัดสำหรับเยาวชน “ความเปลี่ยนแปลงและท้าทาย”
5. บทแทรกบทที่6 โครงการการเรียนรู้การบริการ

ลักษณะเด่นของหลักสูตร

1. สอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความสามารถทางสังคม เช่น การสร้างวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ฯลฯ
2. กิจกรรมในบทเรียน มุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เช่น กิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน การเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ฯลฯ
3. การใช้คำถามในกิจกรรมเพื่อเป็นการสะท้อนความคิดของผู้เรียน เช่น ใช้คำถามเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ การรู้จักหาเหตุผลในการตอบ
4. เทคนิคการสร้างพลังความคิด เช่น กิจกรรมในการสร้างพลังและความกระตือรือร้น เกมการใช้สัญญาณ เพลง การแบ่งกลุ่มสนใจ ฯลฯ

หลักการและเหตุผลของโครงการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2542 ที่ประเทศไทยใช้ในปัจจุบัน นับเป็นก้าวสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยเนื้อหาสาระสำคัญหลายประการมุ่งเน้นถึง “คุณภาพ” ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการมีเป้าหมาย “เด็กเป็นศูนย์กลาง” (Learners Center-Child Center) โดยพิจารณา ร่วมกับ “พัฒนาการของครู” และ “พัฒนาการของโรงเรียน” โดยการตรวจวัดมาตรฐานของโรงเรียน ตลอดจนการสอบวัดทักษะการสอนของครูอย่างเป็นระบบ

Lions-Quest มีหลักสูตร “Skills for Adolescence” (ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน อายุ 11-15 ปี) นับเป็นวิชาที่ครูสามารถนำไปสอนได้โดยตรงหรือจะสอนแทรกไปกับวิชาสามัญก็ได้ ครูสามารถวาง

แผนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเวลาที่มีการเรียนการสอน หรือปรับให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน (ระดับ ม.1-ม.3)

จึงนับว่า “Skills for Adolescence” เป็นวิชาที่ “แสดงศักยภาพของครูผู้สอน” ในวิชานี้อย่างเด่นชัด เป็นโอกาสดีของครูที่มีเทคนิคการสอนเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นหลักฐานแสดงถึงการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูได้อย่างเด่นชัด ดังนั้น สโมสรไลออนส์ภาครวม 310 ประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ร่วมกันจัดโครงการร่วมมือจัดฝึกอบรม “โครงการ Lion-Quest” ขึ้น เป็นโครงการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งจำนวนการฝึกอบรมในแต่ละปีขึ้นอยู่กับจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปี

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจตนเอง ห่างไกลยาเสพติด สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งโครงการดังกล่าวจะมีการจัดอบรมเยาวชนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

6. การปลูกฝังนิสัยความรับผิดชอบ (Responsibility)
7. การรู้จักตัดสินใจ (Decision Making)
8. การสื่อสาร (Communication)
9. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence)
10. การกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง (Goal Setting)

ทั้ง 5 เรื่องนี้จะสอดแทรกเข้าไปในแต่ละบทเรียนทั้ง 7 บท แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละบทของหลักสูตรทักษะสำหรับชีวิตเยาวชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สโมสรไลออนส์สากล ประเทศไทย

ประธานโครงการ

ไลออน วุฒิ บุญนิกรววิทย์ กรรมการอำนวยการไลออนส์สากล

ผู้ประสานงานโครงการ

ไลออน คันธรส ดิลกสักยวิทยุ ประธานฝ่ายไลออนส์ เคสท์ ภาค 310 อี

ขอบเขตของโครงการ

ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ / สช / สปช. / กทม. / สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น / โรงเรียนสาธิตทุกสังกัด ฯลฯ เข้ารับฝึกอบรมรุ่น ละ 40 - 50 คน

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผู้บริหารโรงเรียน, ฝ่ายวิชาการ, ครูแนะแนว, ครูประจำชั้น, ครูประจำวิชา

ค่าใช้จ่ายในการอบรม

การจัดการอบรม ซึ่งรวมกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมได้กลุ่มละ 40 – 50 คน / 1 Workshop จะมี อัตราค่าใช้จ่าย ดังนี้

1. โรงเรียนเตรียมถ่ายสำเนาหลักฐาน (จำนวนชุดเอกสารจำนวน 7 ชุด สำหรับผู้เข้ารับการอบรม)
2. โรงเรียนเตรียมอาหารกลางวัน- อาหารว่าง – เครื่องดื่ม ให้ผู้รับการอบรมและวิทยากร
3. โรงเรียนเตรียมสถานที่ห้องประชุม (และที่พัก – กรณีจำเป็นต้องพักค้างคืน)

40 คน (กทม.), 50 คน (ตจว.)

- | | | |
|---|--------|--------|
| 4. ค่าวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้กับ Quest International
(คนละ 350 บาท) | 14,000 | 17,500 |
| 5. ค่าประกาศนียบัตร INTERNATIONAL CERTIFICATE
(ใบละ 30 บาท) | 1,200 | 1,500 |

6. ค่าอุปกรณ์การสอน (เฉลี่ยคนละ 100 บาท)	4,000	5,000
7. ค่าวิทยากร ต่อ 1 Workshop / 2 วัน	5,400	7,000
8. ค่าผู้ช่วยวิทยากร / 2 วัน	500	1,000
รวมทั้งสิ้น	25,100	32,000
เฉลี่ยต่อผู้รับการอบรมคนละ	627.50	640

หมายเหตุ

1. เป็นอัตราใช้สำหรับการอบรมที่จัดในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งวิทยากรเดินทางสะดวก
2. กรณีประสงค์จัดในต่างจังหวัด ผู้จัดจะต้องเตรียมค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม คือ
 - 2.1 ค่าเดินทางของวิทยากรและทีมงาน (โดยประมาณ 2,000 บาท)
 - 2.2 ห้องพักและอาหาร สำหรับวิทยากรและทีมงาน (โดยประมาณ 2,000 บาท)

ในการจัดอบรมนั้นทางโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวทั้งหมด แต่หากว่าโรงเรียนใดที่ขาดแคลนทางด้านทุนทรัพย์ไม่สามารถหาเงินได้ครบตามจำนวนที่กล่าวมา หรือว่าไม่สามารถออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้เลย ทางสโมสรไลออนส์จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ โดยการรับบริจาคจากสมาชิกไลออนส์ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดอบรม

รายละเอียดการจัดอบรมครูโครงการ Lions-Quest

รายละเอียดการจัดอบรมครูโครงการ Lions-Quest สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้ คือ

1. Inhouse Training คือ การจัดอบรมโดยใช้สถานที่ของโรงเรียนที่ต้องการเข้าร่วมการอบรม ในครั้งนั้น เป็นสถานที่จัดการอบรม เช่น ครูโรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา ต้องการเข้าร่วมการอบรม และมีการจัดอบรมที่โรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งเป็น การอบรมของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน

2. Center Training คือ การจัดอบรมโดยใช้สถานที่อื่นเป็นสถานที่ในการจัดอบรม เนื่องจากความไม่พร้อมของสถานที่ของโรงเรียนนั้นๆ จึงต้องไปจัดการอบรมที่อื่น ได้แก่ โรงแรม เช่น ครูโรงเรียนโคกสำโรง ต้องการเข้าร่วมการอบรม แต่มีการจัดอบรมที่โรงแรมซีนิท สุขุมวิท ซอย 3 เป็นต้น

ช่วงเวลาฝึกอบรม

ระหว่างเวลา 08.30 น. – 16.30 น. เป็นเวลา 2 วัน

เทคนิคการฝึกอบรม

บรรยาย สาธิตการใช้เกมเพื่อการสอน การสรุปเนื้อหา การติดตามพฤติกรรมเชิงกิจกรรม

วิทยากรของโครงการ

ศึกษานิเทศก์ระดับ 7-9 ปัจจุบันรับราชการสังกัดกองการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวิทยากรที่ได้จากการอบรมคัดเลือกจากมาสเตอร์เทรนเนอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประวัติวิทยากรของโครงการ

ชื่อ : นางสาว จิตรา พิณโสภาส

ตำแหน่ง : ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

การศึกษา :

- ครุศาสตร์บัณฑิต (การสอนวิทยาศาสตร์)
- ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารภาคการศึกษา)

การทำงาน :

- ครูสอนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร
- ช่วยราชการสำนักงานโครงการพิเศษ (โครงการเงินกู้ธนาคารโลก)
- ศึกษานิเทศก์ ฝ่ายพัฒนาบุคลากร และการฝึกอบรมของหน่วยศึกษานิเทศก์

ชื่อ : นางสาวประภาศรี ฉายาสุตบุตร
 ตำแหน่ง : ศึกษานิเทศก์ ระดับ 9 กรุงเทพมหานคร
 หน่วยงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
 การศึกษา : มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอก : การศึกษาพิเศษ
 ผลงาน : - วิทยากรหลักสูตรปรับปรุง, แนะนำการทำ EMQ และ NTQ
 - อนุกรรมการด้านป้องกันยาเสพติดของสภา กทม.
 - วิทยากรให้สำนักอนามัย ในการนำผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน

ผลิตรายการ : 1. กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนภาคปฏิบัติ
 2. หนูจำ...ไม่ต้องร้องไห้
 3. วิธีการบริหารไร่รั้ว
 4. เพื่อลูกรักปลอดภัย
 5. งานวิจัย ศึกษาสภาพการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในโรงเรียน กทม. ปี 2541

ชื่อ : นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ
 ตำแหน่ง : ศึกษานิเทศก์ ระดับ 7 กรุงเทพมหานคร
 ฝ่ายนิเทศระดับก่อนประถมและมัธยมศึกษา
 หน่วยงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
 การศึกษา : ปริญญาโทจิตวิทยาการศึกษา มศว.ประสานมิตร
 ผลงาน : - ครูดีเด่นแนว 3 ปีซ้อน ตั้งแต่ปี 2532 - 2534
 - ดูแลด้านการศึกษาระดับอนุบาล และมัธยมของกรุงเทพมหานคร

ชื่อ : นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์
 ตำแหน่ง : อาจารย์ 2 ระดับ 7
 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ
 การศึกษา : กศบ. เอกภาษาอังกฤษ
 ผลงาน : - ครูผู้นำยุวกาชาดดีเด่น กรุงเทพมหานคร

- ครูแกนนำดีเด่นโครงการอาสาภาค นักเรียนแกนนำต้านภัยยาเสพติด
- วิทยากรหลักสูตรขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ชื่อ : นางรัชณี ภูมิแดนดิน
 ตำแหน่ง : ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ
 โรงเรียนวัดแป้นทอง สังกัดกรุงเทพมหานคร
 การศึกษา : - ครุศาสตร์บัณฑิต จากวิทยาลัยครูสงขลา
 - ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ผลงาน : - สอบผ่านและได้รับคัดเลือกให้รับตำแหน่ง “ หัวหน้าค่ายย่อย ” ของงาน
 ชุมนุมลูกเสือโลก ครั้งที่ 20 ที่จัดในประเทศไทยปลายปี 2545

รายละเอียดการจัดอบรมครูโครงการ Lions-Quest

รายละเอียดการจัดอบรมครูโครงการ Lions-Quest ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2542 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 สามารถสรุปได้ดังนี้

- ปี พ.ศ. 2542 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 256 คน จาก 90 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2543 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 251 คน จาก 84 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2544 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 949 คน จาก 187 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2545 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 374 คน จาก 112 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2546 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 655 คน จาก 90 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2547 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 348 คน จาก 161 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2548 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 280 คน จาก 20 โรงเรียน
- ปี พ.ศ. 2549 รวมครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 60 คน จาก 2 โรงเรียน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า โครงการ Lions-Quest มีการอบรมครูอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งจำนวนการฝึกอบรมในแต่ละปีนั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ จำนวน 949 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 , ปี พ.ศ.

- 2546 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 2 คือ จำนวน 655 คน คิดเป็นร้อยละ 20.64, ปี พ.ศ.
 2545 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 3 คือ จำนวน 374 คน คิดเป็นร้อยละ 11.78, ปี พ.ศ.
 2547 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 4 คือ จำนวน 348 คน คิดเป็นร้อยละ 10.96, ปี พ.ศ.
 2548 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 5 คือ จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 8.82, ปี พ.ศ.
 2542 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 6 คือ จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 8.06, ปี พ.ศ.
 2543 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับที่ 7 คือ จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 7.91 และปี พ.ศ.
 2549 มีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเป็นอันดับน้อยที่สุด คือ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 1.89

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1. เพื่อให้ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนไปในทางที่ดี
2. เพื่อช่วยให้เยาวชนพัฒนาพฤติกรรมที่ดี เช่น การมีวินัยในตนเอง การคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่ถูกต้อง
3. เพื่อให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และชุมชน
4. เพื่อให้โอกาสเยาวชนได้ฝึกการเป็นพลเมืองดี โดยการให้ความร่วมมือและทำประโยชน์ต่อผู้อื่น
5. เพื่อช่วยให้เยาวชนสามารถต้านทานแรงกดดันที่ไม่ดีและสามารถเติบโตขึ้นโดยปราศจากสารเสพติด
6. เพื่อเชิดชูความหลากหลายและส่งเสริมการเคารพตนเองและผู้อื่น

สำนักงานโครงการ

156 ถนนสุขุมวิท 55 (ทองหล่อ) แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ : 02-714-9088 ต่อ 352, 353

โทรสาร : 02-381-1832

ผู้ประสานงาน : คุณปราณี เขียมบุญเสริฐ

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัย

2.1 รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ ประธานโครงการ, วิทยากร, ครูและนักเรียน ผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่นักเรียนของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน โดยผู้วิจัยนำรูปแบบการสื่อสารมาเป็นกรอบในการวิจัย 4 ประการ ด้วยกันคือ

1. ทิศทางการสื่อสาร
2. ลักษณะการสื่อสาร
3. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร
4. ทิศทางการไหลของข่าวสาร

และประกอบด้วย ประเภทของสื่อที่ใช้และวิธีการเผยแพร่สื่อในการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน

รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน

ซึ่งรูปแบบการสื่อสารสามารถจำแนกได้ดังนี้

- ทิศทางการสื่อสาร

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนของคุณไปสู่ผู้เรียนนั้น มีทิศทางการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ระหว่างครูกับนักเรียน

โดยการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนจะเริ่มจากครูจะอธิบายเล่าถึงความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน จากนั้นครูจะเข้าสู่เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โดยการอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจในเนื้อหาต่างๆ เมื่อนักเรียนได้รับทราบและเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจก็จะสามารถซักถามครูได้ทันที และครูจะอธิบายให้นักเรียนฟังอีกครั้ง ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) โดยมีวิธีการดังนี้

1. การยกตัวอย่างจากสิ่งที่ใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยนำเข้าสู่เนื้อหาของหลักสูตรอีกที
2. ครูให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทันที แล้วอธิบายเพิ่มเติม

“...ถ้าไม่เข้าใจจะให้โอกาสซักถามทันที พอเข้าใจ ณ.ตรงนั้นแล้ว บางทีเรามาตรวจดูที่ผลงานของเขาเราจะรู้ว่าเขาไม่เข้าใจจะเรียกเขามาถาม มาคุยทันที บางทีจะต้องจัดคู่มือดีประกบกัน...”

(สัมภาษณ์ นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์จะให้โอกาสในการถาม และจะให้เราดูโครงการของรุ่นพี่ปีก่อนๆ...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฐธิดา สาหาราย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม,

1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์จะวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตรนั้นให้นักเรียนฟังและอธิบายเน้นให้มากขึ้น...”

(สัมภาษณ์ ด.ช. จารุวัช บุญชู, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์จะอธิบายโดยการยกตัวอย่างที่ง่ายกว่าและใกล้ตัว ทำให้ผมเข้าใจมากขึ้น...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์),

26 มกราคม 2549.)

“...อธิบายจากสิ่งที่ใกล้ตัว โยงจากสิ่งที่ง่ายก่อน เอาเรื่องที่เราเห็นตามข่าว ตามสื่อ เพราะเด็กมักจะบริโภคสื่อมากกว่าทฤษฎี พอโยงเข้าจนเห็นว่าเขาน่าจะเข้าใจแล้ว เราก็นำเขากลับเข้ามาสู่เนื้อหา...”

(สัมภาษณ์ นางสาวสุชีลา วิเศษสม, ครูโรงเรียนวิชูทิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...เมื่อเขาเริ่มไม่เข้าใจเราจะให้เขาลงมือปฏิบัติทำเดี๋ยวนั้น แล้วอธิบายเพิ่มเติม...”

(สัมภาษณ์ นางสาวผ่องจิต เณรจิตร, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

แผนภาพที่ 7 แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารแบบสองทางระหว่างครูกับนักเรียน



ดังนั้นการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) จึงเกิดขึ้นระหว่างที่มีการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

- **ลักษณะการสื่อสาร**

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้นมี 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารที่เป็นทางการ (Formal communication) และการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ (Informal communication)

ลักษณะการสื่อสารที่เป็นทางการ คือ การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน ซึ่งครูจะมีการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นขั้นตอนตามลำดับ คือ ครูจะสอนนักเรียนจากเนื้อหาบทที่ 1 ถึง บทที่ 7 ตามระดับ และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนตามแต่ละเนื้อหาในแต่ละบทของหลักสูตร

ส่วนการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการสื่อสารระหว่างนักเรียนด้วยตนเอง ได้แก่ เมื่อครูให้นักเรียนจัดแบ่งกลุ่มทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ นักเรียนจะมีการสื่อสารกันอย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้น คือ จะเป็นการพูดคุยเพื่อการจัดแบ่งกลุ่มทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ครูมอบหมายให้ , นักเรียนพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายจากครู, เมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน เพื่อนนักเรียนที่เข้าใจจะพูดอธิบายด้วยภาษาของเด็กๆ ด้วยกันเอง ทำให้เข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

“...จะถามว่าเด็กไม่เข้าใจตรงไหน แล้วก็อธิบาย แต่ส่วนมากจะให้เพื่อนๆ ในชั้นเรียนตอบ อธิบายให้ฟัง แล้วเราจะเป็นคนคอยตอบ อธิบายเสริม...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน (ปทุมวิทยานุสรณ์),

26 มกราคม 2549.)

ซึ่งการสื่อสารลักษณะนี้นักเรียนมีระดับในการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากกว่าในลักษณะที่เป็นทางการ เพราะเป็นการสื่อสารในกลุ่มนักเรียนที่มีความสนิทสนมกัน และไม่มีแบบแผนในการสื่อสาร จึงทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่าลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ (Informal Communication) มีส่วนสำคัญในการที่จะดึงให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ มากกว่าลักษณะการสื่อสารที่เป็นทางการ (Formal Communication)

● สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น มีทั้งการสื่อสารโดยใช้เชิงวัจนภาษา (Verbal Communication) และเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) แต่มีส่วนในเชิงวัจนภาษา (Verbal Communication) มากกว่า เนื่องจากการสื่อสารระหว่างครูและ

นักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้นเป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นออกมา ความคิดเห็นนั้นย่อมแสดงออกออกมาเป็นคำพูด

แต่อย่างไรก็ตามการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนี้แม้จะเป็นการสื่อสารกลุ่ม แต่ครูและนักเรียนก็สามารถเห็นหน้าค่าตากันได้ ดังนั้น อวัจนภาษา (Nonverbal Communication) จึงเข้ามาเกี่ยวข้องของการสื่อสารเช่นกัน คือ เมื่อมีการโต้แย้งทางด้านความคิดเห็นของนักเรียนในการทำงาน ซึ่งถ้าหากทำทางน้ำเสียงของนักเรียนที่จะมีอาการไม่ค่อยพอใจ ครูก็จะทำการควบคุมการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างราบรื่น หรือ ครูอาจจะสังเกตเห็นพฤติกรรมของนักเรียนว่ามีความเข้าใจต่อเรื่องที่ตนสอนหรือไม่ หากไม่เข้าใจก็จะได้ทำการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ

“...ถ้าดูแล้วเหมือนเห็นว่านักเรียนเริ่มไม่เข้าใจ ก็จะพยายามที่จะอธิบายให้พวกเขาเข้าใจมากที่สุด...”

(สัมภาษณ์ นายสิงหา สุวรรณศรี, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

อวัจนภาษา (Nonverbal Communication) นี้เข้ามามีบทบาทเสริมวัจนภาษา (Verbal Communication) เกี่ยวกับปฏิกริยาของผู้รับสารว่ามีความรู้สึกอย่างไรกับสารที่ได้รับ หากปฏิกริยาบ่งบอกว่าการสื่อสารนั้นยังไม่สัมฤทธิ์ผล ผู้ส่งสารก็จะทำการเปลี่ยนแปลงวัจนภาษา (Verbal Communication) ให้เข้าใจต่อผู้รับสารต่อไป

- ทิศทางการไหลของข่าวสาร

การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มีทิศทางการไหลของข่าวสารทั้ง 3 ลักษณะ คือ

การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down communication)

การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up communication)

การสื่อสารในแนวนอนหรือแนวราบ (Horizontal communication)

การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นการที่ครูได้รับความรู้จากการอบรมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจากวิทยากร แล้วนำความรู้ที่ได้มาสอนแก่นักเรียน เป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down communication) เพราะ นักเรียนเป็นบุคคลที่มีสถานะทางความรู้ที่ต่ำกว่าครู นักเรียนไม่มีความรู้ทางด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนมาก่อน ครูจึงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน

แผนภาพที่ 8 แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่างระหว่างครูกับนักเรียน



เมื่อนักเรียนได้รับการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแล้ว นักเรียนมักจะมีคำสั่งเสีย ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูได้สื่อสาร ถ่ายทอดมาสู่ตนเอง นักเรียนจะทำการถามอาจารย์ถึงข้อสงสัย ความไม่เข้าใจที่ตนเองกำลังประสบอยู่ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวจะเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up communication) คือ นักเรียนเป็นผู้ที่มีสถานะความรู้ที่ต่ำกว่าครู ครูจะเป็นบุคคลที่คอยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งต่างๆ เมื่อเวลาที่นักเรียนมีข้อสงสัย ไม่เข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่ครูได้สอนไป

“...สอบถามอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้สอนนั้นก็อธิบายให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม...”

(สัมภาษณ์ นางสาวปิยวรรณ เกิดแดง, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์,

31 มกราคม 2549.)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 9 แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารจากล่างขึ้นบนระหว่างครูกับนักเรียน



บางครั้งเวลาที่นักเรียนเกิดข้อสงสัย เกิดความไม่เข้าใจ นักเรียนจะมีการปรึกษาหารือกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือการสื่อสารพูดคุยกันเพื่อปรึกษางานที่ทำกันอยู่ ซึ่งเป็นการสื่อสารแนวราบ (Horizontal communication) เพราะ นักเรียนมีตำแหน่งที่เท่าเทียมกัน

แผนภาพที่ 10 แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารแนวราบระหว่างนักเรียนกับนักเรียน



ประเภทของสื่อและวิธีการเผยแพร่สื่อ

1. สื่อบุคคล

1.1 ครู

ในทั้ง 5 โรงเรียน จะมีครูประจำโรงเรียน ซึ่งจะมีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ดังนั้น ครูจึงเป็นสื่อบุคคล ในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิต สำหรับเยาวชน เมื่อนักเรียนเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือนักเรียนมาขอคำปรึกษาเป็นการส่วนตัวนอกห้องเรียน

สื่อบุคคล

วิธีการเผยแพร่

ครูประจำแต่
ละโรงเรียน



ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
เมื่ออยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะสื่อบุคคลจะมีบทบาท คือ เป็นผู้ออกกฎระเบียบและนโยบาย รวมทั้งการอนุมัติโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โดยผู้บริหารจะใช้วิธีการสื่อสารทั้งในรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารแบบกลุ่ม สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การเรียกครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มาพบเพื่อรับมอบนโยบายด้วยตนเอง สำหรับการสื่อสารแบบกลุ่มนั้น คือ การประชุมเพื่อชี้แจงหรือมอบนโยบายกับบุคคลต่างๆ ในโรงเรียน ได้แก่ การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน, การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูทุกคนในโรงเรียน และการประกาศของผู้บริหารให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้ทราบโดยตรง

สื่อบุคคล

ผู้บริหารโรงเรียน



วิธีการเผยแพร่สื่อ

- ออกกฎระเบียบและมอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ในรูปแบบ
- การสื่อสารระหว่างบุคคล** ได้แก่
- การมอบนโยบายให้กับครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนด้วยตนเอง
- การสื่อสารแบบกลุ่ม** ได้แก่
- การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน
 - การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูทุกคนในโรงเรียน
 - การประกาศของผู้บริหารให้นักเรียนทุกคนทราบ

1.3 เจ้าหน้าที่ตำรวจ

จาก 4 ใน 5 โรงเรียนที่ทำการศึกษานั้น ยกเว้นโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในแต่ละสัปดาห์ จะมีการเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีท้องที่ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องของ ยาเสพติด โดยการพูดให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด, โทษของยาเสพติด, ลักษณะของ ยาเสพติดชนิดต่างๆ ซึ่งมีการนำยาเสพติดของจริงมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ดู ,บทลงโทษของผู้ที่ ขายและเสพยาเสพติด เป็นต้น

“...ทุกสัปดาห์ทางโรงเรียนจะเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีท้องที่มาให้ความรู้แก่นักเรียน เกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีการนำตัวอย่างยาเสพติดมาให้ให้นักเรียนได้ดูกัน และหลังจากการบรรยายจบ มีการให้นักเรียนร่วมกันตอบปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจิรัชมัย ดลชม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

สื่อบุคคล

วิธีการเผยแพร่

เจ้าหน้าที่



ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

ตำรวจ

แก่นักเรียน ทุกสัปดาห์

ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสื่อบุคคลที่โรงเรียนได้จัดเชิญมาเองเพื่อเป็นการเสริมเนื้อหาหลักสูตร ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนในบทที่ 6 คือ การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด

2. สื่อเฉพาะกิจ

2.1 โปสเตอร์

สื่อโปสเตอร์ที่เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ได้แก่ โปสเตอร์คำคม เช่น คนที่ชอบคนอื่น ก็คือคนที่คนอื่นชอบ, เมื่อคุณทำดีกับผู้อื่น คุณทำดีที่สุดกับตนเอง, เราต่างมี เอกลักษณ์ แต่เราก็มีความคล้ายคลึงกัน, คุณไม่จำเป็นต้องดับเทียนของฉัน เพื่อจะให้เทียนของตนเอง มีแสงสุกสว่างขึ้น, ที่นี่ไม่มีคนแปลกหน้า มีแต่เพื่อนที่เรายังไม่เคยพบมาก่อน เป็นต้น ซึ่งในคำคมที่

ยกตัวอย่างมานั้นจะเป็นคำคมที่เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนในบทที่ 4 คือ การปรับปรุงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน เป็นการใช้สื่อโปสเตอร์คำคมในการสอนใจนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ตระหนักแล้วนำไปปฏิบัติ โปสเตอร์ดังกล่าวจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ โปสเตอร์ที่ครูจัดทำ และโปสเตอร์ที่นักเรียนจัดทำ ซึ่งโปสเตอร์จะติดไว้ตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ได้แก่ ที่ห้องเรียนทุกห้อง, ห้องกิจกรรม, และบอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

สื่อเฉพาะกิจ

วิธีการเผยแพร่

โปสเตอร์



ติดโปสเตอร์ตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน

ได้แก่

- ห้องเรียนทุกห้อง
- ห้องกิจกรรม
- บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

ซึ่งโปสเตอร์ที่ครูนำมาใช้กับนักเรียนนั้น จะเป็นโปสเตอร์ที่มีรูปแบบเดียวกับที่วิทยากรใช้ในการจัดอบรมครู คือ จะเป็นโปสเตอร์ที่วิทยากรจัดทำขึ้นเองอย่างง่าย คือ เป็นแผ่นกระดาษที่เขียนคำคมด้วยปากกาเมจิกสี และจะติดไว้หน้ากระดานหน้าห้องที่จัดการอบรมเพื่อให้ทุกคนที่ได้เข้าร่วมการอบรมมองเห็นกันได้ชัดเจนทุกคน

2.2 ใบงาน

ครูจะให้ใบงานนักเรียนเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ตามคำสั่งที่มีอยู่ในใบงาน เช่น เมื่อเราอย่างเข้าสู่วัยรุ่น เราจะต้องเจอกับปัญหาต่างๆ มากมาย ให้นักเรียนยกตัวอย่างว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และนักเรียนมีวิธีการที่จะแก้ปัญหายังไง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มให้ช่วยกันคิดแล้วนำมารายงานหน้าห้องเรียน

สื่อเฉพาะกิจ

วิธีการเผยแพร่

ใบงาน



ให้นักเรียนทำตามคำสั่งที่มีอยู่ในใบงาน

ซึ่งใบงานจะเป็นสื่อที่ครูจัดทำเสริมขึ้นมา เพื่อใช้เป็นสื่อในการสอดแทรกหลักสูตรทักษะชีวิต สำหรับเยาวชน สิ่งที่สอดแทรก เช่น ให้นักเรียนได้หัดคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยการใ้ นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ตามคำสั่งที่มีอยู่ในใบงานนั้นๆ

2.3 เสียงตามสาย

การใช้เสียงตามสายในโรงเรียนนั้น เป็นการกระจายเสียงไปทั่วทั้งโรงเรียน ซึ่งเรื่องที่กระจายเสียงไปนั้นแบ่งเป็นดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับความรู้ต่างๆ รอบตัว ซึ่งเป็นความรู้ที่สอดแทรก เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนเข้าไปด้วย เช่น โฆษณาของยาเสพติด, การช่วยเหลือเพื่อน ที่ถูกต้อง, การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น เป็นต้น
2. การประกาศชื่นชมนักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ซึ่งเป็นการแสดงความชื่นชมแก่นักเรียนผู้นั้น ทำให้เข้ามามีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งทำให้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนคนอื่นอยากที่จะทำความดีบ้าง เพื่อที่จะได้รับการยกย่อง ชมเชยจากบุคคลรอบข้าง

สื่อเฉพาะกิจ

วิธีการเผยแพร่

สื่อเสียงตามสาย



เผยแพร่ความรู้รอบตัวและการประกาศ
ชื่นชมนักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่
โรงเรียน

ซึ่งเป็นสื่อที่เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One – way communication) คือ เป็นการสื่อสาร จากครูไปสู่ นักเรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน

2.4 สื่อวีซีดี

สำหรับสื่อวีซีดี จะแบ่งเป็น วีซีดีให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น สำหรับวีซีดีเกี่ยวกับยาเสพติด จะเป็นวีซีดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดชนิดต่างๆ ว่ามีลักษณะ รูปร่างเป็นอย่างไร โฆษณาของยาเสพติด ผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากเสพยาเสพติด ลักษณะของบุคคลที่น่าจะ

ติดยาเสพติด ซึ่งในวิธีที่ดีจะมีภาพประกอบ คือ ภาพของยาเสพติดชนิดต่างๆ, ลักษณะของผู้เสพยาเสพติด ส่วนวิธีที่ดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น จะเป็นวิธีที่ดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งจะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของทั้งเพศหญิงและเพศชาย การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องต่อเพศตรงข้าม การควบคุมและการแสดงออกของอารมณ์ที่ถูกต้อง ซึ่งจะเปิดให้นักเรียนได้ดูในชั่วโมงที่สอนหลักสูตรเนื้อหาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน หรือในวิชาที่นำเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสอดแทรก ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ ที่จะมีเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่นและเรื่องของยาเสพติด

“...ไม่ได้ลงเต็มรูปแบบ แต่ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่สอนอยู่จะมีเรื่องอวัยวะ เรื่องชาย หญิง เราก็จะนำไปสอดแทรกเพิ่มเติมเข้าไปให้เด็กรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ให้เด็กห่วงแหนสิ่งสงวนของเรา ให้เด็กรักษานวลสงวนตัว...”

(สัมภาษณ์ นางสาวสุชีลา วิเศษสม, ครูโรงเรียนวิชูทิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

สื่อเฉพาะกิจ

วิธีการเผยแพร่

วิธีดีเกี่ยวกับยา

ใช้เผยแพร่ใน :

เสพติดและการ



- ชั่วโมงที่สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับ

เปลี่ยนแปลงของ

เยาวชน

วัยรุ่น

- ชั่วโมงวิทยาศาสตร์

ซึ่งเป็นสื่อที่ครูจัดทำมาเพิ่มเติมเพื่อเสริมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนให้นักเรียนเห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น เพราะนักเรียนสามารถเห็นได้ทั้งภาพและได้ยินเสียงประกอบ

3. สื่อกิจกรรม

3.1 กิจกรรมในช่วงโมงเรียน

สำหรับสื่อกิจกรรมนั้น จะเป็นกิจกรรมในช่วงโมงเรียน ได้แก่ เกมส, บทบาทสมมติ จะเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติร่วมกัน ฝึกทักษะให้เด็กมีความสามัคคี กลมเกลียว, ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, กล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก

เกมสที่นำมาให้นักเรียนได้เล่นกันนั้นจะเป็นเกมสที่ครูได้รับการถ่ายทอดมาจากวิทยากรในวันที่เข้าร่วมการอบรม ได้แก่

1. เกมสสร้างความคุ้นเคย ครูให้นักเรียนยืนล้อมกันเป็นรูปวงกลม และนำลูกบอลกระดาศหรือที่เรียกกันว่า “เปเปอร์บอล” ออกมา 1 ลูก อธิบายให้ฟังว่าเมื่อโยนเปเปอร์บอลไปที่ใคร ให้คนๆ นั้นรับและพูดแนะนำตัวเอง และสิ่งที่ประทับใจ แล้วให้โยนต่อไปให้คนอื่น ทำอย่างนี้จนครบทุกคน จากนั้นก็เพิ่มลูกบอลเป็น 3 ลูก รวมเป็น 4 ลูก โยนโยนแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกคน แต่มีกติกาว่าให้ทุกคนโยนหาคนที่เราโยนให้ตั้งแต่ครั้งแรกตลอดและรับจากคนที่เราได้รับครั้งแรกเท่านั้น ห้ามโยนให้ผิดคนและรับจากผิดคน เกมสนี้เป็นการกระตุ้นให้ทุกคนต้องจำและตื่นตัวตลอดเวลาเพื่อไม่ให้โยนไปให้ผิดคนและรับบอลผิดพลาด ซึ่งเกมสนี้เป็นการฝึกทักษะนักเรียนทางด้านการจดจำ การฟัง การตื่นตัว การมีสมาธิ ความมั่นใจในตนเองและภูมิใจในสิ่งที่พูดเพราะว่ามีคนฟัง

2. เกมสการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ครูให้นักเรียนทุกคนยืนล้อมเป็นวงกลม และให้จับคู่กัน ให้คนหนึ่งพูดไปเรื่อยๆ แต่อีกคนไม่ฟัง เกมสนี้จะแสดงให้เห็นว่าจะรู้สึกละอายใจอย่างไรเมื่อเราพูดแล้วมีคนไม่ฟังเรา และจะเกิดผลเสียอย่างไรเมื่อเราไม่ฟังในสิ่งที่อีกคนพูด จากนั้นให้สลับบทบาทโดยให้คนหนึ่งพูดและให้อีกคนหนึ่งตั้งใจฟังแล้วให้คนฟังนั้นออกมาพูดว่าคนที่พูดเมื่อก็เขาพูดอะไรให้เราฟังบ้าง ซึ่งเกมสนี้เป็นการฝึกทักษะนักเรียนทางด้านการฟัง การจับใจความ และการพูดต่อที่สาธารณะ

3. เกมสการเรียนรู้อย่างมีความสุข จะเป็นเกมสที่ครูจะให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วทำตามคำสั่งที่ครูให้ เช่น ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดคำคมแล้วนำมาเสนอหน้าห้อง โดยครูจะเป็นผู้ที่เตรียมและแจกอุปกรณ์ให้ ได้แก่ กระดาศ ปากกา และสก็อตเทป ซึ่งเป็นการให้นักเรียนทุกคนได้ช่วยกันคิด และแบ่ง

หน้าที่ในการทำงาน เกมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านความคิด การเสนอความคิดเห็นร่วมกัน ความสามัคคี การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียน

4. เกมสล็อตสลักกระเบิด จะเป็นเกมที่เน้นทางด้านการคิดวิเคราะห์ โดยครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มยืนขึ้นแล้วให้ทุกคนจับมือกันโดยที่มือขวาจับกับมือขวาคนอื่น และมือซ้ายก็จับกับมือซ้ายของคนอื่นที่ไม่ซ้ำกับคนที่เราจับมือขวาเขา จนครบเมื่อครบนั้นทุกคนก็จะพันกันแน่น วนวายเป็นก้อน หลังจากนั้นครูจะให้นักเรียนทุกคนนั้นแก้มัดให้กลายเป็นวงกลมวงใหญ่แค่เพียงวงเดียว โดยการไม่ให้ปล่อยมือทั้ง 2 ข้าง จากคนที่เราจับมือด้วย เกมนี้เป็นการฝึกทักษะนักเรียนทางด้านการทำตามกติกา ความคิดวิเคราะห์ การที่กล้าจะเผชิญกับปัญหา และการแก้ปัญหา การที่จะแก้มัดครั้งนี้ได้ก็คือต้องให้ทุกคนค่อยๆ บิดตัว หรือหมุนตัวไปตามมือเพื่อให้สามารถคลายปมให้กลายเป็นวงกลมใหญ่ได้

ส่วนบทบาทสมมตินั้น จะเป็นกิจกรรมในห้องเรียนที่ครูจะให้นักเรียนออกมาแสดงละครหน้าห้อง ซึ่งครูจะเป็นคนกำหนดหัวข้อเรื่องแล้วให้นักเรียนจัดกลุ่มออกมาแสดง ซึ่งการให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมตินั้น เป็นการฝึกทักษะนักเรียนทางด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น, ความสามัคคี กลมเกลียว, การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น, การแสดงความคิดเห็น, ความคิดสร้างสรรค์, การแสดงออก

สื่อกิจกรรม

กิจกรรมในชั่วโมงเรียน

- เกมสล็อต
- บทบาทสมมติ

วิธีการเผยแพร่

ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเล่นเกมส์และแสดงบทบาทสมมติ

ซึ่งสื่อกิจกรรมที่ครูนำมาใช้กับนักเรียนนั้น ได้แก่ เกมสล็อตและบทบาทสมมตินั้น เป็นกิจกรรมที่ครูนำมาจากการเข้าอบรมจากวิทยากร ซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกับที่วิทยากรนำมาใช้ในการอบรมครู

4. สื่ออินเทอร์เน็ต

สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่ครูจะให้นักเรียนใช้ค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ แล้วนำมานำเสนอ เช่น ครูให้ค้นคว้าเกี่ยวกับเกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนก็จะใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับยาเสพติด โดยนักเรียนจะนำเนื้อหาและรูปภาพในอินเทอร์เน็ตมานำเสนอแก่ครูและเพื่อนนักเรียนหน้าห้อง สื่ออินเทอร์เน็ตนั้นจะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

วิธีการเผยแพร่

สื่ออินเทอร์เน็ต



นักเรียนเข้าไปค้นคว้าข้อมูลแล้วนำมา
เสนอหน้าห้อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมครูโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน (Skills for Adolescence) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2548 และวันอาทิตย์ที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ณ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา โดยได้รับการอบรมจาก นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์ ซึ่งรับหน้าที่เป็นวิทยากรในการอบรมครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการเข้าอบรมร่วมกับคณะครูโรงเรียนนวมินทราชูทิศ บดินทรเดชา จำนวน 50 คน ซึ่งมีกำหนดการเป็นดังนี้

วันแรก

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน และรับเอกสาร
09.00 – 09.30 น.	พิธีเปิด กล่าวต้อนรับ แนะนำโครงการ
09.30 – 09.45 น.	เป้าหมายของหลักสูตร
09.45 – 10.15 น.	กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย
10.15 – 10.30 น.	การสร้างข้อตกลงร่วมกัน
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	แบ่งกลุ่มศึกษาเอกสารหลักสูตร
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00 – 14.30 น.	ศึกษาเอกสารหลักสูตร (ต่อ)
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 15.45 น.	การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนอย่างมีความสุข การคิดวิเคราะห์
15.45 – 16.00 น.	สรุปกิจกรรมประจำวัน

วันที่สอง

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.30 น.	ทบทวนกิจกรรมวันแรก
09.30 – 10.30 น.	เตรียมสาริตถการสอน
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	สาริตถการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.30 น.	สาริตถการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)
14.30 – 14.45 น.	ไขข้อข้องใจ
14.45 – 15.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.00 – 15.30 น.	มอบวุฒิบัตร / ปิดการอบรม

สรุปการเข้าร่วมการอบรมทั้ง 2 วัน ตามลักษณะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กิจกรรมสร้างความรู้ความคุ้นเคย

กิจกรรมสร้างความรู้ความคุ้นเคยเป็นกิจกรรมแรก โดยวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมการอบรมยืนล้อมกันเป็นรูปวงกลม และนำลูกบอลกระดาษ หรือที่เรียกกันว่า “เปเปอร์บอล” ออกมา 1 ลูก อธิบายให้ฟังว่าเมื่อโยนเปเปอร์บอลไปที่ใคร ให้คนๆ นั้นรับและพูดแนะนำตัวเอง อาชีพ และสิ่งที่ประทับใจ แล้วให้โยนต่อไปให้คนอื่น ทำอย่างนี้จนครบทุกคน จากนั้นก็เพิ่มลูกบอลเป็น 3 ลูก รวมเป็น 4 ลูก โยนโยนแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนครบทุกคน แต่มีกติกาว่าให้ทุกคนโยนหาคนที่เราโยนให้ตั้งแต่ครั้งแรกตลอดและรับจากคนที่

เราได้รับครั้งแรกเท่านั้น ห้ามโยนให้ผิดคนและรับจากผิดคน จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมนี้เป็นการกระตุ้นให้ทุกคนต้องจำและตื่นตัวตลอดเวลาเพื่อไม่ให้โยนไปให้ผิดคนและรับบอลผิดพลาด การทำแบบนี้จะทำให้ทุกคนจำชื่อกันได้ง่ายขึ้นอย่างน้อยก็จำได้ว่าใครจะรับบอลก่อนหน้าเรา เราต้องรอรับบอลจากใครแล้วต้องส่งต่อไปให้ใคร ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านการจดจำ การฟัง การตื่นตัว การมีสมาธิ ความมั่นใจในตนเองและภูมิใจในสิ่งที่พูดเพราะว่ามีคนฟัง เหตุที่ให้ใช้เปเปอร์บอลก็เพราะว่า เป็นวัสดุที่หาง่าย ราคาไม่แพง สามารถนำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาทำเป็นลูกบอลได้ และเวลาโยนถ้าไปโดนใครก็ไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ วิธีการทำเปเปอร์บอล ก็คือ นำกระดาษมาขยำเป็นก้อนกลมๆ แล้วใช้กระดาษมาห่อด้านนอก และนำสก็อตเทปมาติดรอบๆ ทำให้ได้เปเปอร์บอลที่สมบูรณ์แบบอย่างง่ายดาย

2. การสร้างข้อตกลงร่วมกัน

วิทยากรก็ให้ทุกคนสร้างข้อตกลงร่วมกันสำหรับการอบรมทั้ง 2 วัน สรุปได้ข้อตกลงร่วมกันเป็นจำนวน 3 ข้อ คือ

1. ทุกคนต้องตรงต่อเวลา
2. มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน
3. ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่า เป็นการฝึกทักษะทางด้านความรับผิดชอบต่อข้อตกลงร่วมกัน และการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

3. การศึกษาเอกสารหลักสูตร

ก่อนที่จะมีการศึกษาเอกสารหลักสูตร วิทยากรให้แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 10 คน เพื่อจัดเป็นกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดระยะเวลาในการอบรม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเอกสารของหลักสูตรนำไปแบ่งกันศึกษา โดยแต่ละคนในกลุ่มจะศึกษาแต่ละเรื่องของหลักสูตรไม่ซ้ำกัน เป็นการศึกษารูปแบบจิ๊กซอว์ ที่ทุกคนต่างไปศึกษาเรื่องต่างกันแล้วนำมาประติดประต่อกัน เมื่อทุกคนศึกษาเสร็จแล้วก็จะให้นำมาอธิบายสรุปให้คนอื่นในกลุ่มฟังจนครบทุกคนในกลุ่มของตนเอง จากการ

วิเคราะห์ให้ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านการอ่าน การจับใจความสำคัญ และการพูด นำเสนอต่อที่ประชุม

4. การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากรให้ทุกคนยืนล้อมเป็นวงกลม และให้จับคู่กัน ให้คนหนึ่งพูดไปเรื่อยๆ แต่อีกคนไม่ฟัง วิทยากรได้อธิบายถึงกิจกรรมนี้ว่าเราจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเราพูดแล้วมีคนไม่ฟังเรา และจะเกิดผลเสียอย่างไรเมื่อเราไม่ฟังในสิ่งที่อีกคนพูด จากนั้นให้สลับบทบาทโดยให้คนหนึ่งพูดและให้อีกคนหนึ่งตั้งใจ ฟังแล้วให้คนฟังนั้นออกมาพูดว่าคนที่พูดเมื่อก็เขาพูดอะไรให้เราฟังบ้าง จากการวิเคราะห์ให้ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านการฟัง การจับใจความ และการพูดต่อที่สาธารณะ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการฝึกให้ครูมีทักษะในการฟังที่ดี ซึ่งในที่นี้หมายถึง การให้ครูมีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เพราะเนื่องจากบุคลิกของครูทั่วไปจะคอยแต่พูดและสั่งอย่างเดียว ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ทำให้เกิดผลเสีย คือ นักเรียนจะไม่กล้าที่จะมาขอคำปรึกษากับครูเมื่อเกิดปัญหา ทำให้นักเรียนหาทางแก้ปัญหาเอง ซึ่งอาจเป็นการแก้ปัญหาไปในทางที่ผิด และทำให้เกิดผลเสียต่างๆ ตามมา

5. การเรียนอย่างมีความสุข

ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดคำคมแล้วนำมาเสนอด้านหน้า โดยวิทยากรได้แจกอุปกรณ์ให้ ก็คือ กระดาษ ปากกา และสก็อตเทป ซึ่งเป็นการให้ทุกคนช่วยกันคิดคำคม และแบ่งหน้าที่ในการทำงาน จากการวิเคราะห์ให้ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านความคิด การเสนอความคิดเห็น ร่วมกัน ความสามัคคี การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และทำให้ผู้เรียนมีความสุขที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียน

6. การคิดวิเคราะห์

วิทยากรให้แต่ละกลุ่มยืนขึ้นแล้วให้ทุกคนจับมือกันโดยที่มือขวาจับกับมือขวาคนอื่น และมือซ้ายก็จับกับมือซ้ายของคนอื่นที่ไม่ซ้ำกับคนที่เราจับมือขวาเขา จนครบเมื่อครบนั้นทุกคนก็จะพันกัน แน่น วุ่นวายเป็นก้อน หลังจากนั้นวิทยากรให้ทุกคนนั้นแก้มัดให้กลายเป็นวงกลมวงใหญ่แค่เพียงวง

เดียว โดยการไม่ให้ปล่อยมือทั้ง 2 ข้าง จากคนที่เราจับมือด้วย จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมนี้เป็นการฝึกทักษะทางด้านการทำงานตามกติกา ความคิดวิเคราะห์ การที่กล้าจะเผชิญกับปัญหา และการแก้ปัญหา การที่จะแก้มันครั้งนี้ได้ก็ต้องให้ทุกคนค่อยๆ บิดตัว หรือหมุนตัวไปตามมือเพื่อให้สามารถคลายปมให้กลายเป็นวงกลมใหญ่ได้ ซึ่งกิจกรรมนี้มีชื่อว่า “ถอดสลักระเบิด”

7. การอบรมสั่งสอนที่ถูกต้อง

ให้ผู้เข้ารับการอบรมส่งตัวแทนออกมาหน้าห้องจำนวน 3 คน แล้ววิทยากรมีอุปกรณ์ให้เลือก 3 ชนิด คือ มีด ช้อน ไม้บรรทัดเหล็ก (ฟุตเหล็ก) ซึ่งแต่ละคนจะมีอุปกรณ์ที่เลือกไม่ซ้ำกัน และมีมะม่วงให้คนละ 1 ผล จากนั้นให้ทุกคนนำอุปกรณ์ที่เลือกมาปอกเปลือกมะม่วงแข่งกันว่าใครจะปอกได้เสร็จก่อนกัน โดยมีเวลาให้ 1 นาที ผลที่ได้คือ คนที่ปอกมะม่วงด้วยมีดสามารถปอกได้สวย ไม่มีเปลือกติดที่ผลมะม่วงและปอกได้เร็วที่สุด คนที่ปอกเปลือกมะม่วงด้วยไม้บรรทัดเหล็กไม่สามารถปอกได้เสร็จ ผิวมะม่วงไม่สวยมีรอยแห้ว ขรุขระ และยังมีเปลือกมะม่วงติดที่ผิวอยู่ ส่วนคนที่ปอกด้วยช้อนสามารถปอกได้น้อยสุดเพราะว่าช้อนไม่มีส่วนที่คมเลย ทำให้ผลมะม่วงที่ได้บุบ เบี้ยว ซ้ำ ดูแล้วไม่น่ารับประทาน กิจกรรมนี้เป็นการสื่อออกมาได้ว่าเปรียบเทียบเวลาที่เราอบรม สั่งสอนนักเรียนของเรา นั้น เราควรรู้วิธีการสั่งสอนที่ถูกต้อง เราต้องรู้จักวิทยาของเด็กว่าเขาต้องการอะไร อย่างไร เมื่อเราสอนเขาได้ถูกต้อง ถูกวิธี ผลที่ได้คือ นักเรียนที่ดี เปรียบเสมือนผลของมะม่วงที่ปอกด้วยมีด เพราะการใช้มีดปอกนั้นเป็นวิธีที่ดีและถูกต้องที่สุดที่จะได้มาซึ่งผลของมะม่วงที่สวยงาม ส่วนการปอกด้วยไม้บรรทัดเหล็กและช้อนนั้น ก็เปรียบเสมือนการที่ครูใช้วิธีการอบรมสั่งสอนที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมกับนักเรียน ไม่เข้าใจในความต้องการของเขา ใช้ความรุนแรงกับนักเรียน ทำให้เด็กนั้นไม่สามารถเป็นนักเรียนที่ดีได้อย่างที่ครูได้หวังไว้ เปรียบเสมือนผลมะม่วงที่บุบ เบี้ยว ซ้ำ จากการปอกด้วยไม้บรรทัดเหล็กและช้อนนั่นเอง

8. การสาธิตการสอน

การสาธิตการสอนหน้าห้อง โดยแต่ละกลุ่มจะต้องทำการเตรียมการสอน และมาสาธิตการสอนจริงหน้าห้อง โดยให้กลุ่มอื่นเป็นนักเรียนนั่งฟัง เป็นกิจกรรมที่วิทยากรดูว่าครูที่ได้รับเข้าการอบรมนั้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมทั้ง 2 วันนั้น สามารถนำไปสอนและถ่ายทอดให้แก่นักเรียนของตนเองได้จริง

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยพบว่า ในการอบรมนั้นวิทยากรจะใช้การพูดอธิบายในเนื้อหาของหลักสูตร โดยใช้สื่อร่วมในการอธิบาย เช่น การฉายแผ่นใส กระดาษที่เขียนข้อความอธิบายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อุปกรณ์ที่ใช้ เช่น เปเปอร์บอล ปากกา กระดาษ สก็อตเทป ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ราคาไม่แพง สามารถหาได้ง่าย และทำได้ไม่ยาก เพราะในหลักสูตรจะเน้นให้ครูใช้วัสดุที่หาได้ง่าย มีอยู่รอบๆ ตัว นำมาประยุกต์มาทำเป็นสื่อการเรียนการสอนให้แก่ักเรียน

ระหว่างการอบรมนั้นหากว่ามีครูท่านใดไม่เข้าใจในเนื้อหา กิจกรรม หรือมีข้อข้องใจเกี่ยวกับหลักสูตรนี้ จะเปิดโอกาสให้ซักถามตลอด วิทยากรจะมีวิธีการอธิบาย โดยเริ่มจากขั้นแรก จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมที่เข้าใจอธิบายให้ฟังและวิทยากรจะเป็นผู้เสริมเติมเต็มให้ ขั้นต่อมาหากยังไม่เข้าใจ วิทยากรจะใช้การอธิบายโดยยกตัวอย่างจากสิ่งที่ใกล้ตัว แล้วนำมาเชื่อมโยงสู่ปัญหาที่ครูผู้สอนไม่เข้าใจ ซึ่งน้อยมากที่จะเกิดความไม่เข้าใจในหลักสูตร เพราะว่าในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรนั้น จะมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมได้ทำร่วมกัน ในแต่ละกิจกรรมนั้นก็จะมีแก่นสำคัญของแต่ละหน่วยการเรียนรู้อยู่แล้ว ทำให้ไม่ยากในการเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หากจะไม่เข้าใจจะเป็นการที่ไม่เข้าใจในเรื่องที่จะนำไปถ่ายทอดให้แก่เด็กด้วยรูปแบบใดที่จะให้เด็กนักเรียนนั้นสามารถรับไปได้มากที่สุด เพื่อให้พวกเขาได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการอบรมครูโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ผู้วิจัยพบว่า วิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้แก่ครูเพื่อให้ครูนั้นนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมการอบรม นำไปสอนให้แก่ักเรียนอีกทอดหนึ่ง เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะตรงกับรูปแบบการสื่อสารสองขั้นตอน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 11 แผนภาพแสดงรูปแบบการสื่อสารสองขั้นตอนระหว่างวิทยากร ครู และนักเรียน



จากแผนภาพสามารถอธิบายได้ว่า วิทยากรเปรียบเสมือนเป็นสื่อมวลชน ครูเปรียบเสมือนเป็นผู้นำความคิดเห็น นักเรียนเปรียบเสมือนเป็นประชาชน และมีข่าวสารเปรียบเสมือนเป็นเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ซึ่งวิทยากรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสู่ครู เพื่อให้ครูนำเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสอนให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งครูจะมีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของนักเรียนที่จะนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการเข้าร่วมการอบรมผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่ารูปแบบการสื่อสารระหว่างวิทยากรไปสู่ครูนั้น จะเน้นสื่อบุคคลมากที่สุด คือ วิทยากรจะเป็นผู้ดำเนินการในการอบรม และความเป็นกันเองระหว่างผู้เข้าร่วมการอบรมกับวิทยากรก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทุกคนเรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างเต็มที่

2.2 ประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

บรรยากาศของการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) ของนักเรียนทั้ง 5 โรงเรียน เป็นดังนี้

1. โรงเรียนบางชัน (ปทุมวิทยานุสรณ์)

บรรยากาศการสัมภาษณ์กลุ่มของนักเรียนโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ และมีความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะว่านักเรียนทุกคนที่มาร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มนั้น เป็นนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีจากครู นักเรียนทั้ง 6 คนนั้นล้วนเป็นนักเรียนที่มีหน้าที่เป็นหัวหน้านักเรียน ซึ่งจะคอยช่วยครูสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน ในการสัมภาษณ์กลุ่มนั้น พบว่า นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย และนายนิคม ดาษพิมพ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นผู้นำความคิดเห็นในการตอบคำถาม ทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์กลุ่มนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น ส่วนนักเรียนที่เหลืออีก 4 คน ก็

สามารถที่จะตอบคำถามได้เป็นอย่างดีเหมือนกัน สามารถเสริม เพิ่มเติมจากนายณัฐวัฒน์และนายนิคมได้เป็นอย่างดี

2. โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์

บรรยากาศการสัมภาษณ์กลุ่มของนักเรียนโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยพบว่า ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร นักเรียนมีสมาธิในการตอบคำถามค่อนข้างสั้น เพราะว่า นักเรียนที่มาร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึง 3 คน ซึ่งมีอายุน้อยเกินไปบางครั้งก็ไม่เข้าใจในคำถาม ทำให้ต้องเสียเวลาเป็นอย่างมากในการอธิบาย นักเรียนค่อนข้างมีความสนิทสนมกันจะหวั่นเล่นกันซะมากกว่า และนักเรียนชายที่ครูคัดเลือกมาก็ไม่ใช่ นักเรียนชายแท้ จึงคอยพะวงกับทรงผมและหน้าตาของตนเองตลอดเวลา ทำให้นักเรียนทุกคนคอยแซวกัน ทำให้ขาดสมาธิ แต่จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่านักเรียนที่มีอายุน้อย แม้ว่าจะไม่ค่อยเข้าใจในคำถาม แต่จะตั้งใจมากกว่าพี่ๆ เมื่อไม่เข้าใจจะถามตลอด แล้วให้ผู้วิจัยอธิบายเพิ่มเติม ผู้นำความคิดเห็นในการตอบคำถาม ได้แก่ นายปณิตทัต งามพลกรัง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และด.ญ. พรนภา อ่อนละม้าย นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จะเป็นผู้ที่กล้าพูด กล้าออกความคิดเห็นมากที่สุด ส่วนด.ญ. ศิริพร ใสศิริ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 และด.ช. นพพร พุ่มพวง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีบุคลิกค่อนข้างที่จะขี้อายจึงไม่ค่อยพูดหรือไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นมากนัก

3. โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม

บรรยากาศการสัมภาษณ์กลุ่มของนักเรียนโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ อาจเป็นเพราะว่านักเรียนทุกคนที่มาร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มนั้น เป็นนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีจากครูที่สอนวิชาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน และครูที่สอนวิชาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนของโรงเรียนนี้นั้นเป็นวิทยากรของโครงการ Lion-Quest อีกด้วย ทำให้เด็กสามารถได้รับความรู้จากครูได้อย่างเต็มที่ ทำให้นักเรียนทุกคนสามารถตอบคำถามได้อย่างคล่องแคล่ว และมั่นใจ ผู้นำความคิดเห็นในการตอบคำถาม ได้แก่ ด.ญ. สลักฤทัย พวงหงษ์ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนางสาวอรทัย การหมั่นดี นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนนางสาวธัญญา เหลืองวรัญญ์ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ค่อนข้างที่จะตื่นเต็นจะคอยจับมือกับนางสาวอรทัย ตลอดเวลา แต่ถึงแม้จะตื่นเต็นแต่ก็ตอบคำถามได้อย่างฉะฉาน

4. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

บรรยากาศการสัมภาษณ์กลุ่มของนักเรียนโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ และมีความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ อาจเป็นเพราะว่านักเรียนทุกคนที่มาร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มนั้น เป็นนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีจากครู เพราะนักเรียนทุกคนนั้นเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนดีทุกคน ผู้นำความคิดเห็นในการตอบคำถาม ได้แก่ นายภูมิ สุนทรวรเชษฐ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนายสิทธิ ททรัพย์ศุกด นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่นักเรียนที่เหลืออีก 4 คน ก็ตอบคำถามได้อย่างดีแต่ไม่โดดเด่นเท่า 2 คน ที่กล่าวมา

5. โรงเรียนวิสุทธิศ

บรรยากาศการสัมภาษณ์กลุ่มของนักเรียนโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ และมีความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ ผู้นำความคิดเห็นในการตอบคำถาม ได้แก่ นางสาวจินตนา อินทร์แก้ว นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนางสาววิกานดา พรหมดวง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนนักเรียน 4 คนที่เหลือค่อนข้างที่จะขี้อาย และไม่กล้าที่ตอบคำถาม ทำให้ผู้วิจัยต้องคอยเน้นให้นักเรียนทั้ง 4 คนนี้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ครูที่จะเข้าร่วมการอบรมโครงการ Lion-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น เป็นครูที่สมัครใจที่จะเข้าร่วมการอบรม ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมการอบรม เพราะว่าครูทุกท่านตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมว่าเมื่อนำมาสอนแก่นักเรียนในโรงเรียนของตนเองนั้น จะทำให้เกิดผลที่ดีแก่นักเรียนของตนเอง

“...ก็สมัครใจเอง เพราะว่าไม่มีใครมาบังคับเราได้หรอก คือ ครูใหญ่จะประกาศในที่ประชุมหาผู้ที่สนใจเข้าร่วมอบรม แล้วให้เราไปลงชื่อ ตัวเองก็รู้สึกที่สนใจ คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ไม่มากนักน้อยในการสอนของเรา คือ ตัวพี่คิดว่าเป็นหลักสูตรที่ดีน่าสนใจ อะไรที่ดียุ่ เยี่ยมมันย่อมดีต่อลูกศิษย์เราอยู่แล้ว ถ้าครูใหญ่บังคับเนี่ยะ ครูว่านะไม่เกิดผลดีหรอก เพราะว่าครูที่ไปไม่เต็มใจที่จะไป ก็ไม่น่าจะได้อะไรกลับมาอย่างเต็มที่หรอก...”

(สัมภาษณ์ นางสาวผ่องจิต เถวรจิตร, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบ, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ครูที่เข้าร่วมการอบรมโครงการ Lion-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น เป็นครูที่สอนในวิชาต่างๆ ไม่จำเป็นที่ว่าจะต้องเป็นเพียงครูที่สอนวิชาแนะแนวเท่านั้น ได้แก่ ครูวิชาคณิตศาสตร์, ครูวิชาภาษาไทย, ครูวิชาภาษาอังกฤษ, ครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี, ครูวิชาวิทยาศาสตร์, ครูวิชาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ซึ่งสามารถเห็นได้ว่าครูผู้ให้สัมภาษณ์นั้นเป็นครูที่สอนวิชาที่แตกต่างกันไปดังนี้

โรงเรียนบางขัน (ปรี๊มวิทยานุสรณ์)

- | | |
|-------------------------|------------------------|
| 1. นายปัญญา น้อยผาติ | ครูประจำวิชาคณิตศาสตร์ |
| 2. นางปรีญารวรรณ ปานคาม | ครูประจำวิชาภาษาไทย |

โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์

- | | |
|-------------------------|-------------------------------------|
| 1. นางสาวศรัทธา สงเสริม | ครูประจำวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี |
| 2. นางสาวจิรสมัย ดลชม | ครูประจำวิชาแนะแนว |

โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม

- | | |
|----------------------------|------------------------------------|
| 1. นางสาวณัฐธยาน์ ศักดิ์ | ครูประจำวิชากิจกรรมแนะแนว |
| 2. นางวิวิธวรรณ เกษมทรัพย์ | ครูประจำวิชาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน |

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

- | | |
|---------------------------|--------------------|
| 1. นายสิงหา สุวรรณศรี | ครูประจำวิชาแนะแนว |
| 2. นางสาวผ่องจิต เถวรจิตร | ครูประจำวิชาแนะแนว |

โรงเรียนวิสุทธิ

- | | |
|-------------------------|-------------------------|
| 1. นางประไพ พุ่มเทศ | ครูประจำวิชาภาษาอังกฤษ |
| 2. นางสาวสุชีลา วิเศษสม | ครูประจำวิชาวิทยาศาสตร์ |

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้พบว่าครูที่ได้เข้าร่วมการอบรมโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น มีการนำหลักสูตรมาสอนแก่นักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนสอดแทรกในวิชาอื่นๆ คือ หลักสูตรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่นที่สอนอยู่ก็จะนำหลักสูตรมาเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนวิชาที่สอนอยู่

“...ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่สอนอยู่จะมีเรื่องอวัยวะ เรื่องชาย หญิง เราก็นำไปสอดแทรกเพิ่มเติมเข้าไปให้เด็กรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ให้เด็กห่วงแหนสิ่งสงวนของเรา ให้เด็กรักษามวลสงวนตัว ...”

(สัมภาษณ์ นางสาวสุชีลา วิเศษสม, ครูโรงเรียนวิสุทธิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...มีการเอารูปแบบไลออนส์ควอสต์มาสอดแทรกวิชาที่สอนอยู่ เช่น ให้เด็กรู้จักคิดเปรียบเทียบ โดยการที่เรายกตัวอย่างขึ้นมา...”

(สัมภาษณ์ นางสาวณัฐธยาน์ ศักดิ์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

2. สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนสอดแทรกในวิชาอื่นๆ และสอนเต็มรูปแบบ โดยการจัดเป็นชั่วโมงสอนวิชานั้นโดยเฉพาะ ซึ่งส่วนมากจะนำมาเป็นเนื้อหาการสอนวิชาแนะแนว และชั่วโมงโฮมรูม

“...ใช้ไลออนส์ ควอสต์สอดแทรกในวิชา เกือบทุกวิชาและจะในวิชาแนะแนวและชั่วโมงโฮมรูม ทุกวันศุกร์ จะสอนไลออนส์ควอสต์...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...ที่โรงเรียนจะมีวิชาทักษะชีวิตเพื่อนำหลักสูตรนี้มาสอนโดยเฉพาะ เป็นคาบ 1 ชั่วโมง ทุกสัปดาห์อยู่แล้ว แต่ว่าในวิชาเรียนอื่นๆ ก็มีการสอดแทรกเข้าไปนะ แต่เราจะสอดแทรกให้เข้ากับบทเรียนในวิชานั้น เพราะว่าครูเองก็รับผิดชอบการสอนวิชาหลักสูตรทักษะชีวิตและสอนภาษาอังกฤษ ครูจะดูว่าเนื้อหาไหนสามารถสอดแทรกในวิชาภาษาอังกฤษได้ครูก็จะสอดแทรกเข้าไป แต่ถึงแม้ว่าเนื้อหาไม่ตรงกันก็สามารถสอดแทรกในรูปแบบกิจกรรมได้ แต่ครูจะเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของวิชาภาษาอังกฤษที่เท่านั้นเอง...”

(สัมภาษณ์ นางรวิวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าครูที่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมแล้วนำไปสอนแก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่นั้นจะเป็นครูที่สอนวิชาแนะแนวและครูที่สอนวิชาโฮมรูม เพราะว่าครูได้นำหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสอนแก่นักเรียนได้อย่างเต็มรูปแบบ แต่ครูที่สอนวิชาอื่นจะนำหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสอนสอดแทรกในวิชาเท่านั้น ซึ่งสามารถสอดแทรกเนื้อหาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนในเนื้อหาที่สอดคล้องกับบทเรียนในวิชานั้นๆ เท่านั้น

ในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ได้คิดค้นความรู้และลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการเรียนรู้จนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีความสุขในการเรียน

“...ในการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตเนี่ยจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนะ เพราะครูจะเปิดโอกาสให้เขาเป็นผู้คิด ผู้ทำ ร่วมแสดงออกความคิดเห็น เราจะสามารถสังเกตได้ว่าเขาจะมีความสุขกับการเรียนที่เขาได้มีส่วนร่วม ได้คิดเอง ได้ทำเอง...”

(สัมภาษณ์ นางปริยวรรณ ปานคาม, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...อาจารย์จะสอนให้นักเรียนเป็นผู้ที่ทำอะไรด้วยตนเอง ให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ สอนให้ทำงานกันเอง โดยมีอาจารย์เป็นผู้ปรึกษา ให้คำปรึกษาแก่เรา และแนะนำเมื่อทำผิดพลาด...”

(สัมภาษณ์ นางสาวอรทัย การหมั่นดี, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม,

1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...เวลาคุณครูสอนก็จะหากิจกรรมให้นักเรียนทำเพื่อแสดงความสามารถของนักเรียน เวลาที่หนังสือเรียนมีข้อโต้แย้งกัน คุณครูก็จะถามว่านักเรียนเชื่อเหตุผลของข้อไหน เพราะอะไร แล้วก็ให้อธิบาย เวลาทำกิจกรรมก็จะให้นักเรียนคิดวางแผนงานของตนออกมาเอง...”

(สัมภาษณ์ นางสาวธัญญา เหลืองวรัญญา, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม

, 1 กุมภาพันธ์ 2549)

บทบาทของนักเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนสามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ด้วยตนเอง เพื่อเกิดผลของการเรียนรู้

“...กิจกรรมเน้นการทำงานร่วมกันของเด็ก และมีหัวข้อให้เด็กที่ชัดเจน เช่น หัวข้อปัญหาในโลกปัจจุบัน เด็กจะได้จากหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ให้เด็กส่งตัวแทนออกมานำเสนอว่าปัญหาคืออะไร มีวิธีการแก้ไขอย่างไร เช่น หัวข้อเด็กติดเกมส์...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจิรัชฌัย ดลชม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

2. นักเรียนมีส่วนร่วม โดยให้นักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

“...ให้แบ่งกลุ่มสาธิตการสอนหน้าห้อง โดยให้เขาเลือกบทเรียนจากหนังสือแล้วมาสวมบทบาทสมมติเป็นครูสอนนักเรียน เราจะดูความเข้าใจของเขา ดูว่าเขาสามารถสื่อสารถ่ายทอดได้หรือเปล่า...”

(สัมภาษณ์ นางสาวผ่องจิต เถรจิตร, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

3. นักเรียนเป็นสมาชิกของผู้เรียน โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

“...จะให้นักเรียนทุกคนสลับกันมาพูดหน้าชั้นในหัวข้อปัญหาเรื่องเพื่อน โดยจะให้นักเรียนแต่ละคนพูดเป็นเวลา 5 นาที ให้พูดถึงปัญหาที่เขาต้องเผชิญ แล้วเขามีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีปัญหาเรื่องเพื่อนในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ให้ทุกคนนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้ทุกคนร่วมกันหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด...”

(สัมภาษณ์ นางประไพ พุ่มเทศ, ครูโรงเรียนวิสุทธิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

4. นักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยนักเรียนจะต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินผู้เรียนในกลุ่ม

“...จะมีแบบประเมินให้เขาประเมินผลงานของเขาเองว่าเป็นอย่างไร ว่าเขาควรจะได้กี่คะแนน และให้ประเมินเพื่อนๆ ในกลุ่มของตัวเองด้วยว่ามีส่วนร่วมในการทำผลงานมากน้อยแค่ไหนตามลำดับ ...”

(สัมภาษณ์ นางศรีวรรณ ส่งเสริม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

บทบาทของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. เป็นผู้จัดการ (Manager)

ครูเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

“...จะให้นักเรียนทุกคนแบ่งกลุ่มมาแสดงละครหน้าห้อง โดยจะกำหนดหัวข้อให้แล้วให้พวกเขาไปคิดเนื้อเรื่องเอง แต่ว่าทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดง...”

(สัมภาษณ์ นางสาวผ่องจิต เณรจิตร, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

2. เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นแหล่งความรู้ (Helper and Resource)

ครูให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียนในเวลาผู้เรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพสูง

“...อาจารย์จะให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนเป็นผู้คิดเอง ทำเอง เวลาเราไม่เข้าใจ อาจารย์จะเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะในสิ่งที่เราไม่เข้าใจ ...”

(สัมภาษณ์ นางสาวเพียงหทัย วงษ์เดิม, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชั้น
(ปल्लीวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...ส่วนใหญ่อาจารย์จะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้คิดความรู้ต่างๆ ร่วมกัน โดยมีอาจารย์คอยแนะนำให้ความรู้...”

(สัมภาษณ์ นางสาวพัชรี พรหมพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน
(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

3. เป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอน (Supporter)

ครูให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น

“...บางทีในช่วงโมงเรียนจะให้เขาจัดกลุ่มทำสื่อการเรียนการสอนแล้วให้นำมาสอนเพื่อนๆ หน้าห้อง พี่จะเป็นคนจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้เขา เช่น กรรไกร กระดาษ ปากกา...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจิรสมัย ดลชม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

“...เราจะให้เขาทำกิจกรรมตามใบงาน ซึ่งครูจะเป็นคนทำขึ้นมาเอง...”

(สัมภาษณ์ นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์จะเน้นให้พวกหนูคิดและทำโดยที่อาจารย์จะคอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ...”

(สัมภาษณ์ นางสาวปาลิตา ปัตตาเคศา, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน
(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

4. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor)

ครูคอยตรวจสอบกระบวนการทำงาน ผลงานของผู้เรียนรวมทั้งการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

“...บางทีเราจะรู้ได้เลยว่าเด็กเข้าใจหรือเปล่า โดยเราจะดูได้จากผลงานของเขาที่ทำมาส่งเรา ที่จะพยายามที่จะหมั่นคอยดูผลงานของแต่ละคน พี่จะรู้ว่าต้องสอนเขาอย่างไร เขาถึงจะได้รับความรู้ไปได้มากที่สุด หรือให้เขาเข้าใจมากที่สุด...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจิรสมัย ดลชม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

5. เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน (Co-Learner)

ครูจะทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดผลแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

“...เคยครั้งหนึ่งที่ให้นักเรียนจัดกลุ่มเล่นละครหน้าห้อง โดยที่เราไปร่วมเล่นกับเขาด้วย คือเราจะให้หัวข้อเขาไปแล้วให้เขากำหนดว่าจะให้เราเล่นเป็นอะไร ก็สนุกดีนะเด็กก็ชอบ ทำให้ลดช่องว่างระหว่างครูกับลูกศิษย์ด้วย...”

(สัมภาษณ์ นางสาวผ่องจิต เถมรจิตร, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ก่อนและหลังที่ครูจะสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียนในโรงเรียนของตนนั้น พฤติกรรมของนักเรียนมีความแตกต่างไปจากเดิม คือ

ก่อนที่จะมีการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียน

ก่อนที่ครูจะนำหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนมาสอนแก่นักเรียนนั้น พฤติกรรมของนักเรียนบางคนมีแนวโน้มไปในทางที่เสี่ยง พฤติกรรมเป็นไปในทางลบ สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. นักเรียนไม่เข้าใจในตนเอง ไม่ทราบว่าตนเองต้องการอะไร

คือ นักเรียนไม่เข้าใจในความต้องการของตนเอง ว่าต้องการที่จะทำอะไรต่อไปในอนาคต ทำให้ไม่สามารถวางแผนการดำเนินชีวิต วางอนาคตของตนเองได้

“...ก่อนที่จะสอนทักษะชีวิต เด็กเขาจะไม่เข้าใจว่าตัวเองต้องการอะไร ไม่รู้ว่าจะเรียนต่อดีหรือว่าจะลาออกไปช่วยพ่อแม่ขายของ เพราะว่าเด็กที่โรงเรียนส่วนมากมักจะมาจากครอบครัวที่ฐานะยากจน เด็กมักจะมีความคิดที่สับสนว่าจะเอาอย่างไรดี เรียนต่อหรือไม่เรียนดี...”

(สัมภาษณ์ นางสาวศรียรรณ ส่งเสริม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

2. นักเรียนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ควบคุมตนเองได้

คือ นักเรียนมีความก้าวร้าว อารมณ์ร้อน วู่วาม ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองและควบคุมตนเองได้

“...แต่ก่อนที่จะมีการสอน จะมีนักเรียนชายคนหนึ่ง เป็นเด็กที่มีพฤติกรรมที่ค่อนข้างจะก้าวร้าว รุนแรง มักมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน แต่พอหลังจากที่เขาได้รับการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจากเรา ครูว่าเขาดีขึ้นนะ พฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเขาครูว่าอ่อนลงอย่างเห็นได้ชัด ไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนแล้ว ครูว่าหลักสูตรนี้ช่วยเขาได้มาก ทำให้เขาใจเย็นลง...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน (ปल्लीวิทยานุสรณ์),

26 มกราคม 2549.)

3. นักเรียนไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

คือ นักเรียนขี้อาย ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าที่จะพูด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อสาธารณชน

“...ที่เห็นได้ชัด คือ มีนักเรียนคนหนึ่ง ชื่อ อรทัย เขาเป็นนักเรียนที่ขี้อายมาก ไม่กล้าพูดหน้าชั้น ยิ่งเวลามีคนฟังเยอะๆ ยิ่งไม่กล้า เวลาให้มารายงานหน้าชั้นเรียน เขาจะไม่กล้า เขาจะให้เพื่อนออกมารายงานหน้าชั้นแทน แต่พอครูได้นำหลักสูตรนี้มาสอนเขา ครูว่าเขาเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด เดี่ยวนี้เวลาประชุมผู้ปกครองครูจะให้เขาเป็นตัวแทนของนักเรียนมากแล้วความรู้สึกของลูกๆ ให้พ่อแม่ได้รู้ว่าพวกเขาต้องการอะไร...”

(สัมภาษณ์ นางรวิวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

4. นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง

คือ นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือต่อหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ ไม่มีระเบียบวินัยต่อตนเอง ไม่รักษากฎเกณฑ์ต่างๆ ออกนอกกรอบ ไม่รักษากฎระเบียบของโรงเรียน

“...แต่ก่อนเด็กจะไม่ค่อยทำงานส่ง ต้องคอยจ้ำจี้จ้ำไช พุดแล้วพุดอีกถึงจะทำงานส่ง ต้องขอร้องกันเลยทีเดียวได้ ผมก็จะชอบไปทำสีกันมา เราก็ต้องคอยไล่ให้ไปโกรกสีดำทับ...”

(สัมภาษณ์ นางสาวศรียรรณ ส่งเสริม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

5. นักเรียนไม่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี

คือ นักเรียนไม่สามารถคิดแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดีและสิ่งไหนไม่ดีได้ ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดที่ควรประพฤติปฏิบัติ

“...ก่อนได้เรียนหลักสูตรนี้จากคุณครู เวลาผมทำอะไรผมมักจะไม่ค่อยคิดว่าทำไปแล้วจะผิดหรือถูก อยากทำอะไรก็ทำ ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน (ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

6. นักเรียนไม่มีทักษะในการปฏิเสธ และไม่มีทักษะในการคบเพื่อน

คือ นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะปฏิเสธสิ่งเสพติด เช่น แอบสูบบุหรี่ในห้องน้ำ นักเรียนไม่มีทักษะในการเลือกคบเพื่อน เช่น เพื่อนหนีเรียนไปเล่นเกมสกีตามกันไป ไม่มีการห้ามปรามกัน เป็นต้น และชักจูงเพื่อนไปในทางที่ไม่ดี เช่น ชักชวนเพื่อนให้สูบบุหรี่ ไม่มีการช่วยเพื่อนอย่างถูกวิธี ช่วยเพื่อนปิดบังความผิด

“...ก่อนที่จะสอนหลักสูตรนี้แก่พวกเขา จะมีเด็กผู้ชายกลุ่มหนึ่งจะชอบสูบบุหรี่มาก ชอบแอบไปสูบบุหรี่ในห้องน้ำ พอเราจับได้ก็เรียกมาถามว่าบุหรี่ดียังไง ทำไมถึงชอบสูบบุหรี่กันจัง เขากลับตอบว่าครูครับแล้วมันไม่ผิดตรงไหน ผมว่าเท่าจะตาย ที่พ่อผมยังสูบบุหรี่ แต่พอเราได้นำเรื่องโทษของยาเสพติดซึ่งเป็นบทหนึ่งของหลักสูตรนี้มาสอนเขา ทำให้ทัศนคติของเขาเปลี่ยนไปนะ สามารถแยกแยะได้ว่าบุหรี่ไม่ดียังไง รู้ถึงโทษของบุหรี่ เดียวนี้ก็ไม่ค่อยเจอเด็กแอบสูบบุหรี่แล้ว...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจิรสมัย ดลชม, ครูโรงเรียนทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

7. นักเรียนไม่มีทักษะในการฟังที่ดี และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไม่ได้

คือ นักเรียนไม่มีความสามารถในการฟังที่ดี ไม่ตั้งใจฟังเวลาผู้อื่นพูด และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อนักเรียนไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

“...แต่ก่อนผมจะไม่ค่อยตั้งใจเรียน เวลาครูสอนผมก็มักจะไม่ค่อยฟัง จะนั่งคุย นั่งเล่นกับเพื่อนๆ ตลอด...”

(สัมภาษณ์ เด็กชาย รัชวิทย์ เกียรติลีลานันท์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิศ,
16 กุมภาพันธ์ 2549)

8. นักเรียนไม่เอาใจใส่ในการเรียน และมีผลการเรียนต่ำ

คือ นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน หันเรียนเพื่อไปเล่นเกมส์,ไปเที่ยวตามศูนย์การค้า มีผลทำให้ผลการเรียนต่ำ

“...แต่ก่อนเด็กชอบหนีโรงเรียนไปเล่นเกมส์ที่ร้านเน็ตแถวโรงเรียน เราก็ต้องไปคอยตามกลับมา บางทีก็หนีไปเดินเล่นตามเดอะมอลล์ แต่ก็โดนสารวัตรนักเรียนส่งตัวกลับมา...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางชั้น (ปลื้มวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

หลังจากที่มีการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียน

เมื่อนักเรียนได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากครูที่ได้รับการอบรมจากวิทยากรนั้น นักเรียนได้รับความรู้ที่ได้จากครูนำไปประยุกต์ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้ว ก็สามารถปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นได้

“...เด็กมีพฤติกรรมที่เรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น จัดการกับอารมณ์ของตนเองเป็น กระบวนการกลุ่มนี้สำคัญมากเลย ครูพอใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของเด็กหลังจากที่ได้รับการสอนหลักสูตรนี้จากครู...”

(สัมภาษณ์ นางสาวประภาศรี ฉายาสุตบุตร, วิทยากร, 6 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...มีกิจกรรมพื้นฐานให้เขารู้ตัวของตัวเอง ส่วนไหนที่ไม่ดีเขาจะปรับปรุง ส่วนไหนที่ดีแล้วเขาจะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีกับเพื่อน มีการทำงานร่วมกันกับเพื่อน เข้าใจเพื่อนมากขึ้น...”

(สัมภาษณ์ นางสาวจีรสมัย ดลชม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

“...ทำให้เรารู้พฤติกรรมที่ดีและไม่ดี เพื่อจะไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีให้ดีขึ้นและพฤติกรรมที่ดีอยู่ก็ดีขึ้น...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ.อรุณรัตน์ สุขธรรม, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่1 โรงเรียนวิสุทธิ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

แต่ว่าในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องใช้เวลาในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะเวลาเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีการคิดวิเคราะห์ สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีและไม่ดี แล้วเลือกนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง

“...พฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลง แต่จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป ต้องใช้เวลา...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากได้รับการสอนมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ว่าค่อยๆ ดีขึ้นเรื่อยๆ...”

(สัมภาษณ์ นางปริยวรรณ ปานคาม, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...เด็กจะค่อยๆ ปรับเปลี่ยน ถ้าเปรียบเทียบกับจากวันแรกจนผ่านมาครึ่งปีถึงหนึ่งปีจะเปลี่ยนชัดเจนทางด้านข้อตกลง ความรับผิดชอบ สิ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดคือความมั่นใจในตนเอง เขาจะฝึกให้ตนเองมีความมั่นใจสูงขึ้น...”

(สัมภาษณ์ นางวีวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงจะไม่ชัด แต่เวลาจะเป็นตัววัดว่าพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป แต่หลักสูตรนี้เป็นปัจจัยเสริม หรือเร่งให้เด็กมีพฤติกรรมดีขึ้น...”

(สัมภาษณ์ นายสิงหา สุวรรณศรี, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. นักเรียนสามารถเข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองต้องการอะไร

คือ การที่นักเรียนสามารถเข้าใจในความต้องการของตนเองว่าต้องการที่จะทำอะไรต่อไปในอนาคต ทำให้สามารถวางแผนการดำเนินชีวิต วางแผนของอนาคตได้อย่างชัดเจน

“...หลังจากที่สอนไปคิดว่าทำให้เด็กเข้าใจตัวเอง รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร บุคลิกของตนเอง ต้องเป็นอย่างไร มีการวางแผนของอนาคต เด็กมีทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นคนที่ดีของสังคม...”

(สัมภาษณ์ นางสาวศรียรรณ ส่งเสริม, ครูโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์, 31 มกราคม 2549.)

2. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ ควบคุมตนเองได้

คือ การที่นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ไปในแนวทางที่ดีขึ้น จากที่อารมณ์ร้อน วู่วามก็สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ กลายเป็นคนที่ใจเย็นขึ้น ไม่ก้าวร้าว สามารถควบคุมตนเองได้

“...สอนให้รู้จักตนเอง ควบคุมตัวเองได้ แล้วจะทำให้เราตั้งใจเรียนมากขึ้น เนื่องจากเราสามารถควบคุมตนเองได้ ผลการเรียนก็ดีขึ้นตามมา...”

(สัมภาษณ์ นางสาวพัชรี พรหมพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน(ป्लीมวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

3. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลิกภาพ มีความมั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น

คือ การที่นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลิกภาพจากที่เป็นคนไม่มีความมั่นใจในตนเอง ก็กลายเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเอง เมื่อมีความมั่นใจมากขึ้นก็ทำให้นักเรียนกล้าที่จะพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อสาธารณชน

“...เกณฑ์วัดจากครูที่นักเรียนมาบอก มาปรึกษาครูว่าเขาสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ ถ้าเขาไม่ได้เรียนหลักสูตรนี้เขาจะไม่กล้าพูดต่อหน้าคนอื่น จะไม่มีความกล้า แต่หลังจากได้เรียนหลักสูตรนี้แล้วเขาจะกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งเกณฑ์ในการวัดจะสะท้อนออกมาจากเด็กเองที่นำเรื่องมาปรึกษาคุณครู...”

(สัมภาษณ์ นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ, วิทยากร, 6 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...เปลี่ยนแปลงด้านมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้านำเสนอ กล้าซักถาม...”

(สัมภาษณ์ ด.ช.สถาพร รอดทัศนาศนา, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...จากแต่ก่อนที่จะไม่กล้าพูดต่อที่ชุมชน ที่สาธารณะ เมื่อเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ากล้าที่จะพูด พูดสื่อความได้ดีจนอาจารย์ชมเชย ทำให้บุคลิกภาพของข้าพเจ้าดีขึ้น จนปัจจุบันนี้หนูพูดหน้าเสาธงได้ สามารถเป็นพิธีกรงานโรงเรียนและได้เป็นประธานนักเรียน...”

(สัมภาษณ์ นางสาวอรทัย การหมั่นดี, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

4. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีระเบียบวินัยในตนเอง

คือ การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือต่อหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยต่อตนเอง รักษากฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่ออกนอกกรอบ หรือกฎระเบียบของโรงเรียน

“...หลักสูตรนี้ทำให้ผมคิดเป็น จึงรู้ว่าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ รู้จักเวลาในการทำงาน...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน
(ปल्लीวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...ทำให้รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีระเบียบวินัยมากขึ้น...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ.เฉลิมขวัญ ทับทิมอ่อน, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวิสุทธิ,
16 กุมภาพันธ์ 2549.)

5. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี

คือ การที่นักเรียนสามารถคิดแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดีและสิ่งไหนไม่ดีได้ และเลือกปฏิบัติแต่ใน
สิ่งที่ดี สิ่งที่ต้อง

“...หลังจากได้เรียนหลักสูตรนี้จากคุณครู ผมคิดว่าพฤติกรรมของผมดีขึ้นครับ เพราะเมื่อเรา
คิดเป็นก็จะรู้ว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี เมื่อเรารู้ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี เราจะเลือกทำในสิ่งที่ดี...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน(ปल्लीวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

“...ผมคิดว่าหลังจากที่ได้เรียนหลักสูตรทักษะชีวิตจากอาจารย์ทำให้ผมมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นมาก
เพราะเมื่อเด็กคิดว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิด ทำให้เด็กนักเรียนเลือกสิ่งที่จะปฏิบัติได้ว่าดีหรือไม่ดี...”

(สัมภาษณ์ นายนิคม ดาษพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน(ปल्लीวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

6. นักเรียนมีทักษะในการปฏิเสธ และทักษะในการคบเพื่อน

คือ การที่นักเรียนมีความสามารถที่จะปฏิเสธสิ่งเสพติด ปฏิเสธเพื่อนที่ไม่ดีเมื่อเพื่อนจะนำพา
ไปสู่ทางที่ไม่ดี นักเรียนมีทักษะในการเลือกคบแต่เพื่อนที่ดีๆ เช่น เพื่อนที่ตั้งใจเรียน เพื่อนที่มีความ
ประพฤติที่ดี เพื่อนที่มีน้ำใจ เป็นต้น และชักจูงเพื่อนที่หลงไปในทางที่ผิดให้กลับมาในทางที่ถูกต้อง มี
การช่วยเพื่อนอย่างถูกวิธี

“...หลังจากที่นักเรียนได้เรียนหลักสูตรนี้จากครูเด็กแตกต่างจากเดิม เพราะถ้าเด็กเข้าใจตนเอง จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม จะมีทักษะในการปฏิเสธและทักษะในการคบเพื่อน จะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยง...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...ในบางสถานการณ์หลักสูตรนี้จะช่วยเขาได้ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการปฏิเสธ ทำให้เขาสามารถมีความคิดวิเคราะห์ที่ถูกต้องที่จะปฏิเสธยาเสพติดได้...”

(สัมภาษณ์ นายสิงหา สุวรรณศรี, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

7. นักเรียนมีทักษะในการฟังที่ดี และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

คือ การที่นักเรียนมีความสามารถในการฟังที่ดี ตั้งใจฟังเวลาผู้อื่นพูด และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อนักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

“...เปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพ การอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรับผิดชอบ มีทักษะในการฟัง การคิด การพูด...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ. สลักฤทัย พ่วงหงษ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

8. นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น และมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

คือ การที่นักเรียนสามารถคิดได้ว่าการเรียนสำคัญกับเขามากแค่ไหน เมื่อเขาตระหนักได้เขาจะตั้งใจเรียนและมีผลทำให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น

“...มีพี่ตแบคจากเด็กที่ออกไปแล้วกลับมาหา เขาบอกว่าเดี๋ยวนี้เขาตั้งใจเรียนแล้วนะเพราะว่าอาจารย์สอนให้เขาได้คิด...”

(สัมภาษณ์ นางประไพ พุ่มเทศ, ครูโรงเรียนวิสุทธิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...หลักสูตรนี้มีส่วนช่วยให้การเรียนของผมดีขึ้นนะครับ เพราะหลักสูตรนี้สอนให้ใช้ความคิด เมื่อเราหัดคิด เราจะใช้ความคิดเป็น คิดดี และจะส่งเสริมในการคิดและนำไปใช้ในแต่ละวิชา...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน(ปल्लीวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

“...วิชาหลักสูตรนี้มีส่วนช่วยให้การเรียนดีขึ้น เพราะเมื่อผมตระหนักได้ว่าการเรียนนั้นมีความสำคัญต่ออนาคต ทำให้ผมมีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียน ผลพลอยได้คือ คะแนนออกมาดี...”

(สัมภาษณ์ นายนิคม ดาษพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางขัน
(ปल्लीวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

อันดับเนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนที่นักเรียนชอบ เป็นดังนี้

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มี 7 บท

- บทที่ 1 การย่างเข้าสู่วัยรุ่น ปัญหาที่ต้องเผชิญ
- บทที่ 2 การสร้างความมั่นใจในตนเอง และทักษะการติดต่อสื่อสาร
- บทที่ 3 การจัดการกับอารมณ์ในทางบวก
- บทที่ 4 การปรับปรุงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- บทที่ 5 การกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว
- บทที่ 6 การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด
- บทที่ 7 การตั้งเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตที่ดี

จากจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มจาก 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน สามารถจัดอันดับหลักสูตรที่นักเรียนชอบได้ 3 อันดับ ได้แก่

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนที่นักเรียนชอบเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ บทที่ 7 การตั้งเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตที่ดี จำนวนนักเรียนที่ชอบ 18 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพราะว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยว หัวต่อของนักเรียนทางด้านการศึกษา คือ เป็นช่วงที่

นักเรียนตัดสินใจว่าจะเรียนต่อทางด้านใดดี หรือว่าจะเลิกเรียนแล้วไปช่วยทางบ้านทำงาน ซึ่งเนื้อหาของบทเรียนนี้มีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการตั้งเป้าหมายชีวิตของนักเรียนกลุ่มนี้

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนที่นักเรียนชอบเป็นอันดับที่ 2 ได้แก่ บทที่ 2 การสร้างความมั่นใจในตนเอง และทักษะการติดต่อสื่อสาร จำนวนนักเรียนที่ชอบ 11 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนกลุ่มนี้ให้ความเห็นว่าเนื้อหาบทนี้ทำให้พวกเขาสามารถพัฒนาในทักษะการพูดของพวกเขา ทำให้มีความมั่นใจและกล้าที่จะพูดต่อหน้าสาธารณชน

เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนที่นักเรียนชอบเป็นอันดับที่ 3 ได้แก่ บทที่ 6 การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด จำนวนนักเรียนที่ชอบ 3 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็น คือ อยากรู่ว่ายาเสพติดมีรูปร่าง หน้าตาเป็นอย่างไร, ถ้าเสพแล้วจะเป็นอย่างไร นักเรียนในกลุ่มนี้จึงชอบและสนใจในเนื้อหาบทนี้มากที่สุด

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ครูที่นักเรียนชอบจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน สนใจในบทเรียน เข้าใจในบทเรียน เพราะฉะนั้นครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียน

ลักษณะของครูที่นักเรียนชอบ สามารถแบ่งออกได้เป็นดังนี้

1. ครูที่สอนสนุก ไม่เครียด และมีกิจกรรม

“...ชอบคุณครูที่พูดสนุก ไม่ค่อยเครียด เพราะถ้าเครียดจะทำให้อารมณ์เสีย เด็กนักเรียนก็จะไม่อยากเรียนหนังสือ...”

(สัมภาษณ์ ด.ช.ธัญวิทย์ เกียรติลีลานันท์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิศ,

16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์สุวัฒน์ นิยมทอง เพราะไม่เคยยึดต่อการเรียน มีกิจกรรมนำเข้ามาเสริมเพื่อไม่ให้เครียดต่อการเรียนและทำให้เราเข้าใจมากขึ้น...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ. สลักฤทัย พ่วงหงษ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม,
1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์ที่สนุกสนาน เพราะสอนแล้วสนุกจะทำให้เข้าใจง่ายมาก...”

(สัมภาษณ์ ด.ช. นพพร พุ่มพวง, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์,
31 มกราคม 2549.)

“...ครูที่เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง สอนไม่เครียด จะทำให้ผมอยากเรียน ตั้งใจเรียนมากขึ้นครับ ...”

(สัมภาษณ์ นายปิ่นฉัตร งามพลกรัง, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์,
31 มกราคม 2549.)

2. ครูที่เป็นห่วงนักเรียน เข้าใจนักเรียน เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำได้ในทุกๆ เรื่อง

“...ครูที่เข้าใจนักเรียน เพราะสามารถเป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กนักเรียนในทุกๆ เรื่อง และช่วยแนะนำแก้ปัญหาให้นักเรียนได้...”

(สัมภาษณ์ นางสาวชนินันท์ โกยเนียม, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน(ปल्लीวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

“...อาจารย์จิรวัดมน นามลาพุทธา เพราะท่านสามารถเป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กนักเรียนได้ทุกเรื่อง และท่านยังเข้าใจและให้คำปรึกษาแล้วเด็กเข้าใจง่าย...”

(สัมภาษณ์ นายนิคม ดาษพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน(ปल्लीวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

“...หนูชอบอาจารย์วาสนา ไพริ์ทอง ค่ะ เพราะว่ามีความเป็นกันเองกับเด็กมาก มีปัญหาทำให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำที่ดีมาก แม้จะดูไปหน่อย...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ. พรนภา อ่อนละม้าย, นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์,

31 มกราคม 2549.)

“...อาจารย์ปรียาวรรณ เพราะเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ทุกๆ เรื่องตลอดเวลา...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ.เฉลิมขวัญ ทับทิมอ่อน, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวิสุทธิศ,

16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์ศิริกุล รัตนางกูร เพราะเข้าใจถึงปัญหาที่นักเรียนไปขอคำปรึกษา รู้จักแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ และช่วยเหลือนักเรียนในยามที่นักเรียนมีปัญหา...”

(สัมภาษณ์ ด.ช.จรรุวัช บุญชู, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

3. ครูที่เอาใจใส่นักเรียน มีความรัก ความเมตตาต่อนักเรียน

“...ผมชอบอาจารย์กัณฐรัตน์ เพราะมีความเอาใจใส่นักเรียนมาก...”

(สัมภาษณ์ นายภูมิ สุนทรวรเชษฐ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย,

10 กุมภาพันธ์ 2549.)

4. ครูที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

“...อาจารย์ที่มีเหตุผล สามารถฟังความคิดเห็นของนักเรียน และยอมรับได้...”

(สัมภาษณ์ นายบุญญนนท์ ปิ่นสุข, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย,

10 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์ที่ผมชอบ คือ อาจารย์ที่มีเหตุผล รู้จักยกตัวอย่างที่เข้าใจได้ง่าย เปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีระบบแผนการสอน...”

(สัมภาษณ์ นายพลวิทย์ ลาภเยี่ยมไพศาล, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย,

10 กุมภาพันธ์ 2549.)

5. ครูที่ใจดี อารมณ์ดี ไม่โกรธง่าย

“...อาจารย์ที่หนูชอบ คือ อาจารย์รวีวรรณ เกษมทรัพย์ เพราะท่านเป็นคนใจดี ทำให้รู้สึกเหมือนว่าท่านเป็นแม่ของเรา...”

(สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฐธิดา สาหาราย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม,
1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...ครูที่ใจดี ตรงไปตรงมา ใจเย็น และไม่ลงโทษผิด เพราะผมคิดว่าจะทำให้นักเรียนเป็นนักเรียนที่ดี นักเรียนที่ดีต้องการแบบนี้ ถ้าอาจารย์ที่ไม่เป็นแบบนี้ก็จะทำให้นักเรียนไม่คิดจะเป็นเด็กดีได้...”

(สัมภาษณ์ นายณัฐวัฒน์ พรศิริชัย, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

6. ครูที่สอนดี สอนเก่ง สอนเข้าใจง่าย

“...อาจารย์ที่หนูชอบ คือ อาจารย์รวีวรรณ เกษมทรัพย์ เพราะสอนดีและสอนเข้าใจง่าย...”
(สัมภาษณ์ ด.ญ.ผาดี พบสุข, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...อาจารย์รัชนี้ สมดี เพราะเป็นอาจารย์ที่พูดเก่ง สอนเก่ง สามารถแนะแนวทางต่างๆ ให้ลูกศิษย์ของท่านได้ อาจารย์เป็นคนเก่งจึงเป็นแบบอย่างให้ลูกศิษย์ถือปฏิบัติตาม...”

(สัมภาษณ์ นางสาวพัชรี พรหมพิมพ์, นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์),
26 มกราคม 2549.)

จากลักษณะของครูที่กล่าวข้างต้นเป็นลักษณะครูที่นักเรียนชอบ แต่ว่าลักษณะต่างๆ ที่แบ่งเป็นข้อๆ นั้นแบ่งเพื่อให้เห็นลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน แต่ครูที่นักเรียนชอบนั้นแท้จริงแล้วจะเป็นครูที่มีลักษณะผสมผสานในหลายหลายข้อแต่รวมอยู่ในครูคนเดียว

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของครูที่จะมาสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนได้ประสิทธิผลสูงที่สุดนั้นจะต้องเป็นครูที่นักเรียนชอบ ครูที่รัก ห่วงใย สนใจในชีวิตของเด็กนักเรียนจริงๆ ที่

ยอมสละเวลาในวันหยุดเพื่อไปเข้ารับการอบรม แล้วนำความรู้ที่ได้มาสอนแก่นักเรียนจริง ไม่ใช่ครูที่ต้องการเข้าร่วมการอบรมแล้วไม่ได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาสอน แต่เพียงต้องการแค่ประกาศนียบัตรที่ผ่านการอบรมมาใส่ในประวัติของตนเอง ดังนั้นทางโรงเรียนควรที่จะมีการคัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ก่อนที่จะส่งเข้าร่วมการอบรม เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพจริงๆ ที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาสอนแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ส่วนรูปแบบการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจมากที่สุด คือ การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดเอง ทำเอง ด้วยตัวของเขาเอง

“...การปฏิบัติและแสดงความคิดเห็นร่วมกันจะทำให้เด็กเข้าใจมากที่สุด ถ้าสอนด้วยการจด จะได้ผลกับเด็กที่สนใจเท่านั้น พี่เชื่อว่าการทำงานที่เรานำกิจกรรมเข้ามาให้เขาได้ลงมือปฏิบัติจริงจะสามารถดึงความสนใจได้กับเด็กทุกคนนะ เขาก็จะร่วมมือ ทำให้เขาได้รับความรู้ ความเข้าใจไปในตัว...”

(สัมภาษณ์ นางสาวสุชีลา วิเศษสม, ครูโรงเรียนวิสุทธิศ, 16 กุมภาพันธ์ 2549.)

“...กิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการให้แสดงความคิดเห็น จะทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการคิด การลงมือทำ คิดว่ารูปแบบนี้เด็กจะเข้าใจมากที่สุดนะ...”

(สัมภาษณ์ นายปัญญา น้อยผาติ, ครูโรงเรียนบางขัน(ปลื้มวิทยานุสรณ์), 26 มกราคม 2549.)

“...การมีส่วนร่วมของเด็ก ไม่ใช่ นั่งเฉยๆ ต้องมีการตอบ ปฏิสัมพันธ์แสดงความคิดเห็น...”

(สัมภาษณ์ นายสิงหา สุวรรณศรี, ครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, 10 กุมภาพันธ์ 2549.)

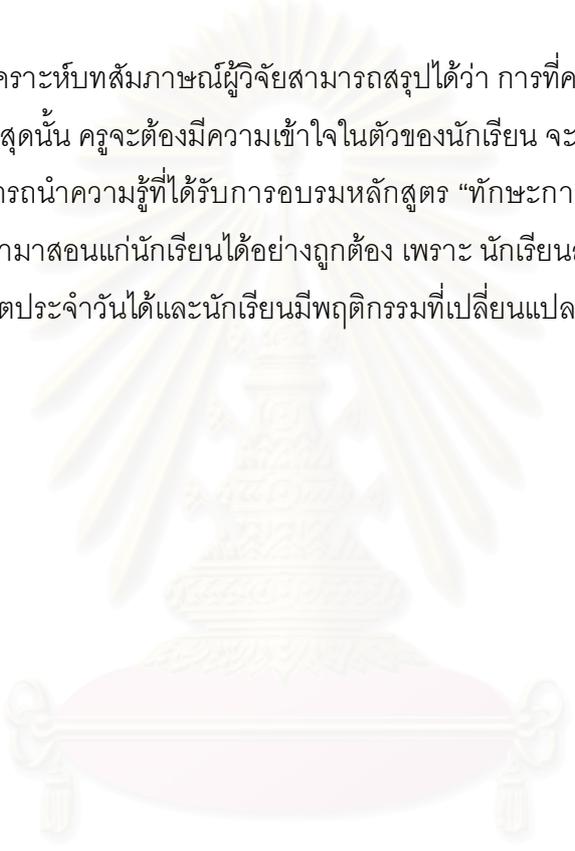
การที่จะสามารถสื่อสารกับนักเรียนให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดนั้นครูจะต้องรู้จักจิตวิทยาของนักเรียนว่าธรรมชาติของนักเรียนในวัยนี้เป็นอย่างไร เขาต้องการอะไร มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านใดบ้าง เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เขาได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง เพราะเมื่อนักเรียนชอบและมีความเข้าใจในสิ่งที่ครูสอน เขาก็จะได้รับความรู้อย่างเต็มที่จากครูและเขาก็จะนำไปปฏิบัติ

“...จิตวิทยาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะแต่ก่อนได้แต่สอน ๆ หวังให้เด็กได้รับความรู้จากเรา มากที่สุด พอเราเคร่งครัดกับเขาหลายๆ เด็กก็เคร่งเครียด ทำให้ไม่ได้ผลที่ดี แต่พอเราสอนไลออนส์

ควอสต์ ในบทเรียนนั้นสอนทั้งเราและนักเรียนด้วย ทำให้เราเข้าใจในตัวเขา ผลที่ออกมาก็คือว่าดีขึ้น เด็กกล้าที่จะพูดคุยกับเรา กล้าแสดงออก กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมกับเรามากขึ้น เข้าใจในสิ่งที่เราสอน และยังนำสิ่งที่เราสอนไปปฏิบัติ ทำให้เรารู้ว่าจิตวิทยานั้นสำคัญมากในการที่จะสื่อสารกับเขาเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด...”

(สัมภาษณ์ นางรวีวรรณ เกษมทรัพย์, ครูโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม, 1 กุมภาพันธ์ 2549.)

จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การที่ครูจะสามารถสื่อสารกับนักเรียนให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจในตัว of นักเรียน จะต้องมิจิตวิทยาในการสื่อสารกับเขา และครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะการดำเนินชีวิตสำหรับเยาวชน” จากวิทยากร แล้วนำมาสอนแก่นักเรียนได้อย่างถูกต้อง เพราะ นักเรียนสามารถเข้าใจแล้วนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และนักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น



สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” ของโครงการ “ไลออนส์ เคอร์สท์” นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

สรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์แล้ว สามารถสรุปเป็นผลการวิจัยได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน

จากการศึกษารูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชนของโรงเรียนทั้ง 5 โรงเรียน พบว่า มีรูปแบบการสื่อสารดังนี้

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนของครูไปสู่นักเรียนนั้น มีทิศทางการสื่อสารสองทาง (Two-way communication)

โดยการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนจะเริ่มจากครูจะอธิบายเล่าถึงความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน จากนั้นครูจะเข้าสู่เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โดยการอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจในเนื้อหาต่างๆ เมื่อนักเรียนได้รับทราบและเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจก็จะสามารถซักถามครูได้ทันที และครูจะอธิบายให้นักเรียนฟังอีกครั้ง ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two-way communication)

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้นมี 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารที่เป็นทางการ (Formal communication) และการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ (Informal communication)

ลักษณะการสื่อสารที่เป็นทางการ คือ การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน ซึ่งครูจะมีการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นขั้นตอนตามลำดับ และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนตามแต่ละเนื้อหาในแต่ละบทของหลักสูตร

ส่วนการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการสื่อสารระหว่างนักเรียนด้วยตนเอง ได้แก่ เมื่อครูให้นักเรียนจัดแบ่งกลุ่มทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ นักเรียนจะมีการสื่อสารกันอย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้น คือ จะเป็นการพูดคุยเพื่อการจัดแบ่งกลุ่มทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ครูมอบหมายให้ , นักเรียนพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายจากครู, เมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน เพื่อนนักเรียนที่เข้าใจจะพูดอธิบายด้วยภาษาของเด็กๆ ด้วยตัวเอง ทำให้เข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ซึ่งการสื่อสารลักษณะนี้นักเรียนมีระดับในการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากกว่าในลักษณะที่เป็นทางการ เพราะเป็นการสื่อสารในกลุ่มนักเรียนที่มีความสนิทสนมกัน และไม่มีแบบแผนในการสื่อสาร จึงทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่

การสื่อสารในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น มีทั้งการสื่อสารโดยใช้เชิงวัจนภาษา (Verbal Communication) และเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) แต่มีสัดส่วนในเชิงวัจนภาษา (Verbal Communication) มากกว่า เนื่องจากการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้นเป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นออกมา ความคิดเห็นนั้นย่อมแสดงออกออกมาเป็นคำพูด

แต่อย่างไรก็ตามการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนี้แม้จะเป็นการสื่อสารกลุ่ม แต่ครูและนักเรียนก็สามารถเห็นหน้าค่าตากันได้ ดังนั้น อวัจนภาษา (Nonverbal Communication) จึงเข้ามาเกี่ยวข้องในการสื่อสารเช่นกัน คือ เมื่อมีการโต้แย้งทางด้านความคิดเห็นของนักเรียนในการทำงาน ซึ่งถ้าหากทำทางน้ำเสียงของนักเรียนที่จะมีอาการไม่ค่อยพอใจ ครูก็จะทำการควบคุมการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างราบรื่น หรือ ครูอาจจะสังเกตเห็นพฤติกรรมของนักเรียนว่ามีความเข้าใจต่อเรื่องที่ตนสอนหรือไม่ หากไม่เข้าใจก็จะได้ทำการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ

การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มีทิศทางกรไหลของข่าวสารทั้ง 3 ลักษณะ คือ การสื่อสารจากบนลงล่าง, การสื่อสารจากล่างขึ้นบน และการสื่อสารในแนวนอนหรือแนวราบ

การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นการที่ครูได้รับความรู้จากการอบรมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจากวิทยากร แล้วนำความรู้ที่ได้มาสอนแก่นักเรียน เป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down communication) เพราะ นักเรียนเป็นบุคคลที่มีสถานะทางความรู้ที่ต่ำกว่าครู นักเรียนไม่มีความรู้ทางด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนมาก่อน ครูจึงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน

เมื่อนักเรียนได้รับการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแล้ว นักเรียนมักจะมีข้อสงสัยไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูได้สื่อสาร ถ่ายทอดมาสู่ตนเอง นักเรียนจะทำการถามอาจารย์ถึงข้อสงสัย ความไม่เข้าใจที่ตนเองกำลังประสบอยู่ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวจะเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up communication) คือ นักเรียนเป็นผู้ที่มีสถานะความรู้ที่ต่ำกว่าครู ครูจะเป็นบุคคลที่คอยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งต่างๆ เมื่อเวลาที่นักเรียนมีข้อสงสัย ไม่เข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่ครูได้สอนไป

บางครั้งเวลาที่นักเรียนเกิดข้อสงสัย เกิดความไม่เข้าใจ นักเรียนจะมีการปรึกษารื้อกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือการสื่อสารพูดคุยกันเพื่อปรึกษางานที่ทำกันอยู่ ซึ่งเป็นการสื่อสารแนวราบ (Horizontal communication) เพราะ นักเรียนมีตำแหน่งที่เท่าเทียมกัน

ประเภทของสื่อและวิธีการเผยแพร่สื่อ

1. สื่อบุคคล

1.2 ครู

ในทั้ง 5 โรงเรียน จะมีครูประจำโรงเรียน ซึ่งจะมีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ดังนั้น ครูจึงเป็นสื่อบุคคล ในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิต สำหรับเยาวชน เมื่อนักเรียนเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือนักเรียนมาขอคำปรึกษาเป็นการส่วนตัวนอกห้องเรียน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะสื่อบุคคลจะมีบทบาท คือ เป็นผู้ออกกฎระเบียบและนโยบาย รวมทั้งการอนุมัติโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โดยผู้บริหารจะใช้วิธีการสื่อสารทั้งในรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารแบบกลุ่ม สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การเรียกครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มาพบเพื่อรับมอบนโยบายด้วยตนเอง สำหรับการสื่อสารแบบกลุ่มนั้น คือ การประชุมเพื่อชี้แจงหรือมอบนโยบายกับบุคคลต่างๆ ในโรงเรียน ได้แก่ การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูที่รับผิดชอบงานด้านหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน, การประชุมระหว่างผู้บริหารกับครูทุกคนในโรงเรียน และการประกาศของผู้บริหารให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้ทราบโดยตรง

1.3 เจ้าหน้าที่ตำรวจ

จาก 4 ใน 5 โรงเรียนที่ทำการศึกษานั้น ยกเว้นโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในแต่ละสัปดาห์ จะมีการเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีท้องที่ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องของยาเสพติด โดยการพูดให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด, โทษของยาเสพติด, ลักษณะของยาเสพติดชนิดต่างๆ ซึ่งมีการนำยาเสพติดของจริงมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ดู , บทลงโทษของผู้ที่ขายและเสพยาเสพติด เป็นต้น

2. สื่อเฉพาะกิจ

2.1 ไปสเตอร์

สื่อไปสเตอร์ที่เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน ได้แก่ ไปสเตอร์คำคม เช่น คนที่ชอบคนอื่น ก็คือคนที่คนอื่นชอบ, เมื่อคุณทำดีกับผู้อื่น คุณทำดีที่สุดกับตนเอง, เราต่างมีเอกลักษณ์ แต่เราก็มีความคล้ายคลึงกัน, คุณไม่จำเป็นต้องดับเทียนของฉัน เพื่อให้เทียนของตนเอง มีแสงสุกสว่างขึ้น, ที่นี่ไม่มีคนแปลกหน้า มีแต่เพื่อนที่เรายังไม่เคยพบมาก่อน เป็นต้น ซึ่งในคำคมที่ ยกตัวอย่างมานั้นจะเป็นคำคมที่เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนในบทที่ 4 คือ การปรับปรุงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน เป็นการใช้สื่อไปสเตอร์คำคมในการสอนใจนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ตระหนักแล้วนำไปปฏิบัติ ไปสเตอร์ดังกล่าวจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ไปสเตอร์ที่ครูจัดทำ และไปสเตอร์ที่นักเรียนจัดทำ ซึ่งไปสเตอร์จะติดไว้ตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ได้แก่ ที่ห้องเรียนทุก ห้อง, ห้องกิจกรรม, และบอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

2.2 ใบงาน

ครูจะให้ใบงานนักเรียนเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ตามคำสั่งที่มีอยู่ในใบงาน เช่น เมื่อเราอย่างเข้าสู่ วัยรุ่น เราจะต้องเจอกับปัญหาต่างๆ มากมาย ให้นักเรียนยกตัวอย่างว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และนักเรียน มีวิธีการที่จะแก้ปัญหายังไง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มให้ช่วยกันคิดแล้วนำมารายงานหน้าห้องเรียน

2.3 เสี่ยงตามสาย

การใช้เสี่ยงตามสายในโรงเรียนนั้น เป็นการกระจายเสียงไปทั่วทั้งโรงเรียน ซึ่งเรื่องที่กระจาย เสียงไปนั้นแบ่งเป็นดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับความรู้ต่างๆ รอบตัว ซึ่งเป็นความรู้ที่สอดแทรก เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนเข้าไปด้วย

2. การประกาศชื่นชมนักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ซึ่งเป็นการแสดงความชื่นชมแก่นักเรียนผู้นั้น ทำให้เข้ามามีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งทำให้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนคนอื่นอยากที่จะทำความดีบ้าง เพื่อที่จะได้รับการยกย่อง ชมเชยจากบุคคลรอบข้าง

2.4 สื่อวีซีดี

สำหรับสื่อวีซีดี จะแบ่งเป็น วีซีดีให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น สำหรับวีซีดีเกี่ยวกับยาเสพติด จะเป็นวีซีดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดชนิดต่างๆ ว่ามีลักษณะรูปร่างเป็นอย่างไร โทษของยาเสพติด ผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากเสพยาเสพติด ลักษณะของบุคคลที่นำจะติดยาเสพติด ซึ่งในวีซีดีจะมีภาพประกอบ คือ ภาพของยาเสพติดชนิดต่างๆ, ลักษณะของผู้เสพยาเสพติด ส่วนวีซีดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น จะเป็นวีซีดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งจะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของทั้งเพศหญิงและเพศชาย การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องต่อเพศตรงข้าม การควบคุมและการแสดงออกของอารมณ์ที่ถูกต้อง ซึ่งจะเปิดให้นักเรียนได้ดูในช่วงเวลาที่สอนหลักสูตรเนื้อหาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน หรือในวิชาที่นำเนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไปสอดแทรก ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ ที่มีเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่นและเรื่องของยาเสพติด

3. สื่อกิจกรรม

3.1 กิจกรรมในช่วงเวลาเรียน

สำหรับสื่อกิจกรรมนั้น จะเป็นกิจกรรมในช่วงเวลาเรียน ได้แก่ เกมส์, บทบาทสมมติ จะเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติร่วมกัน ฝึกทักษะให้เด็กมีความสามัคคี กลมเกลียว, ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, กล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก

เกมส์ที่นำมาให้นักเรียนได้เล่นกันนั้นจะเป็นเกมส์ที่ครูได้รับการถ่ายทอดมาจากวิทยากรในวันที่เข้าร่วมการอบรม ได้แก่ เกมส์สร้างความคุ้นเคย, เกมส์การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ, เกมส์การเรียนรู้อย่างมีความสุข และเกมส์ถอดสักระเบิด

ส่วนบทบาทสมมติ นั้น จะเป็นกิจกรรมในห้องเรียนที่ครูจะให้ให้นักเรียนออกมาแสดงละครหน้าห้อง ซึ่งครูจะเป็นคนกำหนดหัวข้อเรื่องแล้วให้นักเรียนจัดกลุ่มออกมาแสดง ซึ่งการให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ นั้น เป็นการฝึกทักษะนักเรียนทางด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น, ความสามัคคี กลมเกลียว, การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น, การแสดงความคิดเห็น, ความคิดสร้างสรรค์, การแสดงออก

4. สื่ออินเทอร์เน็ต

สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่ครูจะให้ให้นักเรียนใช้ค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ แล้วนำมานำเสนอ เช่น ครูให้ค้นคว้าเกี่ยวกับเกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนก็จะใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับยาเสพติด โดยนักเรียนจะนำเนื้อหาและรูปภาพในอินเทอร์เน็ตมานำเสนอแก่ครูและเพื่อนนักเรียนหน้าห้อง สื่ออินเทอร์เน็ตนั้นจะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

ประเด็นที่ 2 ประสิทธิภาพของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

1. ความสมัครใจเข้าอบรมของครู ครูที่จะเข้าร่วมการอบรมโครงการ Lion-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น เป็นครูที่สมัครใจที่จะเข้าร่วมการอบรม ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมการอบรม เพราะว่าครูทุกท่านตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมว่าเมื่อนำมาสอนแก่นักเรียนในโรงเรียนของตนเองนั้น จะทำให้เกิดผลที่ดีแก่นักเรียนของตนเอง

2. คุณสมบัติของครูผู้สอน ครูที่เข้าร่วมการอบรมโครงการ Lion-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น เป็นครูที่สอนในวิชาต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเพียงครูที่สอนวิชาแนะแนวเท่านั้น ได้แก่ ครูวิชาคณิตศาสตร์, ครูวิชาภาษาไทย, ครูวิชาภาษาอังกฤษ, ครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี, ครูวิชาวิทยาศาสตร์, ครูวิชาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน

3. วิธีการสอนหลักสูตรทักษะชีวิต ครูที่ได้เข้าร่วมการอบรมโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนนั้น มีการนำหลักสูตรมาสอนแก่นักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนสอดแทรกในวิชาอื่นๆ คือ หลักสูตรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่นที่สอนอยู่ก็จะนำหลักสูตรมาเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนวิชาที่สอนอยู่

2. สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนสอดแทรกในวิชาอื่นๆ และสอนเต็มรูปแบบ โดยการจัดเป็นชั่วโมงสอนวิชานี้โดยเฉพาะ ซึ่งส่วนมากจะนำมาเป็นเนื้อหาการสอนวิชาแนะแนว และชั่วโมงโฮมรูม

4. การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ได้คิดค้นความรู้และลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการเรียนรู้จนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและมีความสุขในการเรียน

บทบาทของนักเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน

สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

4.1 นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ด้วยตนเอง เพื่อเกิดผลของการเรียนรู้

4.2 นักเรียนมีส่วนร่วม โดยให้นักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

4.3 นักเรียนเป็นสมาชิกของผู้เรียน โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

4.4 นักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยนักเรียนจะต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินผู้เรียนในกลุ่ม

บทบาทของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน

สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. เป็นผู้จัดการ (Manager)

ครูเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

2. เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นแหล่งความรู้ (Helper and Resource)

ครูให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียนในเวลาที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพสูง

3. เป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอน (Supporter)

ครูให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น

4. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor)

ครูคอยตรวจสอบกระบวนการทำงาน ผลงานของผู้เรียนรวมทั้งการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นผู้เรียนรู้ออกไปพร้อมกับผู้เรียน (Co-Learner)

ครูจะทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดผลแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

5. ก่อนและหลังที่จะมีการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป คือ

ก่อนที่ครูจะนำหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนมาสอนแก่นักเรียนนั้น พฤติกรรมของนักเรียนบางคนมีแนวโน้มไปในทางที่เลวร้าย พฤติกรรมเป็นไปในทางลบ สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

2. นักเรียนไม่เข้าใจในตนเอง ไม่ทราบว่าตนเองต้องการอะไร
2. นักเรียนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ควบคุมตนเองได้
3. นักเรียนไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
4. นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบหน้าที่และไม่ระเบียบวินัยในตนเอง
5. นักเรียนไม่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี
6. นักเรียนไม่มีทักษะในการปฏิเสธ และไม่มีทักษะในการคบเพื่อน
7. นักเรียนไม่มีทักษะในการฟังที่ดี และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไม่ได้
8. นักเรียนไม่เอาใจใส่ในการเรียน และมีผลการเรียนต่ำ

หลังจากที่นักเรียนได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากครูที่ได้รับการอบรมจากวิทยากรนั้น นักเรียนได้รับความรู้ที่ได้จากครูนำไปประยุกต์ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้ว ก็สามารถปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นได้

แต่ว่าในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องใช้เวลาในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะเวลาเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีการคิดวิเคราะห์ สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีและไม่ดี แล้วเลือกนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน สามารถแบ่งได้เป็นดังนี้

1. นักเรียนสามารถเข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองต้องการอะไร
2. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ ควบคุมตนเองได้
3. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลิกภาพ มีความมั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น
4. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และมีระเบียบวินัยในตนเอง
5. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี
6. นักเรียนมีทักษะในการปฏิเสธ และทักษะในการคบเพื่อน
7. นักเรียนมีทักษะในการฟังที่ดี และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้
8. นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น และมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

6. เนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนที่นักเรียนชอบ 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ บทที่ 7 การตั้งเป้าหมายเพื่อการมีชีวิตที่ดี จำนวนนักเรียนที่ชอบ 18 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6, อันดับที่ 2 คือ บทที่ 2 การสร้างความมั่นใจในตนเอง และทักษะการติดต่อสื่อสาร จำนวนนักเรียนที่ชอบ 11 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 และอันดับที่ 3 คือ บทที่ 6 การมีชีวิตที่สดใสห่างไกลสารเสพติด จำนวนนักเรียนที่ชอบ 3 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ชอบจะเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6

7. ครูที่นักเรียนชอบจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน สนใจในบทเรียน เข้าใจในบทเรียน เพราะฉะนั้นครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิด และพฤติกรรมของนักเรียน

ลักษณะของครูที่นักเรียนชอบ สามารถแบ่งออกได้เป็นดังนี้

1. ครูที่สอนสนุก ไม่เครียด และมีกิจกรรม
2. ครูที่เป็นห่วงนักเรียน เข้าใจนักเรียน เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำได้ในทุกๆ เรื่อง
3. ครูที่เอาใจใส่นักเรียน มีความรัก ความเมตตาต่อนักเรียน
4. ครูที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
5. ครูที่ใจดี อารมณ์ดี ไม่โกรธง่าย
6. ครูที่สอนดี สอนเก่ง สอนเข้าใจง่าย

จากลักษณะของครูที่กล่าวข้างต้นเป็นลักษณะครูที่นักเรียนชอบ แต่ว่าลักษณะต่างๆ ที่แบ่งเป็นข้อๆ นั้นแบ่งเพื่อให้เห็นลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน แต่ครูที่นักเรียนชอบนั้นแท้จริงแล้วจะเป็นครูที่มีลักษณะผสมผสานในหลายหลายข้อแต่รวมอยู่ในครูคนเดียว

8. รูปแบบการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจมากที่สุด คือ การให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงปฏิบัติ คิดเอง ทำเอง ด้วยตัวของเขาเอง และการที่จะสามารถสื่อสารกับนักเรียนให้ได้ประสิทธิผลสูงสุดนั้นครูจะต้องรู้จักจิตวิทยาของนักเรียนว่าธรรมชาติของนักเรียนในวัยนี้เป็นอย่างไร เขาต้องการอะไร มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านใดบ้างเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เขาได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง เพราะเมื่อนักเรียนชอบและมีความเข้าใจในสิ่งที่ครูสอน เขาก็จะได้รับความรู้อย่างเต็มที่จากครูและเขาก็จะนำไปปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชน

รูปแบบการสื่อสารของครูที่ใช้ในการสื่อสารแก่นักเรียน ใช้สื่อบุคคล คือ ครู การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนจะเริ่มจากครูจะอธิบายเล่าถึงความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน จากนั้นครูจะเข้าสู่เนื้อหาของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โดยการอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจในเนื้อหาต่างๆ เมื่อนักเรียนได้รับทราบและเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจก็จะสามารถซักถามครูได้ทันที และครูจะอธิบายให้นักเรียนฟังอีกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เสถียร เขยประทับ (2526) ได้อธิบายว่า สื่อบุคคล (Mediated Person) ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลสองคน หรือมากกว่าสองคน จะมีประสิทธิภาพในการจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้ และสามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจสารก็สามารถไต่ถาม หรือสามารถมีปฏิกิริยาตอบกลับโดยการขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว และผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน ทำให้สามารถลดอุปสรรคในการสื่อสารได้และเกิดความรู้ความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

สำหรับสื่อกิจกรรมนั้น จะเป็นกิจกรรมในช่วงเวลาเรียน ได้แก่ เกมส์, บทบาทสมมติ จะเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติร่วมกัน ผึกทักษะให้เด็กมีความสามัคคี กลมเกลียว, ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, กล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ สมพงษ์ (2535) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของสื่อกิจกรรมว่า เป็นสื่อที่สนับสนุนหรือจัดการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้สิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งเป็นสื่อที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานส่งเสริมและเผยแพร่ เนื่องจากได้เรียนรู้จากสิ่งเร้าหลายทางแล้ว กลุ่มเป้าหมายยังได้นำตนเองไปสัมผัสถึงสิ่งเร้าเหล่านั้น ทำให้ได้ประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่เคยเห็นมาก่อนหรือเคยเห็นมาแล้วแต่ยังไม่เข้าใจดีพอ

วิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้แก่ครูเพื่อให้ครูนั้นนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมการอบรม นำไปสอนให้แก่เด็กนักเรียนอีกทอดหนึ่ง เพื่อให้เด็กนักเรียนนำความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พอล.เอฟ.ลาซาร์เฟลด์ และคณะ กล่าวว่า การแพร่กระจายข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชนนั้น จะผ่านขั้นตอนสองขั้นตอน กล่าวคือ ข่าวสารจะไปถึงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำความคิดเห็น (opinion leaders) ในขั้นแรก และกลุ่มผู้นำความคิดเห็นจะเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารต่อไปยังประชาชนอื่นๆ ในขั้นที่สอง

2. ประสิทธิผลของการสื่อสารของครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร "ทักษะชีวิต สำหรับเยาวชน" จากวิทยากร สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้

ในการเรียนการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ได้คิดค้นความรู้และลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการเรียนรู้จนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีความสุขในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2541) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นสร้างและสรุปความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล

บทบาทของนักเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ด้วยตนเอง เพื่อเกิดผลของการเรียนรู้, นักเรียนมีส่วนร่วม โดยให้นักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน, นักเรียนเป็นสมาชิกของผู้เรียน โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, นักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยนักเรียนจะต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินผู้เรียนในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ Campbe 11 และ Krysazewaka (2541) ได้เสนอรูปแบบหรือระดับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ คือ Student – Centred Class รูปแบบนี้ครูจะยังมีบทบาทอยู่โดยเป็นผู้เตรียมเนื้อหา วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อทั้งหมด นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม โดยมีครูคอยดูแลกำกับกิจกรรมในลักษณะนี้ส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือจับคู่

บทบาทของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นผู้จัดการ (Manager) คือ ครูเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน, เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นแหล่งความรู้ (Helper and

Resource) คือ ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียนในเวลาที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพสูง, เป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอน (Supporter) คือ ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น, เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คือ ควบคุมตรวจสอบกระบวนการทำงาน ผลงานของผู้เรียนรวมทั้งการเรียนที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป, เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน (Co-Learner) คือ จะทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดผลแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Bennett (1969) กล่าวว่า บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนประกอบด้วย

1. การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่ผู้เรียนต้องการให้เรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมสร้าง (Supporter and Encourage) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การเป็นผู้ร่วมกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิดและความคิดเห็น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

4. การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปเป็นข้อความที่ได้จากการเรียนรู้

5. การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และอภิปรายโต้แย้งด้วยท่วงทำนองนุ่มนวล ให้เกียรติกันอย่างเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

ผลจากการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียน

เมื่อนักเรียนได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากครูที่ได้รับการอบรมจากวิทยากรนั้น นักเรียนได้รับความรู้ที่ได้จากครูนำไปประยุกต์ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้ว ก็สามารถปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พิสมัย สุขอมวรรตน์ (2540) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกและกรมอนามัย พบว่าภายหลังจากใช้โปรแกรมทักษะชีวิต กลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจไม่สูบบุหรี่ ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ และมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดีกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ครูที่นักเรียนชอบจะมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน สนใจในบทเรียน เข้าใจในบทเรียน เพราะฉะนั้นครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลียว บุรีภักดี (2517) ให้ความหมายว่า ทศนคติเป็นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทศนคติที่เรามีต่อสิ่งต่างๆ เกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงอาจจะเร็วหรือช้าแล้วแต่ทศนคติและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของนักเรียน แต่ที่ต้องใช้เวลาว่านักเรียนจะมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้ปกครองควรที่จะมีส่วนร่วมในการสอดส่อง ดูแลพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเองด้วย เพื่อเป็นการเสริมแรงให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีเร็วขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า เวลาในการอบรมครูนั้นน้อยเกินไปและควรมีการอบรมซ้ำเพื่อเตือนความจำของครูที่ได้รับการอบรมไปแล้ว ฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่รับผิดชอบต่อโครงการนี้ ควรที่จะจัดให้มีการอบรมทบทวนให้แก่ครูที่เคยผ่านการอบรมไปแล้ว และควรเพิ่มจำนวนวันหรือเวลาในการอบรมให้มากขึ้น

3. จากผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีลักษณะที่นักเรียนชอบ มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ครูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นครูที่เข้าร่วมการอบรม ทางโรงเรียนควรมีการคัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการนำความรู้ที่ได้ไปสอนแก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนรัฐบาลเท่านั้น เนื่องจากปัญหาที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนเอกชนในการเก็บข้อมูล ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกัน แต่เก็บข้อมูลจากโรงเรียนเอกชน และนำผลการวิจัยที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เข้าสังเกตการสอนระหว่างครูและนักเรียน เนื่องจากทางโรงเรียนไม่สะดวกแก่การให้ผู้วิจัยเข้าสังเกตการสอน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลโดยการเข้าสังเกตการสอนระหว่างครูและนักเรียน และนำผลการวิจัยที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การจัดกลุ่มสนทนานักเรียน (Focus Group Interviews) การวิจัยครั้งต่อไปจึงน่าจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น

4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำให้ผลที่ได้รับมีเพียงข้อมูลในเชิงพรรณนาเท่านั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงน่าจะนำวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาประกอบด้วย เพื่อให้ได้ผลที่ครอบคลุมมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กันยา สุวรรณแสง. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : รวมสาสน์ (1977), 2542.

กำไลรัตน์ เย็นสุจิต. การพัฒนาทักษะชีวิต. วารสารสุขศึกษา 20 (2540) : 69-79.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. สำนักงานนายกรัฐมนตรี. การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : ไอเดีย สแควร์, 2541.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

เฉลียว บุรีภักดี. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517.

दानินท์ กิจนิต. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิดและการอนุรักษ์พลังงานในโครงการรวมพลังหาสองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ดารณี นันทาวรรณ. นักการศึกษาออกโรงเรียนกับทักษะชีวิต. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน 2 (2542) : 49 – 52.

ดุขฎี เจริญสุข. ผลการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

ต่อตระกูล อุบลวัตร. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการนำรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ในการสอนของอาจารย์โรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เบญญรัตน์ อดิชาตินนท์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2542.

ปกิจ พรหมายน. ความรู้และการปฏิบัติตนในการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของผู้ขับที่รถยนต์ส่วนบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2540.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. การจัดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

ประเทือง ภูมิภัทราคม. ผลของการเสริมแรงทางบวกปรับพฤติกรรมก่อนนในชั้นเรียนในห้องเรียนวิชา
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก : การศึกษาในแง่ของการแผ่ขยายข้าม
พฤติกรรม สภาพการณ์ และการคงอยู่ของพฤติกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และ ถรินันท์ อนวัชศิริวงษ์. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 4. กรุงเทพมหานคร : เบลโล่การพิมพ์ (1988), 2538.

พัชรี ชันอาสาละ. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นศูนย์กลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาการวิจัยการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

พิสมัย สุขอมรัตน์. การประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษาปี
ที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขา
วิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ปรัชญวน คำชिरพิทักษ์. จิตวิทยาการสื่อสารในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2538.

วิชัย วงศ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2523.

วิทยากร เชียงกุล. รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2541 : วิฤตและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษา
และสังคมไทย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

เวณิกา บวรสิน. ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
ครูกับนักเรียนของครูระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สมาน อัครภูมิ และคณะ. แนวคิดและแนวปฏิบัติของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
นักเรียนเป็นศูนย์กลาง. (ฉบับปรับปรุง) อุบลราชธานี : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 10, 2539.

สมโภชน์ เขียมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2593.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2529

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารกับงานนวัตกรม . ม.ป.ท., 2525.

เสถียร เขยประทับ. ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

โสภณัท นุชนาด. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.

ภาษาอังกฤษ

Bellack, Arno A. Theory and Research in Teaching. New York : Columbia University, 1963.

Berlo, David. K. The Process of Communication. Michigan State University, 1960.

Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives (Cognitive Domain). New York : David Mckay, 1967.

Flander, N.A. Analysis Teaching Behavior. Massachusett : Addison-Wesley Publishing, 1970.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-hill Book Company, 1973.

Katz, E. and Paul, F. Lazarsfeld. Personal Influence. New York : The Free Press, 1955.

Katz, D.and Stotland, E. A Preliminary Statement of a Theory of Attitude Structure and Change In S. Kock Psychology : A Study of a Science. (Vol.3) New York : McGraw-Hill, 1958.

Klapper, J.T. and Meyen. The Effects of Mass Communication. Lllinois : The Free Press, 1968.

Lazarsfeld, Paul F. and Manzel, Herbert. "Mass Media and Personal Influence." In Source of Human Communication. Ed. Wilbur Schramm. New York : The Basic Books, 1968.

Munn, Norman L. Introduction to Psychology. Boston : Houghton Mifflin Company, 1971.

Rogers, Everett M. Communication Channels in Handbook of Communication. Chicago : Rand Mc Nelly, 1978.

Schramm, Wilbur. Men Message and Media. New York : Harper & Row Publishers, 1973.

Shaw, M.E. and Wright. Scale for the Measurement of Attitude. New York : McGraw-Hill, 1976.

Sroufe, A.L., Robert, G.C., and Deltart, G. Child development : its nature and course (2 nd ed.). Washington D.C. : Mc Graw-Hill, 1992

WHO. (1994). Life skills education for children and adolescents in Schools. Geneva: WHO.



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสัมภาษณ์ งานวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
ของโครงการไลออนส์ เควสต์
(แบบสัมภาษณ์ประธานโครงการ)**

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

ชื่อ-นามสกุล _____ เพศ _____ อายุ _____ ปี
ที่อยู่ _____

เบอร์โทรศัพท์ _____ มือถือ _____

E-mail address _____

ระดับการศึกษา _____

ตำแหน่ง _____

หน้าที่รับผิดชอบต่อโครงการ _____

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับหลักสูตร

1. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” คืออะไร
2. เหตุใดจึงนำ Lion-Quest เข้ามาในประเทศไทย

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับนักเรียน

3. หลักสูตรนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาของนักเรียนมากน้อยเพียงใด และพัฒนาด้านใดบ้าง
4. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมแตกต่างจากเดิมได้อย่างไร
5. ในการให้นักเรียนสนใจในหลักสูตรแล้วนำไปปฏิบัติตามอาศัยการเสริมแรงหรือไม่ หรือว่าให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการวัดว่าครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการวัดว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตรนี้
8. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” อาศัยแนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่นหรือไม่
9. หลักสูตรนี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่อย่างไร
 - บทบาทของครูตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร
 - บทบาทของนักเรียนตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร
 - การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายวิธี ของหลักสูตรนี้มีวิธีใดบ้าง
 - ระดับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี 3 ระดับ หลักสูตรนี้เป็นระดับใด
 - บทบาทของครูของหลักสูตรนี้เป็นแบบครูรุ่นใหม่หรือครูรุ่นเก่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสัมภาษณ์ งานวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
ของโครงการไลออนส์ เควสต์
(แบบสัมภาษณ์วิทยากร)**

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

ชื่อ-นามสกุล _____ เพศ _____ อายุ _____ ปี
ที่อยู่ _____

เบอร์โทรศัพท์ _____ มือถือ _____
ตำแหน่ง _____ โรงเรียน _____
สอนวิชา _____ ของนักเรียนระดับชั้น _____
ประสบการณ์การทำงาน _____

ประสบการณ์การเป็นวิทยากรโครงการ Lions-Quest _____ ปี

จำนวนโรงเรียนที่ได้เป็นวิทยากรโครงการ Lions-Quest _____ โรงเรียน ได้แก่

1. _____ เมื่อ _____
2. _____ เมื่อ _____
3. _____ เมื่อ _____
4. _____ เมื่อ _____
5. _____ เมื่อ _____

ได้รับการอบรมเป็นวิทยากรโครงการ Lions-Quest เมื่อ _____

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับหลักสูตร

1. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” คืออะไร
2. เหตุใดจึงเป็นวิทยากรโครงการ Lions-Quest

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการอบรมครูที่เข้าร่วมโครงการ

3. การเข้าอบรมเป็นวิทยากรเป็นอย่างไร

4. ผู้ที่เป็นผู้อบรมให้ท่านเป็นวิทยากรใช้วิธีการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ให้แก่ท่านด้วยวิธีใด และมีสื่อหรืออุปกรณ์ใดประกอบในการอบรม เพื่อให้ท่านสามารถเป็นวิทยากรมาอบรมครูได้
5. เมื่อท่านไม่เข้าใจในเนื้อหา ผู้ที่เป็นผู้อบรมให้ท่านเป็นวิทยากร ใช้วิธีใดในการอธิบายให้ท่านเข้าใจ
6. เมื่อได้รับการอบรมเพื่อเป็นวิทยากรโครงการ Lions-Quest ท่านมีวิธีการสื่อสารถ่ายทอดต่อครูที่เข้าร่วมการอบรมอย่างไร และมีสื่อหรืออุปกรณ์ใดประกอบในการอบรม เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ไปสอนแก่นักเรียนได้
7. เมื่อครูที่เข้าร่วมอบรมไม่เข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตร ท่านใช้วิธีใดในการอธิบายให้ครูที่เข้าอบรมเข้าใจ
8. สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการวัดว่าครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. รูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสื่อสารแก่เยาวชนเป็นอย่างไร และใช้สื่อใดเป็นสำคัญในการถ่ายทอด

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับนักเรียน

10. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” มีส่วนในการพัฒนาเยาวชนอย่างไร
11. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมแตกต่างจากเดิมได้อย่างไร
12. สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการวัดว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” จากครูที่ได้รับการอบรมหลักสูตรนี้
13. หลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” อาศัยแนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่นหรือไม่
14. ในการให้นักเรียนสนใจในหลักสูตรแล้วนำไปปฏิบัติตามอาศัยการเสริมแรงหรือไม่ หรือว่าให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
15. หลักสูตรนี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่อย่างไร
 - บทบาทของครูตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร
 - บทบาทของนักเรียนตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร
 - การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายวิธี ของหลักสูตรนี้มีวิธีใดบ้าง
 - ระดับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี 3 ระดับ หลักสูตรนี้เป็นข้อใด
 - บทบาทของครูของหลักสูตรนี้เป็นแบบครูรุ่นใหม่หรือครูรุ่นเก่า

**แบบสัมภาษณ์ งานวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
ของโครงการไลออนส์ เควสต์
(แบบสัมภาษณ์ครู)**

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

โรงเรียน _____ ตำบล/แขวง _____
อำเภอ/เขต _____ จังหวัด _____
ผู้บริหารโรงเรียน _____
ครูผู้สอน Lions-Quest _____
อายุ _____ ปี สอนวิชา _____ ของนักเรียนชั้น _____
ตำแหน่งทางวิชาการ _____ รายได้ _____
ประสบการณ์ในการสอน _____

ที่อยู่ _____
เบอร์โทร _____
ได้รับการอบรมโครงการ Lions-Quest เมื่อ _____

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของครูที่นำไปใช้ในการสอนแก่นักเรียน

1. การเข้าอบรมครูโครงการ Lions-Quest หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนเป็นอย่างไร วิทยากรมีวิธีการสื่อสารอย่างไร และใช้สื่อใดบ้างในการอบรม
2. ท่านสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแยกเป็นวิชาเฉพาะ หรือสอนสอดแทรกวิชาใด
3. ท่านมีรูปแบบการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนแก่นักเรียนอย่างไร มีการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการสอนหรือไม่ อะไรบ้าง
4. รูปแบบการสอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน กับ วิชาอื่นที่ท่านดำเนินการสอนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่ารูปแบบการสอนใดที่ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากที่สุด
6. เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ ท่านใช้รูปแบบการสื่อสารแบบใดเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ

7. ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน
8. ท่านมีวิธีการทำโทษอย่างไรกับนักเรียนที่มีความประพฤติในทางลบ
9. ท่านมีวิธีการให้กำลังใจอย่างไรกับนักเรียนที่มีความประพฤติในทางบวก

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับนักเรียน

10. พฤติกรรมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการได้รับการสอนจากครูแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
11. หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มีส่วนในการพัฒนาเยาวชนอย่างไร
12. หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมแตกต่างจากเดิมได้อย่างไร
13. สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการวัดว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
14. ในการให้นักเรียนสนใจในหลักสูตรแล้วนำไปปฏิบัติตามอาศัยการเสริมแรงหรือไม่ หรือว่าให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
15. สิ่งใดที่ท่านคิดว่านักเรียนได้รับประโยชน์จากหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน คืออะไร
16. ท่านคิดว่านักเรียนชอบอะไรในหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มากที่สุด
17. หลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน อาศัยแนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่นหรือไม่
18. หลักสูตรนี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่อย่างไร

บทบาทของครูตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร

บทบาทของนักเรียนตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายวิธี ของหลักสูตรนี้มีวิธีใดบ้าง

ระดับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี 3 ระดับ หลักสูตรนี้เป็นระดับใด

บทบาทของครูของหลักสูตรนี้เป็นแบบครูรุ่นใหม่หรือครูรุ่นเก่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสัมภาษณ์ งานวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสื่อสารในหลักสูตร “ทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”
ของโครงการไลออนส์ เควสต์
(แบบสัมภาษณ์นักเรียน)**

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

ชื่อ-นามสกุล _____ ชื่อเล่น _____ เพศ _____ อายุ _____ ปี
ที่อยู่ _____

เบอร์โทรศัพท์ _____ มือถือ _____

E-mail address _____

ระดับการศึกษา _____ แผนก _____

โรงเรียน _____ อาจารย์ประจำชั้น _____

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของครูที่ใช้ในการสอน

1. - วิชาที่ชอบ คือ _____ เพราะ _____

- วิชาที่ไม่ชอบ คือ _____ เพราะ _____

- วิชาที่ได้คะแนนดี คือ _____

- วิชาที่ได้คะแนนไม่ดี คือ _____

2. - ต่อไปในอนาคตวางแผนเรียนแผนกใด (สำหรับนักเรียนม.1-3 หรือ นักเรียนที่ยังไม่ได้เลือกแผนก
การเรียน) _____ เพราะ _____

- เหตุที่เลือกเรียนแผนกนี้ คือ (สำหรับนักเรียนม.4-ม.6 หรือ นักเรียนที่เลือกแผนกการเรียนแล้ว)

3. - อาจารย์แบบใดที่นักเรียนชอบมากที่สุด เพราะเหตุใด

- ชอบอาจารย์ท่านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

- อาจารย์ท่านใดที่สอนแล้วเข้าใจมากที่สุด เพราะเหตุใด

- อาจารย์แบบใดที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุด เพราะเหตุใด

- ไม่ชอบอาจารย์ท่านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

4. - รูปแบบการสอนของอาจารย์โรงเรียนนี้เป็นแบบใด
- มีการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมต่างๆ เป็นสื่อการสอนหรือไม่ มีอะไรบ้าง
 - ต้องการให้อาจารย์ปรับเปลี่ยนวิธีหรือรูปแบบการสอนหรือไม่ และถ้าเปลี่ยนต้องการให้เป็นแบบใด เพราะเหตุใด
- ทำอย่างไรเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน
 - อาจารย์มีวิธีการอธิบายอย่างไรให้เข้าใจในบทเรียน
 - อาจารย์มีส่วนช่วยในการทำให้เข้าใจในบทเรียนหรือไม่ อย่างไร
 - อาจารย์ทำอะไรต่อนักเรียนที่สอบได้คะแนนดี, นักเรียนที่มีความประพฤติดี, นักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน
- นักเรียนคิดว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - และนักเรียนอยากให้อาจารย์ใช้วิธีใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
- อาจารย์มีวิธีการลงโทษแก่นักเรียนที่ทำผิดอย่างไร
 - นักเรียนคิดว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - และนักเรียนอยากให้อาจารย์ใช้วิธีใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
- คิดว่าอาจารย์ใช้วิธีการสอนแบบยัดนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่ ถ้าไม่ใช่แล้วเป็นแบบใด จงอธิบาย
 - อาจารย์ที่สอนมีบทบาทเป็นครูรุ่นใหม่หรือครูรุ่นเก่า เพราะเหตุใด
5. - อาจารย์ที่สอนหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน คือ
- อาจารย์มีวิธีการสอนวิชานี้แก่นักเรียนอย่างไร
- และคิดว่าวิธีการสอนวิชานี้แตกต่างกับวิชาอื่นหรือไม่ อย่างไร
- นักเรียนคิดว่าอาจารย์ที่สอนวิชานี้มีความสามารถในการถ่ายทอดสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจได้มากน้อยแค่ไหน
 - ทำอย่างไรเมื่อไม่เข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรนี้ และอาจารย์มีวิธีการอธิบายให้เข้าใจอย่างไร
 - ต้องการให้อาจารย์ปรับเปลี่ยนวิธีหรือรูปแบบการสอนในวิชานี้หรือไม่ และถ้าเปลี่ยนต้องการให้เป็นแบบใด เพราะเหตุใด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการสอนของคุณ

6. - นักเรียนเข้าใจว่าหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน คืออะไร

- นักเรียนคิดว่าหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน มีส่วนช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในด้านใด
อธิบาย

- นักเรียนชอบเนื้อหาบทใดมากที่สุดของหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เพราะเหตุใด และคิดว่า
จะได้อะไรจากเนื้อหาบทนี้



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions - Quest

รายชื่อโรงเรียนเอกชนที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions - Quest

โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	พระหฤทัยคอนแวนต์	3
2.	มูลนิธิสตรีไทยมุสลิม	3
3.	เลิศพัฒนาศึกษา	1
4.	พระหฤทัยพัฒนเวศน์	3
5.	เสสสะเวชวิทยา	1
6.	แสงอรุณ	1
7.	แสงหิรัญ	3
8.	วรสารพิตยา	3
9.	เขมะสิริอนุสสรณ์	1
10.	กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย	4
11.	กุหลาบวัฒนา	3
12.	วาสุเทวี	3
13.	เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์	2
14.	เซนต์หลุยส์ศึกษา	3
15.	เซนต์โยเซฟคอนแวนต์	33
16.	เซนต์คาเบรียล	3
17.	วัฒนาวิทยาลัย	43
18.	มาแตร์เดอีวิทยาลัย	1
19.	อัสสัมชัญคอนแวนต์	3
20.	แม่พระฟาติมา	3
21.	รุจิเสวีวิทยา	3

22.	พระฤทัยดอนเมือง	3
23.	เปรมฤดีศึกษา	3
24.	เกษมพิทยา	3
25.	สาธิตฯ เกษตรศาสตร์	2
26.	ธนบุรีศึกษา	3
27.	เทพกาญจนา	3
28.	ดลวิทยา	3
29.	กองทัพบกอุปถัมภ์ เพชรอาวุธวิทยา	4
30.	กานดา	3
31.	อุดมศึกษา	3
32.	บางอ้อศึกษา	3
33.	วชิราวุธวิทยาลัย	3
34.	คริสต์ธรรมศึกษา	3
35.	วัฒนศิลป์วิทยาลัย	2
36.	สีตบุตรบำรุง	7
37.	สตรีพร้อมพรรณวิทยา	3
38.	พร้อมพรรณวิทยา	3
39.	เซนต์คอมินิก	2
40.	สาธิตจุฬาฯ	2
41.	ราชินีบน	3
42.	ปราโมชวิทยารามอินทรา	2
43.	กว้างเจ้า (สว่างวัฒนาเดิม)	2
44.	ทรงวิทย์ศึกษา	3
45.	เรวดี	2
46.	สารศาสน์พิทยา	3
47.	โยนออฟอาร์ค	2
48.	โรจนนิมิต	1
49.	สรรพาวุธบำรุง	3
50.	ช่างดาครู้สศึกษา	3

51.	ภาษานุกรณธรรณบุรี	2
52.	แม่พระประจักษ์	2
53.	ขจรศึกษา	3
54.	ปัญญาทรัพย์	3
55.	ทิวไผ่งาม	7
56.	พระแม่มารีสาทร	2
57.	บูรณะศึกษา	5
58.	พัฒนวิทย์	1
59.	ปัฐวิกรณวิทยา	3
60.	รุ่งอรุณ	2
61.	จำนงศึกษา	3
62.	อำนวยการพิทยา	3
63.	อัสสัมชัญ	30
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		271 คน

โรงเรียนในต่างจังหวัด ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	เซนต์ปอลคอนแวนต์ จ.ชลบุรี	3
2.	เซนต์โยเซฟบางนา จ.สมุทรปราการ	3
3.	เซนต์แอนโทนี จ.ฉะเชิงเทรา	71
4.	อัสสัมชัญสำโรง จ.สมุทรปราการ	2
5.	เซนต์โยเซฟระยอง จ.ระยอง	3
6.	สหบำรุงวิทยา จ.นครปฐม	5
7.	บำรุงวิทยา จ.นครปฐม	1
8.	พระแม่สกลสงเคราะห์ จ.นนทบุรี	3
9.	เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์เมืองทอง จ.นนทบุรี	3
10.	พระหฤทัยนนทบุรี จ.นนทบุรี	3
11.	ประชาชนเคราะห์ จ.นครสวรรค์	3

12. ขอนแก่นวิเทศศึกษา จ.ขอนแก่น 6
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 106 คน

รายชื่อโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions – Quest

โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1. เจ้าพระยาวิทยาคม	37
2. ราชดำริ	2
3. วัดบวรนิเวศน์	1
4. ศีลาจารย์พัฒน	3
5. ไตรมิตรวิทยาลัย	2
6. สตรีมหาพฤฒาราม	1
7. มักกะสันพิทยา	3
8. รัตนโกสินทร์สมโภช	2
9. วัดสระเกศ	3
10. สारวิทยา	2
11. ลาดปลาเค้าพิทยาคม	3
12. สอนอนันต์	3
13. สตรีวิทยา 2 ม.ต้น	2
14. มัธยมวัดธาตุทอง	4
15. เบญจมราชานุสรณ์	3
16. จันทรประดิษฐารามฯ	3
17. มัธยมวัดหนองจอก	3
18. บดินทร์เดชา (สิงห์เหนื)	3
19. ราชวินิตบางเขน	2
20. มัธยมวัดดุสิตาราม	1
21. ราชธานีวาส	3

22.	ศรีอยุธยา	3
23.	เทพศิรินทร์	3
24.	บดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4	3
25.	สตรีวัดอัมพวัน	3
26.	ยานนาเวศวิทยา	3
27.	วัดน้อยนพคุณ	1
28.	ประชากรศาสตร์อุปถัมภ์	3
29.	ฤทธิยะวรรณาลัย	3
30.	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	3
31.	พระโขนงวิทยาลัย	3
32.	วชิรธรรมสาริต	3
33.	มัธยมวัดบึงทองหลาง	3
34.	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง	3
35.	ไชยฉิมพลีวิทยา	3
36.	ศึกษานารี	2
37.	วิมุตยารามพิทยากร	3
38.	มัธยมวัดหนองแขม	3
39.	บางกะปิ	3
40.	นวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย	3
41.	ปทุมคงคา	3
42.	เศรษฐบุตรีบำเพ็ญ	3
43.	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	3
44.	ปากน้ำวิทยา	3
45.	วัดราชโอรส	3
46.	สุวรรณารามวิทยา	2
47.	มหารชนพาราม	3
48.	วัดพุทธบูชา	3
49.	วัดราชบพิศ	3
50.	พุทธจักรวิทยา	3

51.	นนทบุรีวิทยา	3
52.	สุรศักดิ์มนตรี	3
53.	สีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)	3
54.	เบญจมาชลาชัย	110
55.	สวนกุหลาบวิทยาลัย	103
56.	สิริรัตนาร	3
57.	เทพลีลา	3
58.	ราชวินิตมัธยม	3
59.	โพธิสารพิทยากร จ.นนทบุรี	3
60.	สุนนารีวิทยา จ.นครราชสีมา	65
61.	สวนกุหลาบวิทยาลัย จ.ปทุมธานี	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		469 คน

รายชื่อโรงเรียนสังกัดสพช. ที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions – Quest

โรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดนาง	3
2.	ชุมชนวัดหน้าไม้	3
3.	บุญคุ้มราษฎร์บำรุง	3
4.	วัดเขียนเขต	9
5.	วัดศททศ	3
6.	ประชานิกรอำนวยการ	3
7.	คลองบ้านพร้าว	3
8.	วัดลาดสนุ่น	3
9.	ชุมชนวัดบางชัน	3
10.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สบจ.ปทุมธานี	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		34 คน

โรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	ชุมชนวัดไทรมา	2
2.	วัดตำหนักใต้	2
3.	วัดเสนีวงศ์	3
4.	ชุมชนวัดบางโค	6
5.	วัดสลักเหนือ	3
6.	นุ่่มประสงคีวิทยา	3
7.	ระดิงหินประชาสรรค์	3
8.	ประเสริฐอิสลาม	5
9.	อนุราชประสิทธิ์	2
10.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.นนทบุรี	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		30 คน

โรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดมงคลนิมิตร	3
2.	วัดบัวโรย	3
3.	วัดครุฑอก	3
4.	วัดบางน้ำผึ้งใน	3
5.	วัดขมนิมิตร	3
6.	วัดสุขกร	3
7.	คลองนาเกลือน้อย	3
8.	วัดตำหนักมิตรภาพที่ 65	3
9.	วัดสลด	3
10.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.สมุทรปราการ	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		28 คน

โรงเรียนในจังหวัดชลบุรี ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	ชุมชนวัดหนองรี	3
2.	วัดห้วยยาง	3
3.	ชุมชนบ้านคลองพลู	3
4.	บ้านเนินพลับหวาน	3
5.	บ้านหนองเงิน	3
6.	ไทยรัฐวิทยา 42	3
7.	วัดตโปทาราม	3
8.	วัดราษฎร์ศรัทธา	3
9.	วัดมโนรม	3
10.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.ชลบุรี	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		28 คน

โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	บ้านพลับ (อยุธยา)	3
2.	วัดประดู่ทรงธรรม	3
3.	ชลประทานอนุเคราะห์	5
4.	หงส์ประกาสประสิทธิ์	3
5.	วัดเจ้าเจ็ดใน	3
6.	วัดพระขาว	3
7.	วัดโชติเชมาราม	3
8.	วัดพระแก้ว	3
9.	ชุมชนวัดเสด็จ	3
10.	วัดโบสถ์อนุกุลสังฆกิจฯ	3
11.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.พระนครศรีอยุธยา	1

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 33 คน

โรงเรียนในจังหวัดลพบุรี ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดถนนแค	5
2.	โคกสำโรง	6
3.	บ้านโคกแสมสาร	3
4.	ชุมชนวัดศิรินาครรัตนาราม	5
5.	พรหมรังษี	5
6.	บ้านบางลี่	2
7.	บ้านเกาะรัง	2
8.	บ้านหัวรำ	2
9.	บ้านคลอง	2
10.	โคกกระเทียมวิทยาลัย	1
11.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.ลพบุรี	1

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 34 คน

โรงเรียนในจังหวัดราชบุรี ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดบ้านใหม่	4
2.	วัดชาวเหนือ	4
3.	วัดไผ่สามเกาะ	2
4.	ชุมชนวัดบ้านสิงห์	1
5.	ไทยรัฐวิทยา 64	1
6.	ชุมชนวัดรางบัว	2
7.	ชุมชนบ้านขี้ภูป่าหวาย	1
8.	วัดดอนตลุง (ราษฎร์ศรัทธา)	2

8.	วัดดอนตลุง (ราษฎร์ศรัทธา)	2
9.	อนุบาลโพธาราม	1
10.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.ราชบุรี	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		19 คน

โรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม	
1. บ้านหนองท่าแครง	3	
2. วัดสาวชะโงก	3	
3. บ้านปากคลองบางขนาก	3	
4. วัดล่าง (บวรวิทยายน)	3	
5. หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.ฉะเชิงเทรา	1	
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		13 คน

โรงเรียนในจังหวัดสระบุรี ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม	
1. อนุบาลทับกวาง	2	
2. บ้านครัว (ซีเมนต์ไทยสงเคราะห์)	3	
3. ชุมชนบ้านกล้วย (สราญราษฎร์)	5	
4. หน้าพระลาน (พิบูลสงเคราะห์)	3	
5. หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.สระบุรี	1	
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		14 คน

โรงเรียนในจังหวัดนครนายก ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1. วัดศรีจุฬา	6

2.	วัดดอนยอ	7
3.	วัดหนองรี	6
4.	อนุบาลนครนายก	29
5.	หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.นครนายก	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		49 คน

โรงเรียนในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดน้อย (วิบูลประชาสรรค์)	1
2.	วัดราชสกลนา (ราษฎร์รังสฤษดิ์)	1
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น		2 คน

รายชื่อโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ผ่านการอบรมโครงการ Lions - Quest

	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูที่เข้าร่วมอบรม
1.	วัดราชโกษา	7
2.	วัดสังฆราชา	11
3.	รัตนจันตะอุทิศ	8
4.	วัดทองเพ็ญ	9
5.	วัดหนองใหญ่	9
6.	วัดมะลิ	5
7.	รุ่งเรืองอุบลมณี	8
8.	วัดเวฬุวนาราม	9
9.	บางชัน (ปรีดีวิทยานุสรณ์)	11
10.	วัดคูบัว	9
11.	วิจิตรวิทยา	9
12.	พระยามนถาตุราชศรีพิจิตร	6
13.	วัดบางกระบือ	9

14.	วัดลาดพร้าว	9
15.	วัดอุดมรังสี	9
16.	บ้านขุนประเทศ	9
17.	วัดหัวกระบือ	7
18.	วัดสะแกงาม	6
19.	วัดเสวตฉัตร	11
20.	การเคหะท่าทราย	9
21.	วัดปรุณาวาส	6
22.	วัดอ่างแก้ว	8
23.	ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ	9
24.	สุวิทย์เสวีอนุสรณ์	8
25.	สายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์)	8
26.	วัดโพธิ์ทอง	8
27.	วัดยายร่ม	9
28.	วัดลำต้อยติ่ง	8
29.	วัดกก	7
30.	วิสุทธิศ	9
31.	ประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์)	9
32.	สุเหร่าทรายกองดิน	4
33.	วัดชัยมงคล	8
34.	คลองกุ่ม	8
35.	บำรุงรวิวรรณวิทยา	11
36.	นาคนาวาอุปถัมภ์	5
37.	สุเหร่าแสนแสบ	6
38.	ฉิมพลี	8
39.	วัดมัชฌันติการาม	8
40.	สามแยกคลองหล่อแหล	9
41.	วัดทองสัมฤทธิ์	8
42.	สุเหร่าลำแขก	8

43.	วัดสุทธาราม	10
44.	กิ่งเพชร	8
45.	บ้านเกาะ	9
46.	เคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1	8
47.	วัดสามง่าม	10
48.	ไทยนิยมสงเคราะห์	11
49.	สามเสนนอก	6
50.	ประชานิเวศน์	13
51.	ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา	12
52.	บ้านบางกะปิ	7
53.	วัดบางปะกอก	5
54.	วัดตลิ่งชัน	1
55.	พูนสิน (เพชรสุขอุปถัมภ์)	7
56.	วัดศุภบดี	1
57.	วัดแสงดำ	6
58.	วัดอัมพวา	1
59.	วัดเจ้าอาาม	1
60.	คลองมหาสวัสดิ์	1
61.	คลองหนองใหญ่	9
62.	วัดราษฎร์บำรุง	9
63.	บางยี่ขันวิทยาคม	2
64.	วัดกำแพง	8
65.	วัดเกาะสุวรรณาราม	41

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 528 คน

สรุปรายละเอียดการจัดอบรมครูโครงการ Lions-Quest
ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2542 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2549

การจัดอบรมแบบ Center Training

ปี พ.ศ.2542

- โรงเรียนสังกัดกทม., สปช., กรมสามัญ ครูจำนวน 16 คน จำนวน 8 โรงเรียน
อบรมโดย มาสเตอร์เทรนเนอร์ จากสหรัฐอเมริกา
เมื่อวันที่ 10 – 12 พฤษภาคม 2542

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 78 คน จำนวน 25 โรงเรียน
แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่

- | | | |
|--------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 3, 4, 7 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 30 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 3, 4, 7 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 30 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 10 – 11 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 18 คน | จำนวน 6 โรงเรียน |

- โรงเรียนสังกัดสปช. ครูจำนวน 115 คน จำนวน 38 โรงเรียน
แบ่งเป็น 4 workshops ได้แก่

- | | | |
|---|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม – 2 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 28 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม – 2 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 30 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 14 – 15 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 27 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 14 – 15 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 30 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |

- โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ ครูจำนวน 47 คน จำนวน 19 โรงเรียน
แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่

- | | | |
|--------------------------------------|----------------|------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 8 – 10 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 11 คน | จำนวน 5 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 8 – 10 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 10 คน | จำนวน 5 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 16 – 17 มิถุนายน 2542 | ครูจำนวน 26 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 256 คน จาก 90 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2543

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 84 คน			จำนวน 29 โรงเรียน
แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่			
1. เมื่อวันที่ 1 – 3 พฤษภาคม 2543	ครูจำนวน 29 คน	จำนวน 10 โรงเรียน	
2. เมื่อวันที่ 8 – 10 พฤษภาคม 2543	ครูจำนวน 27 คน	จำนวน 9 โรงเรียน	
3. เมื่อวันที่ 8 – 10 พฤษภาคม 2543	ครูจำนวน 28 คน	จำนวน 10 โรงเรียน	
- โรงเรียนสังกัดสพข.			จำนวน 32 โรงเรียน
ครูจำนวน 97 คน			
แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่			
1. เมื่อวันที่ 7 – 8 มิถุนายน 2543	ครูจำนวน 38 คน	จำนวน 10 โรงเรียน	
2. เมื่อวันที่ 13 – 15 มิถุนายน 2543	ครูจำนวน 30 คน	จำนวน 10 โรงเรียน	
3. เมื่อวันที่ 13 – 15 มิถุนายน 2543	ครูจำนวน 29 คน	จำนวน 12 โรงเรียน	
- โรงเรียนเอกชน			จำนวน 23 โรงเรียน
ครูจำนวน 70 คน			
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่			
1. เมื่อวันที่ 3 – 5 เมษายน 2543	ครูจำนวน 30 คน	จำนวน 10 โรงเรียน	
2. เมื่อวันที่ 3 – 5 เมษายน 2543	ครูจำนวน 40 คน	จำนวน 13 โรงเรียน	
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 251 คน จาก 84 โรงเรียน			

ปี พ.ศ. 2544

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 167 คน			จำนวน 57 โรงเรียน
แบ่งเป็น 5 workshops ได้แก่			
1. เมื่อวันที่ 18 – 20 เมษายน 2544	ครูจำนวน 36 คน	จำนวน 12 โรงเรียน	
2. เมื่อวันที่ 23 – 25 เมษายน 2544	ครูจำนวน 32 คน	จำนวน 11 โรงเรียน	
3. เมื่อวันที่ 23 – 25 เมษายน 2544	ครูจำนวน 33 คน	จำนวน 12 โรงเรียน	

- | | | |
|------------------------------------|----------------|-------------------|
| 3. เมื่อวันที่ 23 – 25 เมษายน 2544 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 12 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2544 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |
| 5. เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2544 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |

- โรงเรียนสังกัดสพช. ครูจำนวน 70 คน จำนวน 25 โรงเรียน
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่

- | | | |
|--------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 20 – 22 มิถุนายน 2544 | ครูจำนวน 34 คน | จำนวน 13 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 25 – 27 มิถุนายน 2544 | ครูจำนวน 36 คน | จำนวน 12 โรงเรียน |

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 38 คน จำนวน 13 โรงเรียน
และสพช.
เมื่อวันที่ 7 – 8 ธันวาคม 2544 ครูจำนวน 38 คน จำนวน 13 โรงเรียน

- โรงเรียนสังกัดกรมสามัญฯ ครูจำนวน 120 คน จำนวน 38 โรงเรียน
แบ่งเป็น 4 workshops ได้แก่

- | | | |
|------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 1 – 2 ตุลาคม 2544 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 8 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 4 – 5 ตุลาคม 2544 | ครูจำนวน 29 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 8 – 9 ตุลาคม 2544 | ครูจำนวน 29 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 11 – 12 ตุลาคม 2544 | ครูจำนวน 29 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |

- โรงเรียนเอกชน ครูจำนวน 139 คน จำนวน 47 โรงเรียน
แบ่งเป็น 5 workshops ได้แก่

- | | | |
|--|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 2 – 4 กุมภาพันธ์ 2544 | ครูจำนวน 24 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 2 – 4 กุมภาพันธ์ 2544 | ครูจำนวน 23 คน | จำนวน 8 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 10 – 12 กุมภาพันธ์ 2544 | ครูจำนวน 24 คน | จำนวน 8 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 24 – 26 กุมภาพันธ์ 2544 | ครูจำนวน 34 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |
| 5. เมื่อวันที่ 24 – 26 กุมภาพันธ์ 2544 | ครูจำนวน 34 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 534 คน จาก 180 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2545

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 73 คน จำนวน 35 โรงเรียน
และเอกชน

แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่

- | | | |
|------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 22 – 23 เมษายน 2545 | ครูจำนวน 36 คน | จำนวน 17 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 24 – 25 เมษายน 2545 | ครูจำนวน 37 คน | จำนวน 18 โรงเรียน |

- โรงเรียนสังกัดกทม. ครูจำนวน 109 คน จำนวน 43 โรงเรียน

แบ่งเป็น 4 workshops ได้แก่

- | | | |
|------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 29 – 30 เมษายน 2545 | ครูจำนวน 38 คน | จำนวน 13 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 29 – 30 เมษายน 2545 | ครูจำนวน 26 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 2 – 3 พฤษภาคม 2545 | ครูจำนวน 23 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 2 – 3 พฤษภาคม 2545 | ครูจำนวน 22 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 182 คน จาก 78 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2546

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 140 คน จำนวน 38 โรงเรียน

แบ่งเป็น 4 workshops ได้แก่

- | | | |
|----------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 1 – 2 เมษายน 2546 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 8 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 1 – 2 เมษายน 2546 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 11 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 3 – 4 เมษายน 2546 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 9 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 3 – 4 เมษายน 2546 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 10 โรงเรียน |

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 140 คน จาก 38 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2547

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูจำนวน 136 คน จำนวน 134 โรงเรียน

แบ่งเป็น 4 workshops ได้แก่

- | | | |
|---------------------------------------|----------------|-------------------|
| 1. เมื่อวันที่ 9 – 10 พฤศจิกายน 2547 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 35 โรงเรียน |
| 2. เมื่อวันที่ 9 – 10 พฤศจิกายน 2547 | ครูจำนวน 35 คน | จำนวน 33 โรงเรียน |
| 3. เมื่อวันที่ 11 – 12 พฤศจิกายน 2547 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 33 โรงเรียน |
| 4. เมื่อวันที่ 11 – 12 พฤศจิกายน 2547 | ครูจำนวน 33 คน | จำนวน 33 โรงเรียน |

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 136 คน จาก 134 โรงเรียน

การจัดอบรมแบบ Inhouse Training

โรงเรียนเอกชน

ปี พ.ศ. 2544

- โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ ครูจำนวน 30 คน
เมื่อวันที่ 24 – 26 เมษายน 2544

- โรงเรียนเซนต์แอนโทนี ครูจำนวน 60 คน

แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่

- | | |
|-----------------------------------|----------------|
| 1. เมื่อวันที่ 5 – 6 กรกฎาคม 2544 | ครูจำนวน 30 คน |
| 2. เมื่อวันที่ 5 – 6 กรกฎาคม 2544 | ครูจำนวน 30 คน |

- โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ครูจำนวน 39 คน
เมื่อวันที่ 10 – 11 พฤศจิกายน 2544

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 129 คน จาก 3 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2545

- โรงเรียนอัสสัมชัญ ครูจำนวน 30 คน
เมื่อวันที่ 7 – 8 มีนาคม 2545

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 30 คน จาก 1 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2546

- โรงเรียนเซนต์ปอลหนองคาย ครูจำนวน 42 คน
- เมื่อวันที่ 25 – 26 เมษายน 2546
- รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 42 คน จาก 1 โรงเรียน**

โรงเรียนรัฐบาล**ปี พ.ศ. 2544**

- โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ครูจำนวน 100 คน
- แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่
1. เมื่อวันที่ 2 – 3 มิถุนายน 2544 ครูจำนวน 43 คน
 2. เมื่อวันที่ 9 – 10 มิถุนายน 2544 ครูจำนวน 29 คน
 3. เมื่อวันที่ 9 – 10 มิถุนายน 2544 ครูจำนวน 28 คน

- โรงเรียนเบญจมราชาลัย ครูจำนวน 110 คน
- แบ่งเป็น 3 workshops ได้แก่
1. เมื่อวันที่ 25 – 26 สิงหาคม 2544 ครูจำนวน 40 คน
 2. เมื่อวันที่ 25 – 26 สิงหาคม 2544 ครูจำนวน 28 คน
 3. เมื่อวันที่ 1 – 2 กันยายน 2544 ครูจำนวน 42 คน

- โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสงขลาราม ครูจำนวน 35 คน
- เมื่อวันที่ 27 – 28 ตุลาคม 2544

- โรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม ครูจำนวน 41 คน
- เมื่อวันที่ 29 – 30 ตุลาคม 2544

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 286 คน จาก 4 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2545

- โรงเรียนสุรนารีวิทยา	ครูจำนวน 65 คน	
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่		
1. เมื่อวันที่ 17 – 18 สิงหาคม 2545	ครูจำนวน 33 คน	
2. เมื่อวันที่ 17 – 18 สิงหาคม 2545	ครูจำนวน 32 คน	
- โรงเรียนอนุบาลนครนายก		
เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม – 1 กันยายน 2545	ครูจำนวน 29 คน	
- โรงเรียนที่จังหวัดพะเยา (บ้านโทกหวก) ครูจำนวน 68 คน		
		จำนวน 31 โรงเรียน
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่		
1. เมื่อวันที่ 16 -17 พฤศจิกายน 2545	ครูจำนวน 34 คน	จำนวน 20 โรงเรียน
2. เมื่อวันที่ 16 -17 พฤศจิกายน 2545	ครูจำนวน 34 คน	จำนวน 11 โรงเรียน
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 162 คน จาก 33 โรงเรียน		

ปี พ.ศ. 2546

- โรงเรียนที่จังหวัดอุบลราชธานี	ครูจำนวน 44 คน	จำนวน 23 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 4 – 5 มกราคม 2546		
- โรงเรียนที่จังหวัดนครราชสีมา	ครูจำนวน 63 คน	จำนวน 14 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 8 -9 มีนาคม 2546		
- โรงเรียนสตรีนครสวรรค์	ครูจำนวน 45 คน	
เมื่อวันที่ 15 – 16 มีนาคม 2546		
- โรงเรียนนครสวรรค์	ครูจำนวน 45 คน	

เมื่อวันที่ 15 – 16 มีนาคม 2546	- โรงเรียนโพธิสารศึกษา	ครูจำนวน 40 คน	
เมื่อวันที่ 15 – 16 มีนาคม 2546	- โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม	ครูจำนวน 80 คน	
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่			
1. เมื่อวันที่ 8 – 9 พฤษภาคม 2546		ครูจำนวน 40 คน	
2. เมื่อวันที่ 8 – 9 พฤษภาคม 2546		ครูจำนวน 40 คน	
เมื่อวันที่ 10 – 11 พฤษภาคม 2546	- โรงเรียนที่อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น	ครูจำนวน 46 คน	จำนวน 5 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 24 – 25 พฤษภาคม 2546	- โรงเรียนที่จังหวัดขอนแก่น	ครูจำนวน 45 คน	จำนวน 3 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 13 – 14 กันยายน 2546	- โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์	ครูจำนวน 30 คน	
เมื่อวันที่ 29 – 30 ตุลาคม 2546	- โรงเรียนกิ่งเพชร	ครูจำนวน 35 คน	
รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 473 คน จาก 51 โรงเรียน			

ปี พ.ศ. 2547

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม – 1 เมษายน 2547	- สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก	ครูจำนวน 40 คน	จำนวน 12 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 11 – 12 ตุลาคม 2547	- บ้านบางกะปิและประชานิเวศน์	ครูจำนวน 42 คน	จำนวน 2 โรงเรียน

- โรงเรียนที่อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร ครูจำนวน 52 คน จำนวน 10 โรงเรียน
แบ่งเป็น 2 workshops ได้แก่

1. เมื่อวันที่ 21 – 22 ตุลาคม 2547 ครูจำนวน 26 คน จำนวน 5 โรงเรียน
2. เมื่อวันที่ 21 – 22 ตุลาคม 2547 ครูจำนวน 26 คน จำนวน 5 โรงเรียน

- โรงเรียนจุฬารักษ์ และโรงเรียน
ดอนชัยวิทยาคม จ.เชียงราย ครูจำนวน 42 คน จำนวน 2 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 25 – 26 ตุลาคม 2547

- โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2 ครูจำนวน 36 คน
จังหวัดเชียงราย
เมื่อวันที่ 25 – 26 ตุลาคม 2547

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 212 คน จาก 27 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2548

- โรงเรียนที่จังหวัดอุบลราชธานี ครูจำนวน 41 คน จำนวน 10 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 22 – 23 มกราคม 2548

- โรงเรียนที่ชอยแอนเนกซ์ ครูจำนวน 44 คน จำนวน 6 โรงเรียน
เมื่อวันที่ 19 – 20 กุมภาพันธ์ 2548

- โรงเรียนสาธิตฯ ปทุมวัน ครูจำนวน 38 คน
เมื่อวันที่ 29 – 30 เมษายน 2548

- โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ ครูจำนวน 37 คน
เมื่อวันที่ 9 – 10 พฤษภาคม 2548

- โรงเรียนวัดเสมียนนารี ครูจำนวน 67 คน

เมื่อวันที่ 11 – 12 พฤษภาคม 2548

- โรงเรียนบางชั้น (ปल्लीวิทยานุสรณ์) ครูจำนวน 53 คน

เมื่อวันที่ 27 – 28 พฤษภาคม 2548

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 280 คน จาก 20 โรงเรียน

ปี พ.ศ. 2549

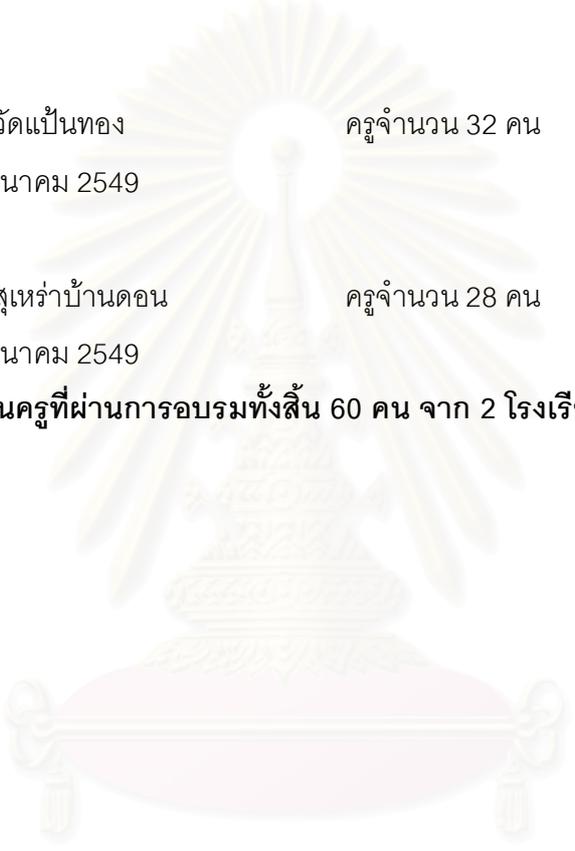
- โรงเรียนวัดแป้นทอง ครูจำนวน 32 คน

เมื่อวันที่ 16 – 17 มีนาคม 2549

- โรงเรียนสุเหร่าบ้านดอน ครูจำนวน 28 คน

เมื่อวันที่ 19 – 20 มีนาคม 2549

รวมจำนวนครูที่ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 60 คน จาก 2 โรงเรียน



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนันทพร เจริญวิชชากร (ไฉ่) เกิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2522 มีพี่ชาย 2 คน เป็นบุตรคนที่ 3 ของนายสุกิจ เจริญวิชชากร และนางพิมล เจริญวิชชากร สำเร็จการศึกษา ประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย, มัธยมศึกษาตอนปลาย สายศิลป์-คำนวณ จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, ปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ คณะนิเทศศาสตร์ สาขาเอกการประชาสัมพันธ์ โทโทโฆษณา เมื่อปี พ.ศ. 2544 และศึกษาต่อปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2547



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย